

Kopanaki Messinia Greece

Δυο ήταν οι λόγοι του επιχειρήματος μου να γράψω αυτό το μικρό και ταπεινό βιβλίο.

Πρώτον, θα ήθελα να αποτυπώσω μερικές προσωπικές μου εμπειρίες, συναισθήματα και σκέψεις από ένα πολύ σπουδαίο κομμάτι της νεανικής μου ζωής. Είναι το κομμάτι εκείνο της ζωής μου που θέλω να πιστεύω ότι αντικατοπτρίζει τη ζωή, τα βιώματα κι τα συναισθήματα κάθε μικρού παιδιού, κάθε εφήβου και κάθε νέας και νέου της εποχής εκείνης που είχε την τύχη να γεννηθεί και να μεγαλώσει στην περιοχή του Κοπανακίου, στην άγια εκείνη γωνιά της Μεσσηνιακής γης.

Δεύτερον, θα ήθελα να μεταφέρω τους νεότερους αναγνώστες και κατοίκους του χωριού μου στην εποχή της δεκαετίας του 1960 για να γνωρίσουν και αυτοί κατά κάποιο τρόπο, έστω και με τη φαντασία τους, και να πάρουν μια μικρή γεύση από τη ζωή και τα βιώματα των γονιών και παππούδων των στο Κοπανάκι εκείνα τα χρόνια, καθώς επίσης για να γνωρίσουν και μερικές τοπικές λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της περιοχής τότε και που ίσως μερικοί από του πιο μεγάλους να τις χρησιμοποιούν ακόμη και σήμερα στην ομιλία τους.

Θέμης Δ. Γκούντρας

5 800117 625371

ΚΟΠΑΝΑΚΙ

Δεκαετία 1960

Θέμης Δ. Γκούντρας

ΚΟΡΑΝΑΚΙ - Δεκαετία 1960

1970

2016

Ο Θέμης Γκούντρας γεννήθηκε το 1952 στο Κοπανάκι Μεσσηνίας όπου έζησε τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια. Μετά τα μαθητικά του χρόνια μετανάστευσε στην Αμερική όπου σπούδασε Μηχανική στις πολιτείες του Illinois (Chicago) και Indiana (Fort Wayne). Μετά την αποφοίτηση του από το πολυτεχνείο εξάσκησε το επάγγελμα του πολιτικού μηχανικού με ειδικότητα στα δημόσια έργα, έργα προστασίας υδάτινων πόρων, βιολογικούς καθαρισμούς, αποχετευτικά, υδρευτικά, και αντιπλημμυρικά έργα. Έχει κάνει μελέτες και έχει γράψει συγγράμματα γύρω από την μηχανική και την προστασία υδάτινων πόρων. Τα τελευταία χρόνια της επιστημονικής του καριέρας είναι μηχανικός σύμβουλος επιχειρήσεων στην πόλη Fort Wayne, Indiana, USA.

ΚΟΠΑΝΑΚΙ – Δεκαετία 1960

Θέμης Δ. Γκούντρας

2016

Copyright © 2016 by Themis Gountras

All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

First Printing: 2016

Author: Themis D. Gountras
5926 Vance Ave.
Fort Wayne, IN 46815 USA

Αφιερωμένο

Στην «Αρετή»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κοπανάκι - Δεκαετία 1960

<u>Εισαγωγικό Σημείωμα</u>	1
<u>Πρόλογος</u>	3
Το όνειρο.....	5
Άφιξη στο Σικάγο	10
Μετά το όνειρο	12
Το γράμμα.....	13
Παρήγορα λόγια	19
<u>Τότε</u>	21
Στο σπίτι του πριν ξενιτευτεί.....	21
Η Σταρούλα.....	25
Η Ζαμάκενα	30
Βράδυ στη βεράντα του σπιτιού	31
Ο γερο-Μεκιάρης	34
Ο σκύλος της Λιακο-Στέργενας	36
Ο Ντορής στα χωράφια.....	37
Ο Ντορής δακρύζει	41
Παιχνίδια στους μπαξέδες	43
Πικάντικα φαγητά	44
Μπουγάδες	45
Φως στο σπίτι	46
Τα γιατροσόφια της γιαγιάς	46
Διακόπτες και φωσφορικά κουμπιά	47
Μπισκότα και χαρτάκια	49
Παιδική περιέργεια	49
Σαν τις φτερούγες του λιαρού	53
Οι μικροί κυνηγοί	53
Πεταχτάρες και σπουργίτια	54
Παιδικές διαβολιές	55
Το ηλεκτρικό στο σπίτι	56
Χαρταετοί και βαρελότα	57

Ποδήλατο, καζόζα, στραγάλια και «Ομάδα».....	59
Λάμπες και λυχνάρια	61
Το πετρογκάζ	61
Δεύτε λάβετε φως!	62
Οι Δάσκαλοί του	63
Ο Διαγώρας	64
Πανμεσσηνιακοί αγώνες	65
Αντίο σχολική ζωή.....	66

<u>Ξανά στο τώρα</u>	69
30 Νοεμβρίου, 1971	71
15 Δεκεμβρίου, 1971	72
2 Φεβρουαρίου, 1972	73
31 Μαρτίου, 1972	74
15 Μαΐου, 1972	74
Παράκληση και προσευχή	76

<u>Επίλογος</u>	79
Η «Ψησταριά»	79
Η εγγείριση επέτυχε!	80

<u>Σκέψεις</u>	83
----------------------	----

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

«Θυμάμαι»	85-106
-----------------	--------

ΤΟΠΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΟΠΑΝΑΚΙΟΥ	107 -127
---------------------------	----------

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τα κείμενα και οι στίχοι του «ΚΟΠΑΝΑΚΙ – δεκαετία 1960» γράφτηκαν κατά το πρώτο μέρος της δεκαετίας του 1970. Ήταν αρχικά χειρόγραφα κομμάτια κάποιου προσωπικού μου ημερολογίου, ξεχασμένου για αρκετά χρόνια σε κάποιο μέρος της βιβλιοθήκης μου.

Το 2011, έτσι τυχαία, ξαναβρέθηκαν στα χέρια μου. Ξαναδιαβάζοντας τα έπειτα από τόσα χρόνια, αισθάνθηκα αμέσως την ανάγκη ξαναζωντανεύσω μερικά από αυτά και να τα κάνω χρήσιμα κατά κάποιον τρόπο.

Θεώρησα ότι είναι προσωπική μου υποχρέωση προς την οικογένεια μου και να μοιραστώ μαζί τους μερικές στιγμές από κάποια χρόνια του μακρινού παρελθόντος μας.

Επίσης ένιωσα την ανάγκη να μοιραστώ τα κείμενα αυτά με τους συντοπίτες μου, που ίσως μερικοί τα βρουν ενδιαφέροντα αφού μέρος αυτών των κειμένων περιγράφουν σκηνές, γεγονότα και πρόσωπα από μια περασμένη εποχή του χωριού μας.

Τα γραφόμενα μου στο βιβλίο αυτό είναι γραμμένα με πολύ απλά λόγια και εκφράσεις, και ίσως σε πολλές περιπτώσεις συντακτικώς και γραμματικώς λανθασμένα, και γι' αυτό ζητώ συγνώμη εκ των προτέρων. Δεν είμαι ακαδημαϊκος ούτε συγγραφέας η ποιητής, αλλά ένας ταπεινός Κοπανακαίος που ζει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής το μακριά από την Ελλάδα και που έχει αγαπήσει και αγαπά πολύ τον τόπο που γεννήθηκε. Επίσης, στα γραφόμενα μου αυτά χρησιμοποιώ, εσκεμμένως σε πολλά σημεία, τοπικές λέξεις και εκφράσεις παρμένες από το τοπικό λεξιλόγιο του χωριού μας εκείνης της περασμένη εποχής, έτσι για να μαθαίνουν οι νέοι και να ξαναθυμούνται οι παλιοί.

Θέμης Δ. Γκούντρας.

Κοπανάκι – Δεκαετία 1960

Κοπανάκι - Δεκαετία 1960

Πρόλογος

Ο Θοδωρής μουσκεμένος στον ιδρώτα πετάγεται από τον ύπνο του τραντάζοντας το κρεβάτι του σαν να τον χτύπησε κεραυνός. Ανοίγει τα μάτια του. Σκοτάδι! Οι φωσφορούχοι δείκτες το ρολογιού που βρίσκεται πάνω στο μεταλλικό τραπεζάκι δίπλα στο κρεβάτι του, δείχνουν μια και είκοσι πέντε. Είχε δεν είχε πάει για ύπνο μια-μιάμιση ώρα το πολύ.....

Ποτέ στη ζωή του ο Θοδωρής δεν είχε ξυπνήσει από όνειρο με τόσο περίεργο τρόπο. Δεν είχε δει κανέναν από εκείνους τους εφιάλτες που επανειλημμένα έβλεπε στο παρελθόν αλλά που ποτέ δεν τον τρόμαζαν ούτως ώστε να τον ξυπνούν.

Αυτή τη φορά δεν ονειρευόταν να πέφτει στο κενό, η να τον κυνηγάει το μαύρο σκυλί της Λιακο-Στέργενας και να μη μπορεί να πάρει τα πόδια του, η να τον σηκώνει για μάθημα ο καθηγητής και μην έχει ιδέα πιο ήταν το θέμα του μαθήματος.

Το όνειρο που μόλις είχε ξυπνήσει τον Θοδωρή αυτή τη φορά δεν ήταν στην πραγματικότητα ούτε τρομακτικό, ούτε είχε αγωνία, ένταση, η περίπλοκες πτυχές καταστάσεων χωρίς αδιέξοδο. Αν και κάπως περίεργο δεν έπρεπε να του είχε προξενήσει φόβο η πανικό για να πεταχτεί τόσο τρομαγμένος και καταϊδρωμένος από τον ύπνο του.

Ο Θοδωρής από μικρός δεν πίστευε στα όνειρα ούτε σ'αυτά που έλεγαν οι ονειροκρίτες του χωριού του. Όταν ήταν ακόμη εκεί, άκουγε πολλές φορές διάφορες εξηγήσεις που έδιναν οι «ονειροκρίτησες» της γειτονιάς του στα περίεργα όνειρα. Ποιες ονειροκρίτησες όμως; Η Αντρίκο-Τζουμάνενα; η Θανσ-Βόγγενα; η Γιάνν-Τόσκενα; η μήπως η Νικολ-Αντώνενα και η Σταθ-Πατσούρενα; Η κάθε μια τους έλεγε πάντα τα δικά της. Γι'αυτό άλλωστε και ο Θοδωρής δεν έβαζε σημασία σ'αυτά που έλεγαν αυτές οι «μάντισσες» της γειτονιάς του όταν εξηγούσαν τα όνειρα που

έβλεπε πότε η γιαγιά του η Αλεξάντρα η πότε η μητέρα του η Αρετή. Ποιες άλλωστε ήσαν εκείνες οι γυναίκες της γειτονιάς, και που είχαν αποκτήσει αυτές τις γνώσεις για να εξηγούν τα όνειρα στο Κοπανάκι; Ήταν απλές γυναίκες του χωριού του όπως ακριβώς ήσαν και η Αλείαντα με την Αρετή. Δεν φοίτησαν σε κανένα σχολείο αστρολογίας για να παριστάνουν τουλάχιστον ότι είναι ειδικοί να εξηγούν όνειρα. Απλώς έλεγαν ότι άκουγαν από τους άλλους η ότι είχαν ακούσει από τους πιο παλιούς. Με άλλα λόγια όλες οι εξηγήσεις που έδιναν αυτές οι ψευδό-ονειροκρίτησες της γειτονιάς ήσαν λόγια του ανέμου και σκέτα παραμύθια για τον Θοδωρή.

Στο μόνο που πιστεύει ο Θοδωρής για τα όνειρα ήταν αυτό που είχε μάθει στο Γυμνάσιο, στο μάθημα της ψυχολογίας, ότι δηλαδή το μυαλό του ανθρώπου στον ύπνο δουλεύει χωρίς έλεγχο, στο υποσυνείδητο, και δημιουργεί καταστάσεις φαντασιώσεων που ούτε νόημα έχουν αλλά ούτε και λογική εξήγηση.

Δεν πίστευε στη θεωρία που είχε ακούσει από πολλούς ότι το κάθε όνειρο έχει κάποια σημασία και προβλέπει μελλοντικές καταστάσεις σύμφωνα με μερικά δεδομένα. Έτσι λοιπόν δεν πίστευε, παραδείγματος χάριν, ότι με το να τρώς κάποιο γλύκισμα στο όνειρο σου είναι το προμήνυμα κάποιας προσωπικής πίκρας, η με το να πετάς ψηλά είναι προμήνυμα κάποιας επιτυχίας, η με το να προσπαθείς να τρέξεις και να μη μπορείς να κάνεις βήμα είναι προμήνυμα κάποιου προβλήματος με δύσκολη λύση. Όχι δεν πίστευε σ' αυτές τις ανόητες θεωρίες ο Θοδωρής και γ' αυτόν ακριβώς το λόγο δεν έβαζε σημασία στα όνειρα που έβλεπε. Έτσι ούτε καν τα θυμόταν όταν ξυπνούσε. Δεν τον ενδιέφεραν και δεν έψαχνε για εξηγήσεις αφού δεν πίστευε σ' αυτά.

Γιατί τρώμαξε όμως τώρα; Τι άραγε συνέβη; Τι τον έκανε να ξυπνήσει με αυτόν τον τρόπο και να είναι τόσο ξάγρυπνος και μουσκεμένος στον ιδρώτα;.....

Το όνειρο

.....Ο Θοδωρής μαθητής ακόμη της πέμπτης δημοτικού έπαιζε στο προαύλιο του σχολείου του με τους άλλους συμμαθητές του. Τρέξιμο από εδώ, κυνηγητό από εκεί, φωνές, ξεφωνητά, γέλια, αλλά και μικρο-βρισίδια, κλοτσιές και καρπαζιές. Όλα όσα δηλαδή συμβαίνουν σ'ένα πραγματικό διάλειμμα ενός μικρού εξατάξιου επαρχιακού δημοτικού σχολείου.

Τα κορίτσια της τάξης είχαν χωριστεί σε δυο ομάδες. Η μια ομάδα με τη Βούλα του Αντρικο-Τζανέτου, την Ντίνα του φούρναρη (Χρονοπούλου), τη Βάσω του Σιούτη και τη Παναγιώτα του Γιαν-Κοτσή (Πανουσάκη) είχαν χαράξει στο χώμα δυο караβάνες και έπαιζαν «κουτσό». Η Θούλη του Πανω-Σπύρου (Πανουσάκη) με την Σοφία του Γιωρ-Λιόγα, την Άννα του Τύρναβου (Πολούλη), τη Πόπη του Βαρή, τη Φωτούλα του Πανουσιάκη και την Ντίνα του Μαραγγού (Κουτρομπή) έπαιζαν «σχοινάκι».

Τα αγόρια έπαιζαν «κρυφτό». Ο Θοδωρής «τα φύλαγε». Με το πρόσωπο του σχεδόν ακουμπισμένο στον τοίχο του σχολείου και με τις παλάμες του πάνω στα σφιχτοκλεισμένα μάτια του, μετρούσε αργά και δυνατά μέχρι το είκοσι όπως είχαν συμφωνήσει όλα τους. Ο Λια-Μιντζέλος (Δημητρακόπουλος) κρύφτηκε πίσω από τη γέρικη ελιά που στεκόταν στη μέση της σχολικής αυλής. Ο Φωτ-Τρουπάκης σκαρφάλωσε τον καμπουριασμένο κορμό της τσαπελοσυκιάς λίγο πιο πέρα από την ελιά. Ο Αλέκος του Γιωρ-Αποστόλη (Αποστολόπουλος) πήγε πίσω από την καρότσα του Κωστάνταρου του πλανόδιου παγωτατζή. Ο Βασίλ-Σπυρόπουλος και Σωτηρ-Κοράκης κρύφτηκαν μέσα στις δάφνες του σχολικού κήπου. Ο Παναγιώτης του μάστορ Χρήστου (Κωνσταντόπουλος), μια και το σπίτι του βρισκόταν δίπλα στο σχολείο, προτίμησε για κρυψώνα τον φράχτη του σπιτιού του. Ο Γιωρ-Ράμμος με το Σωτήρη του Θανάσ-Τζανέτου (Τζανετόπουλος) κρύφτηκαν πίσω από το νεόκτιστο κτίριο το Γυμνασίου και ο Γιανν-Χαραλαμπόπουλος με τον Πανω-Γκότση είχαν λουφάξει στη γωνία της πέτρινης σκάλα του σχολείου. Ο Κωστα-Πετρούλιας ο νεοφερμένος συμμαθητής τους από το σχολείο του Κάτω Κοπανακίου έτρεξε κατά τις βρύσες, πίσω στο σχολικό κτίριο προς το μεριά της εκκλησίας.

Δεκαοχτώ, δεκανέα, είκοσι φωνάζει «σκούζοντας» ο Θοδωρής για να τον ακούσουν οι φίλοι του και συμμαθητές του ειδοποιώντας τους έτσι ότι είναι έτοιμος να ανοίξει τα μάτια του και να αρχίσει το ψάξιμο. Αργά-αργά απομακρύνει τις παλάμες των χεριών του από το πρόσωπο και ανοίγει τα σφιχτο-κλεισμένα μάτια του. Μισο-γυρνά προς τα δεξιά έτοιμος ν' αρχίσει το προσεχτικό και αθόρυβο ψάξιμο των φίλων του... όταν τέσσερα - πέντε βήματα μπροστά του βλέπει να στέκεται η μητέρα του η Αρετή.

Ο Θοδωρής τα έχασε! Τι ψάχνει η μητέρα του εδώ τέτοια ώρα; Τι γυρεύει στο σχολείο; Ποτέ μα ποτέ η μητέρα του δεν είχε πατήσει το πόδι της στο σχολείο του Θοδωρή κατά την διάρκεια των μαθημάτων τόσα χρόνια τώρα που πήγαινε σχολείο ο γιος της εκεί. Ποτέ άλλωστε οι γονείς δεν πήγαιναν να δούνε τι κάνουν τα παιδιά τους στο σχολείο και ειδικά στο διάλειμμα. Εκτός φυσικά από την Ευανθία την Αθηναία, την γυναίκα του νεοδιορισμένου στο χωριό υπενωμοτάρχη. Πήγαινε κάθε μέρα στο διάλειμμα στην αυλή του σχολείου, ξεμονάχιαζε τον Τάκη το παχουλό κανακάρι της και τον τάιζε με το κουταλάκι το βραστό μελάτο χωριάτικο αυγό για να δυναμώσει όπως του έλεγε. Αηδίαζαν τα παιδιά με την Ευανθία, πείραζαν τον Τάκη, αλλά που ο μπουνταλάς, καρφί δεν του καιγόταν με τα πειράγματα. Τις μόνες μέρες που πήγαιναν οι γονείς των παιδιών στο σχολείο ήταν πάντα τέσσερις - πέντε φορές τον χρόνο. Στην αρχή τις σχολικής χρονιάς για τις εγγραφές, στις εθνικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου και 25^{ης} Μαρτίου όπου τα παιδιά απήγγειλαν ποιήματα και έπαιζαν σκίτσα εθνικού περιεχομένου, στις γυμναστικές επιδείξεις και στην γιορτή της αποφοίτησης. Σήμερα δεν ήταν γιορτή. Είναι μια απλή ανοιξιάτικη μέρα γεμάτη ήλιο και πρασινάδα. Μέρα θαυμάσια για σχολική εκδρομή που δυστυχώς δεν την αποφάσισαν οι δάσκαλοι για σήμερα αν και τα παιδιά πριν αρχίσει το μάθημα είχαν ξελαρυγγιαστεί να φωνάζουν ρυθμικά «εκδρομη! εκδρομη!». Ίσως αύριο... ποιος ξέρει.

Η Αρετή φοράει την καθημερινή της ρόμπα και είναι με τις παντόφλες. Μοιάζει ταραγμένη. Οι κινήσεις της κάπως περιέργες αλλά ήρεμες. Αν και μόλις μερικά βήματα την χωρίζουν από τον Θοδωρή, σηκώνει κάπως παράξενα το αριστερό της χέρι και με κάπως ιδιόρρυθμο, ικετευτικό μάλλον τρόπο, του κάνει νόημα να

πάει κοντά της. Ο δεξιός αγγόνας του χεριού της είναι κολλημένος στο πλευρό της. Φαίνεται σαν κάτι να κρύβει κάτω από τη μασχάλη της. Ο Θοδωρής στέκεται αμήχανος! Τι νοήματα είναι αυτά που του κάνει η μητέρα του και τι ύφος είναι αυτό που έχει στο πρόσωπο της; Τι κρατάει, η μάλλον τι κρύβει, κάτω από τη μασχάλη της; Τι γυρεύει εκεί φορώντας τη ρόμπα και με τις παντόφλες του σπιτιού;

Ο Θοδωρής μένει ακίνητος στο σημείο που βρισκόταν με τον δεξί του ώμο σχεδόν να ακουμπά τον τοίχο του σχολείου. Χωρίς καν η Αρετή να σηκώσει το δεξί της πόδι, και σούρνοντας την παντόφλα σβαρνίζοντας το χώμα, κάνει ένα παράξενο βήμα προς το μέρος του Θοδωρή.

«Μητέρα τη συμβαίνει;» φωνάζει με αμήχανη φωνή ο Θοδωρής. «Τι γυρεύεις εδώ τέτοια ώρα; Πως είσαι έτσι; Είσαι καλά;»

Η Αρετή σφίγγοντας κάπως περίεργα τα χείλη της και κοιτάζοντας κατάματα τον Θοδωρή κάνει μια γκριμάτσα που δείχνει ότι είναι έτοιμη να του πει κάτι αλλά διστάζει, η μάλλον φαίνεται να μη μπορεί να αρθρώσει λέξη. Τελικά σχεδόν ψιθυριστά και με μεγάλη δυσκολία και με πολύ τρεμάμενη αλλά καθησυχαστική φωνή λέει στο Θοδωρή, που αν και πέντε βήματα ακόμη μακριά της την ακούει σαν να είναι δίπλα του, τόσο κοντά στ'αυτί του:

«Μη..Μη στε..νοχω...ριέσαι... Θοδωρή. Όλα....θα πά...νε κα..λά. Έλα...με..με ακούς α..γά..πη μου! Μη στε..νο..χωριέ...σαι σου λέω. Θα γί...νω κα..λά!»

Άκουγε ο Θοδωρής και ξανάκουγε την συμβουλή της μητέρας του. Τι περίεργο! Αν και ψιθυριστή η φωνή της μητέρας του και σπασμένα τα λόγια της, αυτός την άκουγε κουδουνιστά και πεντακάθαρα στ'αυτιά του σαν αντίλαλο που πηγαινοέρχεται μέσα σε φαράγγι.

Μα που πήγαν τα παιδιά; Τι έγινε το κρυφτό; Γιατί άδειασε η αυλή του σχολείου τόσο γρήγορα; Γιατί σβήστηκαν οι φρεσκοχαραγμένες γραμμές τις караβάνας από το χώμα; Που να πήγε ο Κωστάτναρος με την καρότσα του και εξαφανίστηκε έτσι

απότομα; Πως έτσι όλα ξαφνικά; Γιατί γέμισε ο ουρανός με σύννεφα; Τελείωσε κιόλας το διάλειμμα; Κουδούνι δεν κτύπησε ακόμη, η μήπως δεν το άκουσε ο Θοδωρής; Τι κάνουν αυτός και η μητέρα του στην αυλή του σχολείου ολομόναχοι; Τι σημαίνουν εκείνα τα τρεμάμενα και σπασμένα λόγια της Αρετής; Και αυτός ο αντίλαλος στ' αυτιά του Θοδωρή; «Με ακούς αγάπη μου....μη στενοχωριέσαι....Σου λέω θα γίνω καλά!» Μάλλον τον παρακαλούσε, δεν τον συμβούλευε! «Έλα, με ακούς θα γίνω καλά!» Και αυτό το στραβοπάτημα που έκανε; Εκείνο το χέρι που ο αγγόνας του έσφιγγε το πλευρό της; Τι έκρυβε κάτω από τη δεξιά μασχάλη της; Τι είναι όλα αυτά τα περίεργα πράγματα που κάνει και λέει η μητέρα του; Τι πρέπει να κάνει ο Θοδωρής; Τι πρέπει να πει; Ούτε και αυτός γνωρίζει.

«Μα τι έχεις που θα γίνεις καλά;» θέλει να πει αλλά ούτε και αυτός ξέρει για πιο λόγο πρέπει να το πει. Η μητέρα του ήταν πάντα καλά. Πάντα γερή, δυνατή και γεμάτη ζωή. Αυτή έκανε όλες τις δουλειές στο σπίτι και από πάνω δούλευε στα χωράφια, στα αμπέλια και στις ελιές. Όλες τις δουλειές. Τι λέει τώρα ότι θα γίνει καλά; Αυτά δεν στέκουν. Τι συμβαίνει; Γιατί ήρθε στο σχολείο σήμερα και να του πει αυτά τα λόγια που τον έκαναν να μη γνωρίζει αν πρέπει να αισθανθεί τρόμο η ηρεμία, χαρά η λύπη, σιγουριά η ανασφάλεια;

Ο ουρανός συννέφιασε. Ζέστη δεν κάνει. Ο Θοδωρής όμως άρχισε να ιδρώνει. Ούτε έτρεξε, ούτε κυνηγητό έπαιξε ούτε καν πρόλαβε να παίξει κρυφτό. Περίεργο να μουσκεύει έτσι στον ιδρώτα. Γυρνά τα μάτια του προς την εξώπορτα του σχολείου. Περίεργο! σκέφτεται. Γιατί είναι κλειστή; Την εξώπορτα του σχολείου του την κλείνει στις τρεις το απόγευμα όταν φεύγει για σπίτι του ο κύριος Φώτης ο δάσκαλός του που είναι και διευθυντής του σχολείου. Από τις επτά το πρωί μέχρι τις τρεις είναι πάντα ανοιχτή. Τι συμβαίνει τώρα; Πως θα μπει στην αίθουσα να συνεχίσει το μάθημά του; Ούτε καν κουδούνι έχει η εξώπορτα. Κανείς δεν θα τον ακούσει από τις τάξεις όσο και αν κτυπούσε την εξώπορτα. Οι πόρτες των αιθουσών είναι πάντα κλειστές κατά την διάρκεια των μαθημάτων. Και οι τρεις αίθουσες διδασκαλίας και το γραφείο είχαν τα παράθυρα τους κλειστά. Άφαντοι οι κύριοι Φώτης Παπαδόπουλος και Γρηγόρης

Ηλιόπουλος, άφαντη η κυρία Αντωνία Παπαδοπούλου, άφαντη και η δεσποινίς Ισμήνη Βένου! Πουθενά τα παιδιά! Ερημιά στο σχολείο!

Ανησυχεί. Γυρνά το κεφάλι του προς το μέρος που στέκεται η μητέρα του. Άφαντη και η Αρετή!

Ο Θοδωρής σαστίζει! Τι έγινε η μητέρα του; Που πήγε από τη μια στιγμή στην άλλη; Δεν είναι δυνατόν! Ο δρόμος που πάει κατά το σπίτι του, μπροστά από του Τασούλη του Αρβανίτη το σπίτι, είναι άδειος. Μήπως και η μητέρα του πήρε τον άλλο δρόμο, εκείνο της εκκλησίας που είναι πίσω από το σχολείο του, για να πάει σπίτι; Αλλά πως έτσι; Έφυγε χωρίς να του εξηγήσει τι ακριβώς ήθελε να του πει; Τι δηλαδή έχει; Τι εννοεί;

Θα την προφθάσει. Δεν θα είναι και πολύ μακριά. Μάλλον ακριβώς πίσω από το σχολείο. Το πολύ μπροστά από την εκκλησία του Αϊ-Γιώργη. Θα τρέξει. Ναι, θα την προφθάσει. Σαν ελατήριο κάνει ένα σάλτο και αρχίζει το τρέξιμο προς το μέρος της εκκλησίας. Κάνει δυο τρία γρήγορα βήματα και με μιας τα πόδια του βαραίνουν. Ούτε καν μπορεί να τα σηκώσει! Κουνάει τα χέρια του, το ένα μπρος, το άλλο πίσω, έτσι σαν να παίρνει φόρα να πάει γρήγορα, να τρέξει. Χάνει τον ρυθμό του. Μπερδεύεται στο τρέξιμο. Τι άλλο είναι και τούτο που του συμβαίνει τώρα; Να μη ξέρει να τρέξει, ούτε καν να βαδίζει γρήγορα; Περίεργο! Που να την προφθάσει έτσι όπως πάει ο Θοδωρής. Ξαναδοκιμάζει. Τίποτα! Ιδρώνει περισσότερο! Κουράστηκε, μα ούτε πάνω από δέκα αργά μπερδεμένα βήματα έχει κάνει μέχρι στιγμή. Δεν είναι δυνατόν τα πόδια του να κολλάνε έτσι στο χώμα. Μουσκεύεται στον ιδρώτα. Θα φωνάξει! Θα φωνάξει την μητέρα του.

Η Αρετή θα είναι μπροστά από την εκκλησία τώρα. Ναι, εκεί θα είναι! Θα περπατάει, θα σταματήσει για μια στιγμή, θα κάνει το σταυρό της και θα συνεχίσει για το σπίτι, αλλά σίγουρα, όταν τον ακούσει θα ξαναγυρίσει. Δεν μπορεί να φύγει έτσι.

Παίρνει μια μεγάλη εισπνοή και σφίγγει τα χείλη του για να φωνάξει «Μητέρα!». Τα χείλη του μένουν σφραγισμένα! Βάζει δύναμη να φωνάξει. Τίποτα! Προσπαθεί ξανά και ξανά μέχρις ότου

στην προσπάθεια του αντί για ξεφώνημα τα χείλη του μισανοίγουν και ψιθυριστά φωνάζει δυο-τρεις φορές: «Μητέρα! Μητέρα! Μητέρ.....»

Ο Θοδωρής μουσκεμένος στον ιδρώτα πετάγεται από τον ύπνο του τραντάζοντας το κρεβάτι του σαν να τον χτύπησε κεραυνός. Ανοίγει τα μάτια του. Σκοτάδι! Οι φωσφορούχοι δείκτες το ρολογιού που βρίσκεται πάνω στο μεταλλικό τραπεζάκι δίπλα στο κρεβάτι, δείχνουν μια και είκοσι πέντε. Είχε δεν είχε πάει για ύπνο μια-μιάμιση ώρα το πολύ.....

Σηκώθηκε. Πλησίασε το παράθυρο. Απέναντι ακριβώς βρίσκεται το τετραώροφο κτίριο του δημοτικού σχολείου της γειτονιάς.

Τα γυμνά από φύλλα κλαδιά των δένδρων που είναι κατά μήκος του δρόμου παίζουν με το φως που πηγάζει από τις ηλεκτρικές λάμπες του δρόμου καθώς τα ταλαντεύει το ψυχρό αεράκι του Νοέμβρη.

Αυτοκίνητα παρκαρισμένα ένα πίσω από το άλλο δεξιά και αριστερά κατά μήκος του δρόμου. Κίνηση στο δρόμο καμιά.

Ο Θοδωρής μισο-καθισμένος στην μεγάλη στρογγυλή πολυθρόνα ακουμπάει τους αγκώνες των χεριών του στο ξύλινο πρεβάζι του παραθύρου, στηρίζει το σαγόνι με τις παλάμες του αντικρίζοντας το φωτεινό σκοτάδι του δρόμου. Αντικρίζει και αμήχανα κοιτάζει τη νυχτερινή όψη της γειτονιάς έτσι όπως την πρωτο-αντίκρισε εκείνη τη βραδιά που πρωτόφτανε εκεί πριν δεκατέσσερις μήνες. Τότε που όταν.....

Η άφιξη στο Σικάγο

Οι μεγάλες αυτόματες πόρτες της αίθουσα αφίξεων του αεροδρομίου του Σικάγου άνοιξαν και ο Θοδωρής κρατώντας στο ένα χέρι την βαλίτσα του και στο άλλο ένα μικρό σακβουαγιάζ βγήκε έξω. Το βραδινό αεράκι τον καλωσόριζε χαϊδεύοντας το πρόσωπο

του. Ήταν μια βραδιά αρκετά ευχάριστη για Σεπτέμβρη μήνα. Το σακάκι που φορούσε ήταν υπέρ αρκετό.

Διέσχισε τον δρόμο και πέρασε απέναντι. Ο ταξιτζής, ένας δίμετρος πελώριος νέγρος που στο στόμα του κρατούσε ένα χοντρό μισοκαμένο πούρο ανοίγει το πορτμπαγκάζ του ταξί. Βουτάει την βαλίτσα με την χερούκλα του και σαν παιχνιδάκι την πετάει μέσα. Παίρνει από τον Θοδωρή το σημείωμα με την διεύθυνση προορισμού, μπαίνουν στο ταξί. Μετά από δυο-τρεις στροφές στους δρόμους του αεροδρομίου, το ταξί μπαίνει και ξεχύνεται στην φαρδιά λεωφόρο.

Μια καινούργια ζωή άνοιγε εκείνη τη στιγμή μπροστά στον δεκαοχτάχρονο επιβάτη εκείνης της βραδιάς. Μια καινούργια ζωή που ίσως δεν την είχε σοβαρά φανταστεί στο παρελθόν. Εκείνο το παρελθόν που έμενε τώρα κάπου μακριά, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά στην άλλη άκρη του ωκεανού και βάλε.

Το ταξί είχε πλέον χαθεί στην γεμάτη κίνηση οχτάγραμμη λεωφόρο. Ο οδηγός πάντα αμίλητος ρουφάει κάπου-κάπου το χοντρό πούρο έτσι που ντουμανιάζει το ταξί με πυκνό βρόμικο καπνό. Βήχει δυο-τρεις φορές ο Θοδωρής στην αρχή αλλά μετά από λίγο συνηθίζει στην αποπνιχτική ατμόσφαιρα.

Προσηλώνει το βλέμμα του στην πολύχρωμη φωτεινή θέα των επιγραφών που όλες με αγγλικά γράμματα είναι σκορπισμένες δεξιά και αριστερά κατά μήκος της λεωφόρου, έτσι όπως πολλές φορές είχε δει σε κινηματογραφικές ταινίες. Με κομμένη σχεδόν την ανάσα και με μάτια ορθάνοιχτα αλλά κάπου μακριά χαμένα ζούσε το όνειρο, τον εφιάλτη εκείνο της πραγματικότητας. Ζούσε το τώρα αλλά και το αύριο. Το αύριο εκείνο που γεμάτο με απορίες και ερωτηματικά του προκαλεί ρίγος και πανικό.

Ανοιγοκλείνει με μιας δυο τρεις φορές τα μάτια του και έρχεται στην πραγματικότητα. Όχι, να δειλιάσει τώρα δεν γίνεται! Άλλωστε είναι πλέον αργά! Η απόφαση είχε παρθεί την περασμένη Άνοιξη. Πρέπει να φύγεις...πρέπει να φύγεις... πρέπει να φύγεις! Φράση γραμμένη και ξαναγραμμένη πολλές φορές στα σχολικά του βιβλία

αλλά και στα βάθη της καρδιά του. Το ερώτημα όμως είναι γιατί; Γιατί αυτή η φράση να γίνει απόφαση και η απόφαση πραγματικότητα; Ήταν άραγε γραφτό να γίνουν όλα έτσι; Το είχε σκεφτεί καλά; Είχε καλοεξετάσει όλες τις όψεις αυτής της μεγάλης απόφασης; Μπορούσε άραγε να είχε αλλάξει γνώμη; Ίσως όχι, μα όχι όμως και αδύνατο. Πάντως τώρα, ούτως η άλλως οι καταστάσεις αυτή τη στιγμή δεν αλλάζουν.

Το ταξί είχε ήδη μπει σε γειτονικούς δρόμους, πράγμα που σήμαινε ότι το μέρος προορισμού ήταν όχι και πολύ μακριά. Αφήνει τις σκέψεις του και τους συλλογισμούς του και ξαναέρχεται στο τώρα. Φτάνουν σε μια γειτονιά με μεγάλα δέντρα δεξιά και αριστερά κατά μήκος του δρόμου. Τριώροφα κατά το πλείστον τούβλινα σπίτια - διαμερίσματα το ένα κοντά στο άλλο με μικρές μπροστινές αυλές. Το ταξί σταματά μπροστά σε ένα από αυτά τα σπίτια. Απέναντι ακριβώς βρίσκεται ένα πελώριο τετραώροφο κτίριο με μεγάλο τσιμεντένιο προαύλιο που μοιάζει να φαίνεται σαν σχολείο.....

Μετά το όνειρο

Κοίταζε τις σκοτεινές σιλουέτες των γυμνών δένδρων και συλλογιζότανε πόσα άραγε φθινόπωρα σαν το φετινό στέκονται εκεί τώρα και για πόσα ακόμη στο μέλλον. Στο ίδιο σημείο εκεί για πάντα. Πόσα άραγε παιδιά στο διάλειμμα τους έχουν παίξει κρυφτό πίσω από τους πελώριους κορμούς τους. Του έρχεται στο μυαλό του η πελώρια ελιά και η καμπουριασμένη συκιά που βρίσκονται στο προαύλιο του δικού του σχολείου, στο Κοπανάκι, όταν έπαιζε και αυτός στο διάλειμμα με τους φίλους του και πήγαινε να κρυφτεί πίσω από τους κορμούς τους. Σαν στο διάλειμμα εκείνο που πριν λίγο είχε ονειρευτεί και τον είχε ξαναφέρει οχτώ-δέκα περίπου χρόνια πίσω. Το διάλειμμα και το όνειρο εκείνο που τον είχαν κάνει να βρίσκεται τώρα ακουμπισμένος στο πρεβάζι του παραθυριού και να αγναντεύει αμήχανα το σκοτάδι τις νύχτας.

Αντί να τον απασχολούν και να φέρνει στο μυαλό του τα μαθήματα της αυριανής ημέρας άλλο πράγμα απασχολεί τον Θοδωρή τώρα. Τα μαθήματα της χημείας, της στατικής, των διαφορικών

λογισμών και του σχεδίου μηχανολογίας δεν τον απασχολούν καθόλου. Είναι σε δεύτερη θέση αυτή τη στιγμή, σχεδόν ξεχασμένα. Στο μυαλό του είναι κάτι άλλο τώρα. Στα αφτιά του ακόμη κουδουνίζουν οι λέξεις: «Μη στεναχωριέσαι, θα γίνω καλά». Ούτε και αυτός ξέρει πως αισθάνεται τούτη τη στιγμή. Αισθάνεται μάλλον μια θλίψη αλλά δεν γνωρίζει γιατί. Στα όνειρα δεν πιστεύει. Τότε τι του συμβαίνει τώρα; Γιατί ανησυχεί τόσο πολύ έτσι που να μένει ξάγρυπνος στη μέση της νύχτας;

Ο Θοδωρής δεν μπορούσε να κλείσει μάτι εκείνη τη νύχτα. Δεν είχε ξανά-αισθανθεί τέτοιου είδους περίεργη ταραχή στη ζωή του έτσι που να τον κρατά ξύπνιο όλη τη νύχτα. Η νύχτα κύλαγε. Ο Θοδωρής ξαπλωμένος τώρα στην μεγάλη στρογγυλή πολυθρόνα και με τα μάτια κλειστά είχε αφήσει τη σκέψη του να τον πηγαίνει όπου αυτή ήθελε. Συνέχιζε όμως να τον ξαναπηγαίνει κάθε λίγο και λιγάκι στο προαύλιο του σχολείου του εκεί αντίκρυ στη μητέρα του κοντά στη γέφυρα.

Μήπως άραγε η μητέρα του είναι πραγματικά άρρωστη; Μόλις χθες έλαβε γράμμα από τους δικούς του στο Κοπανάκι. Όλοι τους ήταν μια χαρά. Και η μητέρα του και ο πατέρας του ο Διόνιος και η αδελφή του η Μηλίτσα, όπως και η γιαγιά του Αλεξάντρα καθώς και ο παππούς του ο Θοδωρής του οποίου είχε πάρει και το όνομα. Δεν θα αφήσει λοιπόν μια φαντασία του, ένα όνειρο να του βάλει σκέψεις και εμπόδια στη λογική. Η μητέρα του είναι καλά. Είναι νέα και γερή όπως και ο πατέρας του και η αδελφή του. Τώρα όσο για τον παππού και τη γιαγιά όλα είναι πιθανά στην ηλικία των εβδομήντα πέντε που βρίσκονται και οι δυο τους. Αλλά και αυτοί δεν έχουν και κανένα πρόβλημα υγείας που να προξενεί ανησυχία.

Το γράμμα

Οι μέρες περνούσαν. Ο Θοδωρής αρκετά απασχολημένος με τα μαθήματα του, μελέτες, σχολείο και δουλειά είχε μπει στη κανονική καθημερινή ρουτίνα του και δεν του έμενε πλέον χρόνος να κάνει άλλες σκέψεις και μάλιστα να κάνει σκέψεις που είναι αποτέλεσμα ενός ενοχλητικού ονείρου και τίποτε περισσότερο από αυτό.

Μέσα σε δυο βδομάδες αν και δεν είχε λάβει γράμμα από τους δικούς του, είχε ήδη αποβάλει από το μυαλό του όλες εκείνες τις σκέψεις που τον είχαν ενοχλήσει τόσο πολύ εκείνη τη νύχτα.

Ήταν εννέα και τέταρτο, Δευτέρα βράδυ της 6^{ης} Δεκεμβρίου 1971. Ο Θοδωρής συνήθως έκανε μπάνιο τις πρωινές ώρες πριν φύγει για τα μαθήματά του. Απόψε όμως αποφάσισε να κάνει βραδινό μπάνιο και να ξεκουραστεί και να σηκωθεί λίγο πιο αργά αύριο μια και είχε διαγώνισμα στη χημεία.

Δεν είχαν περάσει τέσσερα πέντε λεπτά από τότε που έκλεισε την πόρτα του μπάνιου και καθώς λουζότανε σαν να άκουσε τον ξάδελφο του τον Θανάση να μιλάει, η μάλλον προσπαθούσε να μιλήσει στο τηλέφωνο χαμηλόφωνα προφέροντας αριθμούς. Κάτι σαν να προσπαθούσε να επικοινωνήσει με τηλεφωνικό κέντρο. Δεν έβαλε και μεγάλη σημασία Θοδωρής, παρά μόνο όταν ένα-δυο λεπτά αργότερα άκουσε τον θείο του τον Δημητρώ να μιλά χαμηλόφωνα και αυτός στο τηλέφωνο και τη θεία του Έλενα να τον ρωτά κάτι. Αμέσως μετά του φάνηκε ότι άκουσε τον Δημητρώ να κάνει μια ερώτηση και σαν να είπε: «και τι λένε οι γιατροί τώρα;»

Ο Θοδωρής σάστισε. Κάτι σοβαρό συμβαίνει συλλογίσθηκε και γρήγορα μισό-πλυμένος βγαίνει από την μπανιέρα. Στεγνώνεται όπως – όπως, βάζει τις πιτζάμες του και με μιας ανοίγει την πόρτα του μπάνιου και βρίσκεται μπροστά στους θείους του και στα ξαδέλφια του που με σκυμμένα τα κεφάλια τους και σκυθρωπά και λυπημένα τα πρόσωπα τους απέφευγαν να τον κοιτάζουν κατάματα.

«Τι συμβαίνει;» ρωτά ο Θοδωρής με ταραγμένη και τρεμάμενη φωνή σαν να μην ήθελε καν να ακούσει τα νέα που οτιδήποτε άλλο από ευχάριστα θα ήταν.

Καμιά απάντηση. «Μα για όνομα του Θεού, τι συμβαίνει και είσαστε έτσι;»

Ο Δημητρός παίρνει μια βαθειά ανάσα και σιγω-μουρμουρίζοντας ίσα-ίσα που ακουγόταν, ψέλλισε ...«Η μητέρα

σου...». Σταμάτησε. Ξεροκατάπιε. Μισό σήκωσε το κατεβασμένο μέτωπο του και έριξε μια αργή ματιά στον Θοδωρή που ήταν κρεμασμένος από τα χείλη του θείου του. «Η μητέρα σου...», ξαναείπε και συνέχισε με τρεμουλιαστά αργά λόγια, «...δεν είναι καθόλου καλά».

Τα πόδια του Θοδωρή λύθηκαν. Τα γόνατα του τρέμουν σαν στο σπίτι να γίνεται σεισμός. Απλώνει τα δυο του χέρια και πιάνει το πάνω μέρος της καρέκλας που βρισκόταν μπροστά του δίπλα στο τραπέζι της κουζίνας. Κρύος ιδρώτας καλύπτει το πρόσωπο του και αισθάνεται το αίμα να αδειάζει από το σώμα του. Το μόνο που μπόρεσε να προφέρει ήταν ένα απλό, αμήχανο, άχρωμο και μακρύ «Τι;» Ένα απλό «Τι;» που ζήτηγε χίλιες δυο απαντήσεις αλλά και εντελώς καμιά εκείνη τη στιγμή. Ήθελε να τα μάθει όλα αλλά και τίποτα.

Ήταν ήδη πληγωμένος βαριά στο άκουσμα εκείνων των πικρών λέξεων που με δυσκολία μόλις είχε προφέρει ο θείος του, αλλά ήξερε όμως πως θα πληγωθεί ακόμη πιο πολύ. Τα νέα δεν τα είχε ακούσει όλα. Το έβλεπε στο σκυμμένο κεφάλι της Έλενας που καθισμένη βουβή στην άλλη καρέκλα δίπλα του κοίταγε το πάτωμα. Το έβλεπε στα μάτια του Θανάση που κοιτούσαν το τίποτα έτσι ακούνητα προς τη μεριά της τραπεζαρίας. Το είδε στην απότομη κίνηση της ξαδέλφης του, της Τούλας, που τρέχοντας σχεδόν κλείστηκε στο δωμάτιο της για να κρύψει προφανώς τα δάκρυα της όταν ο Δημητρός άρχισε να εξηγεί στον Θοδωρή ότι η Αρετή δεν είναι καλά. Δεν ήθελε να φανεί αδύνατη και να ξεσπάσει σε κλάματα και στεναχωρήσει περισσότερο τον Θοδωρή εκείνες τις δύσκολες στιγμές.

«Μόλις μίλησα με τον παππού» είπε ο Δημητρός. «Σήμερα λάβαμε γράμμα του από Κοπανάκι». Μίλαγε και πήγαινε προς την τραπεζαρία. «Είναι στην ίδια κατάσταση όπως μας γράφει στο γράμμα. Ανοίγει το πάνω συρτάρι του κομοδίνου. «Να το εδώ είναι» είπε, απλώνοντας το χέρι με το ασπρο-γάλανο φάκελο στον Θοδωρή. Συνεχίζει να μουρμουρίζει. «Δεν σου είπαμε τίποτα νωρίτερα απόψε γιατί θέλαμε να μάθουμε αν η κατάσταση της έχει αλλάξει μέσα στις επτά - οκτώ μέρες που έκανε να φθάσει το γράμμα».

Ο Θοδωρής με τρεμάμενο χέρι παίρνει το γράμμα και με αργά βήματα κοιτάζοντας το φάκελο πηγαίνει προς τον πράσινο καναπέ που είναι στο σαλόνι. Κάθεται και αρχίζει να διαβάζει «μουγκά» και με τρεμάμενα χείλη και σαγόι.

Αποστολέας: Θοδωρής Νικολακόπουλος, Κοπανάκι, Μεσσηνία, Ελλάς.

To: Mr. Demitrios Filisis, 4808 N. Spaulding Ave., Chicago ILL, 60625, USA.

Ανοίγει τον φάκελο. Ξεδιπλώνει την λευκή άγραμμη κόλα και με μάτια βουρκωμένα αρχίζει το μαρτυρικό διάβασμα της επιστολής εκείνης που άρχισε να ζωγραφίζει τις πιο εφιαλτικές στιγμές στη σκέψη του Θοδωρή.

«Εν Κοπανακίω τη 27-11-1971.

Αγαπητά μου παιδιά και εγγόνια σας χαιρετάμε. Προχθές λάβαμε το γράμμα σας και πολύ χαρήκαμε δια την καλήν σας υγείαν. Και εμείς δόξα τω Θεώ πάμε σχετικώς καλά. Κακή μοίρα μας έπληξε με τον πιο μεγαλύτερο δυστύχημα αλλά σας λέγω πάμε καλά. Είμεθα εις πλήρη καλήν ανάρωσιν. Να μη στεναχωρηθείτε καθόλου εφόσον πιστεύω ότι θα γίνουν περαστικά. Μόνο κάνετε τον σταυρό σας στον Μεγαλοδύναμο που μας έπληξε αλλά και πάλιν μας λυπήθηκε και θα γίνομεν εντελώς καλά με την πάροδον του χρόνου.

Η Αρετή από τας 16 τρέχοντος μηνός επλήγη υπό ημιπληγίαν εις Λούτσα όπου μάζευαν ελιές. Εκεί πλησίον έτυχε να ευρίσκεται και ο Γιάννης ο Γκότσης ο γιατρός, ο μικρός, που μάζευε και αυτός ελιές και πρόλαβε και της έκανε αμέσως μια ένεση. Αμέσως κατόπιν την πήγαμε με αυτοκίνητο εις Κυπαρισσίαν για πιο κοντά.

Την πρώτη μέρα της κάνανε δυο ορούς στην κλινική του Δημητρακοπούλου. Εκεί κάθισε έξι ημέρες και κατόπιν με ασθενοφόρο όχημα την πήγαμε εις την Αθήνα τη υποδείξη του

Γιώργου Νικολακόπουλου, του γιατρού, ο οποίος ήλθε κάτω και την εξέτασεν και ο ίδιος.

Την εξέτασαν οι καλύτεροι γιατροί των Αθηνών και απεφάνθησαν ότι δεν είναι άκρως ανησυχητική η κατάσταση της. Χθες το βράδυ μας τηλεφώνησε ο Γιάννης και η Αντωνία από την Αθήνα και μας είπαν ότι πηγαίνει σχετικώς καλά. Χθες το πρωί μάλιστα σηκώθηκε για λίγο και έκανε μερικά βήματα με τη βοήθεια του Διονίου που την κρατούσε. Είπε και κανα-δυο λέξεις, αλλά ακόμη έχει πρόβλημα με την ομιλία της. Άρχισε να πίνει γάλα, χαμομήλι και να τρώει γιαούρτι. Εννοείται ότι την ταΐζομε.

Δεν σας γράψαμε νωρίτερα διότι δεν ηξεύραμεν τη γραμμή θα έπαιρνε. Τώρα όμως αποφύγαμε το δυσάρεστο και πάμε κάπως καλύτερα. Φοβόμαστε μήπως δεν μιλήσει καθόλου αλλά όπως δείχνουν τα πράγματα και όπως μας λένε οι γιατροί σε λίγο καιρό θα επικοινωνεί με ομιλία. Από τη δεύτερη μέρα γνώριζε όλους μας έκανε νοήματα και καταλάβαινε ότι και αν της λέγαμε μόνο που δεν μπορούσε να μιλήσει. Το πόδι της το κούνησε από την δεύτερη μέρα αλλά το χέρι μόλις προ δυο ημερών. Η ημιπληγία την χτύπησε από στο δεξιό μέρος του σώματος της.

Τώρα σας είπα να μη στεναχωρηθείτε καθ'ολοκληρίαν. Δεν έχει τίποτα το πολύ ανησυχητικό και σας επαναλαμβάνω ότι πάει καλά. Ο Διόνιος μένει εκεί. Είναι ιδιωτική κλινική. Η Μηλίτσα είναι εδώ με εμένα και την Αλεξάντρα και μας φροντίζει. Όλοι μας είμαστε καλά. Το αποφύγαμε το πικρό ποτήριον. Πάλι να καταλάβετε ότι εάν δεν πήγαινε καλύτερα δεν θα μπορούσα να σας γράψω ένα τέτοιο μεγάλο γεγονός. Ούτε να ανησυχείτε ούτε τηλέφωνο να πάρετε και μήτε να στεναχωρηθείτε. Θεοδωρή, γλιτώσαμε από του χάρου τα δόντια! Όλοι σας να διαβάσετε το γράμμα μου με όλη την ψυχραιμία σας και να κάνετε τον σταυρόν σας και όχι στεναχώριες. Σε λίγες μέρες θα σας ξαναγράψουμε. Με φιλία ο πατέρας σας και παππούς σας Θεοδωρής».

Χωρίς να σηκώσει το κεφάλι ο Θεοδωρής αφήνει το γράμμα δίπλα του στον καναπέ. Με πρόσωπο μουσκεμένο από δάκρυα κλείνει τα μάτια του, σφίγγει τα δόντια του, και χτυπά τις γροθιές του στα γόνατα του γεμάτος αγανάκτηση και απογοήτευση.

Αμέσως φαίνεται να ηρεμεί. Απότομα ξαπλώνει το κεφάλι του στο πίσω μέρος του καναπέ και με τα μάτια κλειστά ακόμη αφήνει την σκέψη του να πάει ψηλά, προσευχή σιωπηλή στο Θεό που ήταν πλέον ο μόνος Γιατρός που είχε την δύναμη να βοηθήσει τη μητέρα του. Ναι, ο Θοδωρής προσευχόταν. Προσευχόταν στον Θεό ίσως για πρώτη φορά πραγματικά και αληθινά. Είχε διδαχθεί πολλά για το Θεό ο Θοδωρής στη ζωή του. Ποτέ όμως δεν είχε ζητήσει τη βοήθεια του τόσο πρόχειρα, έτσι απλά ξαπλωμένος στην ανάρμοστη για προσευχή θέση. Ναι, ζητούσε τη βοήθεια του Θεού, του Μεγαλοδύναμου όπως τον αποκάλεσε στο γράμμα του και ο παππούς. Ναι, ο παππούς που ποτέ δεν πήγαινε στην εκκλησία αν και ήταν δίπλα στο σπίτι του, κάνει το σταυρό του τώρα και επικαλείται τον Μεγαλοδύναμο. Προσευχόταν λοιπόν ο Θοδωρής μπροστά στα υγρά φλέματα της Έλενας και της Τούλας που είχε έλθει και αυτή τώρα κοντά του να του συμπαρασταθεί στην πιο δύσκολη στιγμή της ζωής του.

«Σοβαρό πρόβλημα, αλλά ελπίδες υπάρχουν και θαύματα γίνονται» σιγοψιθύρισε ο Δημητρός έτσι για να ακουστεί κάτι στη βουβή ατμόσφαιρα του σαλονιού.

«Θεέ μου βαλε το χέρι σου» αναφώνησε η Έλενα κάνοντας τον σταυρό της σηκώνοντας ταυτόχρονα το βλέμμα της προς το ταβάνι.

Ο Θοδωρής άκουγε, αλλά η σκέψη του ήταν κοντά στη μητέρα του. Δεν ήθελε καν να τη φανταστεί έτσι ανήμπορη και ανάπηρη στο κρεβάτι, κτυπημένη από ημιπληγία. Προσπαθεί να αλλάξει σκέψεις να μη τη βλέπει έτσι σ' αυτήν την κατάσταση. Του είναι αδύνατο.

Θυμήθηκε το όνειρο. Ω! ναι το όνειρο εκείνο! Να το πάλι! Μπροστά του τώρα. Γίνεται πραγματικότητα. Βγαίνει αληθινό. Το είχε ξεχάσει τις περασμένες μέρες, αλλά να το τώρα, αληθινό. Νάτη η μητέρα του όπως ακριβώς την είχε δει στο όνειρο. Κτυπημένη από ημιπληγία, ανήμπορη να περπατήσει, να μιλήσει, η να κουνήσει το χέρι της. Να που τα όνειρα έχουν σημασία και δεν πρέπει να παραβλέπονται. Κάτι ξέρουν οι ονειροκρίτηδες σκεφτόταν.

Πάγωσε στη σκέψη για μια στιγμή. Αν τα όνειρα βγαίνουν αληθινά και είναι έτσι όπως τα εξηγούνε οι ονειροκρίτησες της γειτονιάς του τότε η μητέρα τουτι συμφορά δεν θα γίνει καλά! Του είχε πει στο όνειρο να μη στενοχωρείται γιατί θα γίνει καλά. Οι ονειροκρίτησες όμως λένε ότι συμβαίνει το αντίθετο στην πραγματικότητα. Είναι σα να του είχε πει. «Θοδωρή, δεν θα γίνω καλά και θα σε στεναχωρήσω πολύ». Τρελή, πολύ τρελή σκέψη, αλλά έτσι πρέπει να εξήγησει το τι του είχε πει στο όνειρο η μητέρα του.

Ξεσπάει σε λυγμούς!

Παρήγορα λόγια

Η σιωπή είχε πλακώσει το σαλόνι. Η τηλεόραση ανοιχτή αλλά κανείς από τους πέντε εκεί δεν έβαζε σημασία στις ειδήσεις των δέκα. Κανένα νέο γ'αυτούς εκείνες τις στιγμές είχε μεγαλύτερη σημασία από αυτό που διαδραματίζεται στο χωριό τους στο Κοπανάκι, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά.

Τι και αν στη Μέση Ανατολή οι Εβραίοι και οι Άραβες αλληλοσκοτώνονται, και τι που στην Μπιάφρα δεν έχει βρεθεί πραγματική λύση του προβλήματος εκεί από τη Νιγηρία. Τι και αν σκοτώθηκαν άλλοι δεκαπέντε αμερικανοί στρατιώτες σήμερα στο Βιετνάμ αφού πόλεμο κάνουν και αυτά έχει ο πόλεμος.

Για το Θοδωρή απόψε ένα είναι το θλιβερό νέο. Η μητέρα του είναι βαριά άρρωστη και αμφιβάλλει αν θα γίνει καλά. Με τη σκέψη αυτή που κάθε τόσο στριφογυρίζει στο μυαλό του, ο κόμπος στο λαιμό του μεγαλώνει και τα μάτια του γίνονται αστέρευτες πηγές ποταμών από δάκρυα.

Γύρω στις 11:00 ο Δημητρός χωρίς να πει τίποτα αποσύρεται για ύπνο. Το πρωί σηκώνεται στις πεντέμιση για να πάει στη δουλειά.

«Σηκώσου να πας για ύπνο» είπε η Έλενα. «Έχεις μαθήματα αύριο και πρέπει να ξυπνήσεις πρωί. Το σχολείο σου και τα μάτια σου δεκατέσσερα. Κάνε υπομονή και κουράγιο. Πρέπει να κάνουμε όλοι μας υπομονή. Ο Θεός θα βάλει το χέρι του. Δεν είδες τι γράφει ο

παππούς; Το χειρότερο το ξεπεράσαμε. Πήγαινε να κοιμηθείς και να ξεκουραστείς». Τον καληνύχτισε και αποσύρθηκε για την κρεβατοκάμαρα της. Το ίδιο έκανε η Τούλα και ο Θανάσης μετά από λίγο.

Το χειρότερο το ξεπεράσαμε είχε γράψει ο παππούς. Δεν έγραψε όμως τι θα ήταν το χειρότερο. Υπάρχει πιο χειρότερο από αυτό που έχει γίνει; Η μητέρα του δεν μιλάει, ούτε περπατάει, ούτε κινείται. «Τι χειρότερο ρε παππού»; σκεφτόταν καθώς πήγαινε προς το κρεβάτι του. «Ποιό χειρότερο εννοείς; Ότι δεν πέθανε; Δεν είναι συνετά αυτά τα γραφόμενα σου. Δεν στέκουν. Η μητέρα μου κείτεται παραλής στο κρεβάτι της σοβαρότατης αυτής αρρώστιας και συ λες ότι το χειρότερο το ξεπεράσαμε».

Κλείνει το φως και πέφτει μπρούμυτα στο κρεβάτι του πάνω στα σκεπάσματα φορώντας ακόμη τα ρούχα του. Χώνει το πρόσωπο του στο μαλακό μαξιλάρι και ξεσπά πάλι σε ασταμάτητο κλάμα, σε λυγμούς απογοήτευσης. Η νύχτα εκείνη για τον Θοδωρή ήταν η πιο δύσκολη της ζωής του. Χίλιες φορές πιο δύσκολη ακόμη και από εκείνη την τελευταία νύχτα που έζησε στο σπίτι του πριν ξενιτευτεί.....

TOTE

Στο σπίτι του πριν ξενιτευτεί

.....Τότε που πριν δεκατέσσερις περίπου μήνες, τον Σεπτέμβρη του 1970, άφηνε το χωριό του, την οικογένεια του, τους φίλους του και ταξίδευε παιδί ακόμη σε μια άγνωστη ξένη χώρα. Χωρίς γλώσσα, χωρίς χρήματα, χωρίς συμμαθητές σε μια σχολή που δεν θα γνώριζε κανένα και που όλοι θα τον γνώριζαν σαν ξένο μόνο.

Η βαλίτσα του ήταν ήδη πακεταρισμένη και κλειστή. Στη μια μεριά τα ρούχα του. Ένα παντελόνι δυο πουκάμισα, ένα κοντομάνικο και ένα μακρυμάνικο, δυο σλιπάκια με δυο αθλητικά φανελάκια ένα ζευγάρι κάλτσες, ένα πουλόβερ πράσινο και ένα σακάκι. Στην άλλη μεριά τις βαλίτσες τα βασικά βιβλία της έκτης τάξης του σχολείου του. Οι δυο τόμοι της Φυσικής Πειραματικής του Αλκινόου Ε. Μάζη, η Τριγωνομετρία του Νικολάου Νικολάου, η Χημεία του Λεωνίδα Σπ. Λιώκη, το βιβλίο των Μαθηματικών, της Βιολογίας, και το μεγάλο Αγγλοελληνικό και Ελληνο-αγγλικό λεξικό του D. C. Diny μαζί με την μεταφρασμένη Οδύσσεια και την Ιλιάδα του Ιακώβου Πολυλά, τον Κρίτων του Πλάτωνα και το βιβλίο που έμαθε τα πρώτα του γράμματα, το Αλφαβητάριο της Α' Δημοτικού του Ι. Κ. Γιαννέλη και Γ. Σακκά. Πάνω από τα ρούχα και τα βιβλία του τοποθέτησε η Αρετή το δώρο της. Μια καινούρια καφετιά κουβέρτα καμινό, για να τον ζεστάνει και να αγκαλιάζει τις παγωμένες νύχτες του Σικάγου και να του θυμίζει πως πάντα θα είναι μαζί του και θα τον αγκαλιάζει έτσι ζεστά-ζεστά και μητρικά εκεί στην ξενιτιά.

Στο μικρό σακβουαγιάζ είχε βάλει δυο χειρομάντιλα που του έδωσε η γιαγιά Αλεξάνδρα για να την θυμάται στα ξένα, δέκα-δεκαπέντε ασπρόμαυρες μαθητικές και οικογενειακές φωτογραφίες που είχε τραβήξει ο Μανώλης ο Χουρχουριάς, ο φωτογράφος, που διάλεξε και του τις έδωσε η Μηλίτσα, ένα πουλόβερ πράσινο για να φοράει στο αεροπλάνο όταν κρυώνει, και το πορτοφόλι με την

ταυτότητα του και διακόσια δέκα δολάρια που του έδωσαν ο παππούς του Θοδωρής και ο πατέρας του ο Διόνιος για ...σπουδές.

Στο κάτω μέρος του σακβουαγιάζ τοποθέτησε ένα κουτάκι από σπίρτα, μέσα στο οποίο είχε προσεχτικά μισογεμίσει με χώμα παρμένο από τον ανθόκηπο και δυο μικρούτσικα βοτσαλάκια από την αυλή του σπιτιού του. Μέσα στο σπιρτόκουτο και πάνω από το χώμα και τα πετραδάκια τοποθέτησε ένα τετραδιπλωμένο χαρτί με χειρόγραφους τρεις στοίχους από το ποίημα του ποιητή Γεωργίου Δροσίνη «Χώμα Ελληνικό».

Τώρα που θα φύγω και θα πάω στα ξένα,
και θα ζούμε μήνες, χρόνους χωρισμένοι,
άφησε να πάρω κάτι κι από σένα,
γαλανή πατρίδα, πολυαγαπημένη.
άφησε μαζί μου φυλαχτό να πάρω
για την κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτό απ' αρρώστια, φυλαχτό από Χάρο,
μόνο λίγο χώμα, χώμα ελληνικό!

Θε να σε κρεμάσω φυλαχτό στα στήθια
κι όταν η καρδιά μου φυλαχτό σε βάλει
από σε θα παίρνει δύναμη βοήθεια
μην την ξεπλανέψουν άλλα ξένα κάλλη.
η δική σου χάρη θα με δυναμώνει
κι όπου κι αν γυρίσω κι όπου κι αν σταθώ,
συ θε να μου δίνης μια λαχτάρα μόνη:
Πότε στην Ελλάδα πίσω θε ναρθώ!

Κι αν το ριζικό μου - έρημο και μαύρο –
μου 'γραψε να φύγω και να μη γυρίσω,
το στερνό συχώριο εις εσένα θάβρω,
το στερνό φιλί μου θε να σου χαρίσω!
Έτσι, κι αν σε ξένα χώματα πεθάνω,
και το ξένο μνήμα θα 'ναι πιο γλυκό
σα θαφτείς μαζί μου, στην καρδιά μου επάνω,
χώμα αγαπημένο, χώμα ελληνικό!....

....Για που πήγαινε έτσι αύριο; Τον τρόμαζε η σκέψη έτσι μόνο και μάτι δεν έκλεινε. Ήθελε να ζήσει όσο πιο πολύ μπορούσε στο σπίτι που γεννήθηκε και μεγάλωσε. Ήθελε να μυρίσει και να γεμίσει τα πνευμόνια του και το αίμα του με τον αέρα που βρισκόταν σε κάθε γωνιά του σπιτιού του. Να ευχαριστηθεί ίσως για τελευταία φορά το σπίτι του, τη ζωή του εκεί.

Τον έπιανε πανικός σαν σκεφτότανε ότι αύριο-μεθαύριο θα βρισκόταν κάπου αλλού στην άλλη άκρη του κόσμου μακριά από εκεί που είχε μάθει να ζει από τότε που γεννήθηκε. Μα πιο πολύ από όλα σκεφτότανε με το πως θα βρει το κουράγιο να αποχαιρετήσει τους δικούς του, τους συγγενείς, τους φίλους του. Θα το αντέξει άραγε;

Ένας κόμπος πιάνει το λαιμό του. Μα είναι τρέλα αυτή που πάει να κάνει. Δεν στέκει αυτό!

Την Πατρίδα, την Ελλάδα του που την αφήνει; Που αφήνει αυτή τη χώρα που λατρεύει σα Θεό; Αύριο μεθαύριο θα βρίσκεται μακριά της. Θα σηκώνεται τα πρωινά και δεν θα αντικρίζει πλέον στον ορίζοντα τα πράσινα και γραφικά βουνά της Αγια-Σωτήρος, το Τετράζι, το Ψυχρό, την Ιθώμη, και τους όμορφους λόφους του Αι-Γιάννη και του Στυλάρι που στα πόδια τους βρίσκεται το σπίτι του.

Θα νοσταλγεί τις όμορφες χρυσές ανατολές του ήλιου που πρόβαλε από το Δώριο και τα πολύχρωμα βασιλέματά του σαν έπεφτε κατά τη μεριά της Κυπαρισσίας. Θα νοσταλγεί το δροσερό θρόισμα των φύλλων της μουριάς και της κυδωνιάς στην αυλή του σπιτιού του που καθώς τις φιλά το αεράκι μοιάζουν να του σιγοτραγουδούν θέλοντας να τον μαγέψουν για να καθίσει κάτω από τον παχύ τους ίσκιο και για άλλη μια φορά τα δένδρα να απολαύσουν τα ονειροπολήματα του.

Που πηγαίνει αύριο-μεθαύριο; Δεν θα είναι εδώ. Το σκληρό χέρι της ξενιτιάς τον ξεριζώνει από τον κήπο της παιδικής του ζωής και τον πετάει έξω από τον φράχτη κάπου στο άγνωστο, απροστάτευτο σε κάποιο ξερό ερημότοπο. Κάτω από το λιοπύρι της ξενιτιάς, της νοσταλγίας και της μοναξιάς. Εκεί σγουρά θα ξεραθεί σίγουρα θα υποφέρει.

Ναι, όπου νάνε θα λέει αντίο στο σπίτι που μεγάλωσε, στα σχολείο που ήταν μαθητής, στη γειτονιά που γνώριζε όλους σαν οικογένεια, στην παιδική αλάνα που έπαιζε με τα άλλα παιδιά της γειτονιάς, στην πλατεία του χωριού του που έκανε βόλτες με τους φίλους του, στο σταθμό των τρένων που κάτω από τα ευκάλυπτα την άραζε πολλές φορές με τους φίλους του περιμένοντας την οτομοτρίς για να έρθει η εφημερίδα της ημέρας από την Αθήνα.

Όπου νάνε θα λέει αντίο στο γήπεδο που με τους κυριακάτικους ποδοσφαιρικούς αγώνες έδινε ζωή στο χωριό του και που κάθε γκολ και κάθε νίκη του Διαγόρα τον γέμιζε Κοπανακιώτικη περηφάνια.

Σε λίγες ώρες θα λέει αντίο στην εκκλησία του Αϊ-Γιώργη και του Αϊ-Γιάννη, στα κτίρια της αστυνομίας του ταχυδρομείου, του αγροτικού ιατρείου, και του ΟΤΕ. Θα λέει αντίο στο περίπτερο του Γιαννακόπουλου, στις ταβέρνες του Καραγιάννη, του Κάβουρα, και του Κωστακόπουλου, στα μπακάλικα του Αλεβιζόπουλου, του Χατζή, του Θεοδωρακόπουλου και του Μπεκιάρη, στον μύλο του Μπούσιου, του Τζανετόπουλου και του Αρβανίτη, στα κρεοπωλείο του Πανουσιάκη του Χαραλαμπόπουλου και του Κωστακόπουλου, στα κουρέια του Πατσούρη και του Πορικού, στα ζαχαροπλαστεία του Κάπου και του Πετρούλια, στα καφενεία του Αρβανίτη, του Μπάλτα, του Πετρούλια, και του σταθμού, στα σιδηρουργεία του Πανω-Γύφτου του Δημητρόπουλου, και του Κωστάνταρου.

Όπου νάνε θα πει αντίο στους φούρνους του Δέδε και του Χρονόπουλου, στο φαρμακείο του Αρβανίτη, στο αγροτικό ιατρείο, στις ταβέρνες του Κατσούλη και του Λιακόπουλου, στον κινηματογράφο του Πάνια, στα τσαγκάρικα του Καράμπελα, του Ζέρβα και του Δριμή, στα κάρα του Μιτσο-Παραλία και του Κωστα-Πανωχείρη, στα ταξί του Καραμαλή και του Γεωργόπουλου, στο ποδηλατάδικο του Κουμπαρούλια, στο ψιλικατζίδικο του Καψάλη, στο τυροκομείο του Μέμου, στο σαρματατζίδικο του Σιούτη.

Σε λίγες ώρες θα λέει αντίο στα εμπορικά του Αναγνωστόπουλου, του Φρέκα και του Μπεκιάρη, στα υδραυλικά του Μίχα, στο μονοπώλιο του Παπαδόπουλου, στα ξυλουργεία του Κουτρομπέων και του Γεωργόπουλου, στα ελαιοτριβεία του

Μπούσιου, του Παπαδόπουλου και του Παπαδημητρίου, στο φωτογραφείο του Χουρχουριά, στα ραφεία του Ντάναρη, του Παπαναγιώτου, και του Γιαννόπουλου, στο οδοντιατρείο της Παπαδοπούλου, στο βιβλιοπωλείο του Φωτώπουλου, πρακτορείο εφημερίδων του Ρούφου και σε τόσα και άλλα κτίρια και καταστήματα του χωριού του.

Θα πει αντίο σε κάθε γωνιά, σε κάθε γειτονιά, σε κάθε χωριό. Θα πει αντίο στο Λάπι και στον Αγιώργη, στην Αग्रιλιά και στο Σανωβά, στο Ρίπεσι και στο Πιτσά, στο Καμάρι και στο Γλυκορίζι.

Θα χαιρετήσει για τελευταία φορά τον Αετό, το Μαλίκι, το Βαρυμπόπι, τη Σαρακινάδα, και το Αρτίκι που σκαρφαλωμένα στο καταπράσινο βουνό του ραντάρ και της Αγιά-Σωτήρος τον καλημερίζαν κάθε μέρα καθώς τα ατένιζε όταν πήγαινε σχολείο.

Δεν μπορεί να κοιμηθεί. Σκέφτεται και όλο σκέφτεται. Όλο το παρελθόν του συσσωρεύεται στη σκέψη του. Παιδικές και εφηβικές στιγμές μπερδεύονται ποιές πρώτες απ'όλες θα τον κάνουν να τις ξαναθυμηθεί. Στιγμές πολύ νωπές ολόφρεσκες που ακόμη πηδούν στη σκέψη του και η μια διαδέχεται την άλλη. Πότε γίνονται παρών πότε παρελθόν και πότε ανακατώνονται στα ίχνη του χρόνου σαν κινηματογραφική σκηνή γεμάτη με στιγμές της μικρής ζωής του στο Κοπανάκι.

Στιγμές όπως τότε που.....

Η Σταρούλα.

Εκείνο το ηλιοβασίλεμα ήταν πανέμορφο. Τα χίλια μύρια χρώματα του ήταν πίσω από το λόφο του Αϊ-Γιάννη που φαινόταν τώρα πια μόνο σαν μια πρασινόμαυρη σιλουέτα. Τα σπυργίτια μόλις έπαψαν τα τσιτσιρίζουν και κούρνιασαν στις φωλιές τους, στα ψηλά κυπαρίσσια που είναι αραδιασμένα κατά μήκος του χωματόδρομου Κοπανάκι-Λάπι, για να περάσουν μια ακόμη νύχτα του δροσερού για την εποχή Ιουνίου μήνα.

Η Μηλίτσα με τη Γωγώ και το δεκάχρονο Θοδωρή έπαιζαν ακόμη τρέχοντας πάνω κάτω στο χωματόδρομο και ακόμη δεν έλεγαν να πάνσουν τα ξεφωνητά τους. Πως άλλοτε θα έκαναν κάτι τέτοιο αφού καιρό τώρα ο Θοδωρής και η Μηλίτσα περίμεναν τις μέρες αυτές που θα ερχόταν η δεύτερη ξαδέρφη τους από του Πάστρα να μείνει μαζί τους για μια ολόκληρη βδομάδα. Για τα τρία παιδιά η επίσκεψη αυτή της Γεωργίας, ήταν Πάσχα στη μέση του καλοκαιριού.

Η Σταρούλα έχει αργήσει κάπως σήμερα. Φορτωμένη στη ράχη της το συνηθισμένο μπόγο από κληματόφυλλα και βελανιδόφυλλα ακολουθεί τις δυο κατσίκες της και τα τέσσερα πρόβατα της που τις δείχνουν κάπως βιαστικά σήμερα το δρόμο της επιστροφής. Αυτή ακολουθεί τα ζα της που είναι όλο και όλο το βιο της σέρνοντας στο χωματόδρομο τα παλιοπάπουτσα της που της είχε χαρίσει την Λαμπρή η κυρα-Αρετή και που τώρα έχουν χλιοτρυπίσει από το καθημερινό πάνω-κάτω. Το ποδοβολητό της Σταρούλας και των ζώων δημιουργεί ένα μικρό κινούμενο σύννεφο από χωματόσκονη στο δρόμο.

Τα παιδιά καθώς την είδαν να πλησιάζει αποτραβήχτηκαν λίγο από τον δρόμο και πήγαν να την αράξουν κάτω από την κληματαριά του σπιτιού. Αραδιάστηκαν πάνω στο πεζούλι δίπλα στο σπίτι σαν να περίμεναν να απολαύσουν σκηνές «Καραγκιόζη» που πάντα τους ξεκάρδιζε στα γέλια. Η Μηλίτσα και ο Θοδωρής προτίμησαν το πεζούλι για να πιάσουν πόστο καλό ούτως ώστε να πειράξουν και απόψε, (ίσως πιο πολύ από άλλες φορές έτσι για να εντυπωσιάσουν την ξαδέρφη τους), την μικροσκοπική γυναίκα που δεν ήταν στα καλά της εκ γενετής όπως έλεγαν οι πιο μεγάλοι.

Καθώς πλησίαζε, είδε τα παιδιά και όταν πια ήταν σίγουρη πως την ακούνε άρχισε δήθεν αγανακτισμένη ως συνήθως να δίνει οδηγίες στα ζώα: «Άντε που με φάγατε αναθεματισμένα! Θα σας ξεκάνω για να ησυχάσω. Πάνου-κάτου κάθε μέρα, μου πέσανε τα πόδια. Μου έχουτε κάνει μαύρη ούλη τη ζωή μου. Που θα μου πάτε όμως. Θα σας ξεκάνω!»

Την ήξεραν καλά τη Σταρούλα η Μηλίτσα και ο Θοδωρής. Κατά τις δέκα κάθε πρωί παίρνει τα ζα της και τα πηγαίνει για βοσκή στα ξεροχώραφα δίπλα στο νεκροταφείο του Αγιο-Νικόλα. Πριν καλά-καλά αρχίσει την πορεία της, κάνει κιόλας την πρώτη και μοναδική στάση έξω από το σπίτι τους και με την συνηθισμένη κουτοπόνηρη ευγενική ζητιάνικη φωνή ζητά από την μητέρα των μικρών παιδιών να της δώσει ένα κύπελλο νερό να ξεδιψάσει όπως λέει από τη βίκα που είναι κρύο και την ξεδιψάει. Ξέρει πως η κυρά Αρετή θα την ρωτήσει αν θα ήθελε με το νερό και λίγο ψωμοτύρι με τομάτα έτσι για το καλό και για τις ψυχές των πεθαμένων πάππων και προπάππων. Και δήθεν για να μη χαλάσει το χατίρι της Αρετής, η Σταρούλα δέχεται την προσφορά και κάθεται κατάχαμα κάτω από τον παχύ ίσκιο της μουριάς ξεροκαταπίνοντας και γλείφοντας τα ξεραμένα χείλη της περιμένοντας πως και πως το μεσημεριανό της έδεσμα που ετοιμάζει η μητέρα των παιδιών. Όταν βλέπει ότι στον ορεξάτο πιάτο με το ψωμοτύρι και την τομάτα υπάρχουν και μαύρες ελιές τότε γουρλώνει τη μεγάλη καστανά μάτια της αλλά για να φανεί πως δεν πεινάει, αρκείται στο να πει πως δεν ήταν αναγκαία όλη αυτή η ετοιμασία αφού μόνο λίγο νερό από τη βίκα και μόνο επιθυμούσε.

Τα γιδοπρόβατα μαθημένα στην καθημερινή τους ρουτίνα περιμένουν υπομονητικά κάτω από τον καυτό ήλιο δίπλα στο χωματόδρομο την αφεντικίνα τους να απολαύσει το φαί της και μετά να σηκωθεί για να τα πάει και αυτά στα ξεροχώραφα μπας και βρουν τίποτε ξεχασμένα χορτάρια για να κορέσουν και αυτά την πείνα τους.

Αφού καταβρόχθισε το φαγητό της και ήπια την τελευταία γουλιά νερού σταυρώνεται και μετά βάζει την ροζιασμένη γροθιά της πάνω στο χώμα και στηρίζοντας το μικροσκοπικό παχουλούτσικο σώμα της, βγάζει ένα αναστεναγμό αγανάκτησης για τα τόσα δεινά που περνάει στη ζωή της φροντίζοντας για τα ζωντανά της και που δεν της μένει στιγμή για ξεκούραση.

Όρθια πια και ικανοποιημένη αφού το στομάχι της θα αντέξει για μερικές ακόμη ώρες μέχρι το βράδυ που θα πάει στην καλύβα της όπου αφού αρμέξει τις κατσίκες θα φάει το βραδινό της γάλα τριψάνα με ξερόψωμο. Τινάζει δυο τρεις φορές με τη δεξιά της παλάμη το πίσω μέρος του μαύρου βρόμικου φουστανιού της. Η σκόνη παίρνεται από τον αέρα και πηγαίνει όλη πάνω στα ρουθούνια των

ζώων που δεν τα ένοιαζε και πολύ αφού σε λίγο θα έπαιρναν το δρόμο για τα ξεροχώραφα.

«Σταρούλα - Σταρούλα είναι ψόφια σου η γαϊδούρα»; Αρχίζουν τα παιδιά τα πειράγματα καθώς η αστεία γι' αυτά γυναίκα με τα ζα της περνάει τώρα μπροστά τους και η παράσταση αρχίζει πριν ακόμη πέσει το σκοτάδι. «Σταρούλα - Σταρούλα που την έχεις τη γαϊδούρα»; Συνεχίζουν με γέλια ξεκαρδιστικά τα παιδιά καθώς η καημένη γυναίκα κάτι τους απαντά αλλά που αυτά να σταματήσουν για να ακούσουν τι τους λέγει.

«Οι κατσίκες σου γαβγίζουν και το πρόβατα γκαρίζουν» και να πάλι και πάλι τα ξεκαρδίσματα και τα χοροπηδήματα τώρα τα χωρίς σταματημό. Άρχισαν να τρέχουν πάνω κάτω στο δρόμο γύρω από τα πρόβατα. Η χωματόσκονη τώρα γίνεται πυκνό σύννεφο με το ποδοβολητό των παιδιών και των ζώων, αλλά ούτε καν να πειράζει τα παιδιά. Πειράζει όμως τα ζώα που πνίγει τα ρουθούνια τους αφού δεν βρίσκονται και πολύ ψηλά από το χωματόδρομο. Φυσοφτερνίζονται ανεβοκατεβάζοντας τα κεφάλια τους. Αυτά δεν είναι ορεξάτα για παιχνίδια τέτοια ώρα όπως είναι τα παιδιά. Αυτά θέλουν να φθάσουν στην καλύβα να ξεδιψάσουν, ν' αρμεχτούν, να ξαπλώσουν για λίγο να αναχαράξουν και κατόπιν να κοιμηθούν και να ησυχάσουν από τα ολοήμερα γιουχαΐσματα και φωνές τις αφεντικίνας τους και από τα πειράγματα τώρα των παιδιών που γελώντας και φωνάζοντας τους πιάνουν τις ουρές και τα μαστάρια για να πιτσιλίσει το ένα τα άλλα με φρέσκο γάλα. Το παιχνίδι του κυνηγητού που τόσο περίμεναν τα παιδιά είχε ήδη αρχίσει.

Η μικροσκοπική γυναίκα στραβοπατώντας και με το μπόγο στη ράχη της να σκαμπανεβαίνει τρέχει πίσω από τα τρία παιδιά που χοροπηδώντας τρέχουν τριγύρω από τα ζώα. Εκείνα εκνευρισμένα από την όλη κατάσταση μεν κάθονταν σχετικά ήρεμα στοιβαγμένα το ένα πάνω στο άλλο στη μέση το χωματόδρομου. Ανεβοκατεβάζοντας τα κεφάλια τους άφηναν τους ήχους των κρεμασμένων από τα λαιμά τους κουδουνιών και τα βελάσματα τους να σμίγουν με τα γέλια των παιδιών και με τις άκαρπες φωνές της καψερής Σταυρούλας κάνοντας έτσι την ήρεμη ατμόσφαιρα του καλοκαιρινού δειλινού να γεμίζει ζωηρούς αλαλαγμούς ίδιους με εκείνους που ακούγονται στο

κυριακάτικο παζάρι στη πλατεία του χωριού τους όταν οι μικροπωλητές μανάβηδες, έμποροι, γύφτοι, και κτηνοτρόφοι φωνάζουν να πουλήσουν τηνπραγμάτια τους.

«Σταρούλα - Σταρούλα με το μπόγο στη καμπούρα που γυρίζεις σαν τη σβούρα»! Πιο δυνατά και πιο δυνατά ξελαρυγγιάστηκαν από τις φωνές και τα και τα ξεκαρδιστικά γέλια μέχρι μια στιγμή που...

Η Αρετή κατεβαίνει φούρια τα σκαλούνια του σπιτιού και με τη πατσαβούρα της κουζίνας ακόμη στο ένα χέρι της αρπάζει με το άλλο μια παλιοπαντόφλα που ήταν αραγμένη στο πλατύσκαλο και βγάζοντας μια ακαταλαβίστικη απειλητική κραυγή που τρομάζει και αποστομώνει με μιας τα μικρά πειραχτήρια της σφεντονίζει το πόδεμα κατά τα πάνω τους.

Εκείνα τρέχουν αφήνοντας πίσω τους τώρα τα ζωντανά που στο αντίκρισμα του ιπτάμενου αντικειμένου προγκίζουν κάπως καθώς αυτό περνάει πάνω από τα κεφάλια τους και δίπλα από τη Γιωργία που τρόμαξε με το απροσδόκητο και πρωτάκουστο σε αυτή ούρλιασμα της θειας της και αντί να ακολουθήσει τα ξαδέρφια της προτίμησε να γυρίσει τρέχοντας προς το μέρος της Αρετής.

Στριφογυρίζοντας και σφυρίζοντας δίπλα από το αριστερό αυτί του κοριτσιού το πόδεμα κτυπά αντί τα παιδιά την καημένη τη μαρτίνα τη Μαριγώ πάνω στον γοφό της. Κάνοντας ένα μικρό σάλτο αυτή βγάζει ένα παραπονιάρικο βέλασμα αφού άδικα πλήρωσε τα σπασμένα των παιδιών αλλά και με ανακούφιση αφού ξέρει τώρα ότι σύντομα το παιγνίδι των παιδιών θα τελειώσει και σε λίγο θα φθάσει με τα άλλα ζα στην καλύβα που δεν είναι και πολύ μακριά.

«Θα με τρελάνετε ρε παλιοζιζάνια που δεν αφήνετε την γυναίκα του Θεού να πάει σπίτι της να ησυχάσει μια στάλα. Τι σας έκανε ρε σκατόπαιδα η καπερή και την τσιγκλάτε έτσι; Θα σας βγάλει ο Θεός τα μάτια ρε κακομαθημένα που τα έχετε ούλα στον κόσμο και τα βάζετε με τη Σταρούλα. Ξεκουμπιστείτε και έλατε σπίτι γλήγορα πριν σας πιάσω και σας κόψω το λαρύγγι. Αμέσως τώρα και μη μου καθόσαστε άλλο εκεί και με κοιτάτε σαν μπαστέϊκα γαϊδούρια που είσαστε. Αν σας ξαναειδώ παλιομαξούμια και την ξαναπειράξετε θα σας ζουπίσω στο ξύλο».

Τα έλεγε όλα αυτά η Αρετή αλλά στην καρδιά της άλλα είχε για τα παιδιά που ήταν η ίδια της η ζωή. Τα λάτρευε και ήταν περήφανη στις γειτόνισσες που είχε, όπως συνήθως τους έλεγε στα κρυφά, παιδιά μάλαμα. Άλλωστε δεν ήταν μόνο τα δικά της που πείραζαν την Σταρούλα. Όλα τα παιδιά της ρούγας το ίδιο έκαναν όχι φυσικά από κακία αλλά απλά να βλέπουν τις κωμικές κινήσεις της και να ακούν την αστεία για αυτά τραυλή μηλιά της. Αυτά ήταν που συνήθως κουβάλαγαν στο καλύβι της φορεμένα ρούχα και παπούτσια η κανένα ξερόψωμο με λίγο απομεινάρι φαΐ που της έδιναν οι μανάδες τους εδώ και εκεί, ιδίως της μεγάλες γιορτές του χρόνου.....

Η Ζαμάκενα

«Θεια, πόσα μας δίνεις να πετάξουμε την γαϊδούρα σου;» Ο Θοδωρής με το Βασίλη τον Κώστα, τον Αντώνη, τον Μπάμπη, τον Στάθη και τ'άλλα παιδιά της ρούγας πηγαίνοντας η γυρνώντας από το σχολείο τους καθημερινά πείραζαν την Ζαμάκενα, την άμοιρη εκείνη γυναίκα που καθόταν ολομόναχη στη μισό-ραγισμένη τσιμεντένια βεράντα του διώροφου σπιτιού της με τα καλοφτιαγμένα σιδερένια κιγκλιδώματα που κάποτε στο παρελθόν νεόκτιστο θα ήταν οπωσδήποτε αρχοντόσπιτο και στολίδι της γειτονιάς.

Αυτή, θυμωμένη πάντα τα έβριζε κουνώντας εκνευριστικά τα χέρια της και περπατώντας βιαστικά πέρα δώθε στη βεράντα παρίστανε ότι έψαχνε να βρει το κατάλληλο αντικείμενο να τους το πετάξει κατακέφαλα η να τους μπουγελώσει καθώς περνούσαν κάτω από το σπίτι της.

Μα πιο πολύ την πείραζε, και το ήξεραν αυτό τα παιδιά, όταν την ρωτούσαν κολακευτικά: «Θεια, τι ώρα έχεις;» Η καψερή γυναίκα ούτε ρολόγι είχε στο σπίτι της αλλά ούτε και να διαβάξει την ώρα γνώριζε.

Και όταν τα καλοκαίρια καταμεσήμερα τα παιδιά κάλιαζαν στη μουριά της που ήταν δίπλα στο σπίτι της και της έκλεβαν τα κοκκινόμουρα κατέβαινε βιαστικά τα σκαλούνια της εσωτερικής

σκάλας του σπιτιού της και γραπώνει μια μικρή λογανιά που βρήκε στην εξώπορτα του σπιτιού στο χέρι της και τρέχει κατά τη μουριά που βρίσκονταν τα παιδιά και που δεν είχαν προκάνει να κατεβούν από το δέντρο. Εκείνα τότε σκαρφάλωναν ακόμη ψηλότερα και ξεκαρδίζονταν στα γέλια ακούγοντας την γυναίκα να τα βρίζει. Τότε για να κάνουν πιο πολύ πλάκα όπως έλεγαν μάζευαν μεγάλα πλατσιοιούρα κόκκινα μούρα και τα πετούσαν έτσι για να της βάψουν το μαύρο μαντίλι που κάλυπτε το κεφάλι της.

«Άντε να χαθούτε παλιόπαιδα που δεν έχετε μανάδες και πατεράδες να σας μαζέψουνε καμιά στάλα» φώναζε και ξαναφώναζε η καψερή γυναίκα.

Αλλά που ν' ακούσουν εκείνα. Γι' αυτό το σαματά άλλωστε ήταν σκαρφαλωμένα στη μουριά της θεία-Ζαμάκενας όπως όλα την ήξεραν στη πάνω ρούγα και όχι τόσο για να κλέψουν μούρα αφού στα σπίτια τους είχαν τις δικές τους μουριές.....

Βράδυ στη βεράντα του σπιτιού

.....Καθώς ο ουρανός έπαιρνε τώρα το σκοτεινό του χρώμα και οι πυγολαμπίδες σαν αστεράκια φωτεινά αρχίζουν το σύντομο ερωτιάτικο βραδινό πέταγμα τους, τα παιδιά γύριζαν σπίτι τους αφού είχαν ξελιγωθεί από τα παιγνίδια και τα κυνηγητά πάνω-κάτω στο χωματόδρομο της ρούγας τους από τον μύλο του Μπούσιου τον μύλο μέχρι τα Πατροuréϊκα. Σε λίγο κατά τις δέκα και αφού θα έχουν απολαύσει το αγαπημένο τους φαγητό «αυγά μάτι με πατάτες τηγανητές» στο μυρωδάτο πικρόγευστο λιόλαδο που τους είχε ετοιμάσει η Αρετή, θα καθίσουν γύρω από το μικρό τρανζίστορ για να ακούσουν τις ειδήσεις της ημέρας.

Η οικογένεια αρχίζει να μαζεύεται τώρα για τη βραδινή σύναξη της περιμένοντας πως και πως τις ειδήσεις που θα μεταδώσει το ραδιόφωνο. Οι βραδινή ώρα από τις δέκα μέχρι τις δέκα και μισή είναι πράγματι η ιερές στιγμές για την οικογένεια.

Κάθε βράδυ τέτοια ώρα πρώτος ο πάππους ο Θανάσης που σαν ο ποιο διανοούμενος του σπιτιού – διότι είχε βγάλει το σχολαρχείο όταν ήταν νέος, όπως έλεγαν οι μεγάλοι - παίρνει την ψάθινη καρέκλα πηγαίνοντας κοντά στο τρανζίστορ που τοποθετημένο μυσταγωγικά σαν δυσκοπότηρο πάνω στο ξύλινο τραπέζι με το ασπροκόκκινο καρό μουσαμά γυρισμένο προς το βορειοδυτικά για να πιάνει καλά το ραδιοφωνικό σταθμό της Κέρκυρας από όπου γίνεται η αναμετάδοση.

Ο Διόνιος λίγο πιο μακριά καθισμένος σε μια άλλη καρέκλα στηρίζει τον ένα αγγόνα του δίπλα στο τούβλινο πρεβάζι της βεράντας και κρατώντας στα δάκτυλα του ένα αναμμένο τσιγάρο του «Κεράνη» το ανεβοκατεβάζει κάθε τόσο στο στόμα και σηκώνοντας το κεφάλι του προς τα αστέρια προσπαθεί να τα πνίξει στον καπνό.

Η γιαγιά Αλεξάνδρα με την Αρετή βάζουν τα ξύλινα σκαμνιά δίπλα στον τοίχο της βεράντας για να ακουμπούν την πλάτη τους και κάθονται η μια δίπλα στην άλλη διπλώνοντας σφιχτά τα μακριά τους φορέματα γύρω από τα ποδιά του.

Τα παιδιά άνοιξαν μια παλιοκουρελού που την είχε υφάνει η γιαγιά τους όπως τους έλεγε με τα χέρια της στον αργαλειό όταν ήταν νέα και που όταν την τελείωσε τα φανταχτερά της χρώματα την έκαναν να μοιάζει με αγριολούλουδα σκορπισμένα στο λιβάδι. Αλλά και τώρα όμως ύστερα από τόσα χρόνια ποδοπατήματος αν και έχει χάσει την φρεσκάδα και τα χρώματα της έχουν ξεθωριάσει προσφέρει κάθε βράδυ την πλάτη της στα παιδιά που κάθονται πάνω της αναπαυτικά λες και βρίσκονται στο πιο ακριβό περσικό χαλί.

«Ελληνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας, πρώτο πρόγραμμα. Δελτίο ειδήσεων. Εσωτερικές ειδήσεις: Σήμερα στις 9:30 προ μεσημβρίας ορκισθεί η νέα κυβέρνηση υπό τον νέον πρωθυπουργόν Ελλάδος κύριον Αθανασιάδη Νόβαν».

«Πάλι νέα κυβέρνηση. Να δούμε μέχρι πότε; Θα ήθελα να ήξερα πότε τέλος πάντων θα τελειώσει αυτή η πολιτική αστάθεια που έχουμε» λέει με ένα ύφος δυσαρέσκειας ο παππούς. «Φοβάμαι μήπως γίνει καμιά δικτατορία όπως τότε με το Μεταξά και μας φάει η ακρίβεια και η ανεργία» είπε ο Διόνιος. «Τότε μόνο θα βάλουν μυαλό

οι πολιτικοί για να τα βρούνε αναμεταξύ τους αλλά φοβάμαι θα είναι πλέον αργά. Η δικτατορία θα τους βάλει όλους στο γύψο και δεν θα μπορούνε να μιλάνε και να τρώγονται ούτε και αυτοί αλλά ούτε και εμείς που δε φταίμε» συνέχισε.

«.....Αθλητικές ειδήσεις». Ο Θοδωρής πετάγεται και πλησιάζει το ραδιόφωνο με ενδιαφέρον. «Η ΑΕΚ σήμερα είχε τεραστίων μεγεθών μεταγραφική επιτυχία αποκτήσασα τον αμυντικόν ποδοσφαιριστήν του Απόλλωνος Αθηνών Γεώργιον Βασιλείου». Στο άκουσμα της είδησης αυτής χαίρεται ο Θοδωρής που η ομάδα του απέκτησε καλό αμυντικό παίχτη. Μεθαύριο την Τρίτη οπωσδήποτε ο Ομάδα θα έχει την φωτογραφία του Βασιλείου στην πρώτη σελίδα της. Η ΑΕΚ θα έχει ομαδάρα την νέα ποδοσφαιρική περίοδο σκεφτόταν χαρούμενος. Θα πάρει οπωσδήποτε το πρωτάθλημα και το κύπελλο.

«Ο Ολυμπιακός είναι ομάδα» κάνει έτσι για να πειράξει τον Θοδωρή ο παππούς. «Ο Ολυμπιακός έχει ιστορία στο ποδόσφαιρο. Θυμάμαι όταν νέος ακόμη και έμεινα για κάνα δυο χρόνια στην Αθήνα πήγαίνα στο γήπεδο που γέμιζε με κόσμο όταν ερχόταν να παίξει ο Ολυμπιακός. Όλοι ήθελαν να δούνε τους Ανδριανοπουλέους, τα έντε αδέρφια που έπαιζαν στον Ολυμπιακό. Και όταν την μπάλα την έπαιρνε ο Γιώργος Ανδριανόπουλος το γήπεδο χάλαγε από τις φωνές. Γεια σου ποδάρα! Ο ποδάρας έχει την μπάλα! θα βάλει πάλι γκολ ο ποδάρας! φώναζε και ξεσηκωνότανε ο κόσμος».

«Κανένας ποδοσφαιριστής δεν βγαίνει μπροστά στο Νεστορίδη της ΑΕΚ. Ούτε από τους περασμένους ούτε από τους τωρινούς. Ο Νεστορίδης βάζει γκολ με κόρνερ απευθείας» έδωσε σαν απάντηση ο Θοδωρής στον παππού του κλείνοντας αυτή του είδους τη συζήτηση ποδοσφαιρικής διαφωνίας που είχαν ξανακάνει πολλές φορές στο παρελθόν.

Οι ειδήσεις τελειώνουν. Το θέατρο της Κυριακής ακολουθεί σύντομα. Είναι η εκπομπή που όλοι η οικογένεια περιμένει με μεγάλη ανυπομονησία όλη τη βδομάδα τώρα. Είναι μεγάλη ψυχαγωγία για όλους τους να ακούνε θέατρο στο ραδιόφωνο. Πιο πολύ απολαμβάνουν τα έργα κωμωδίες όπως το αποψινό με τίτλο «Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι». Έτσι η βραδιά κυλάει όμορφα με όλη

την οικογένεια προσηλωμένη στο έργο με κολλημένα τα αυτιά τους στο μικρό τρανζίστορ που βρίσκεται στη μέση του τραπεζιού.

Ο γερο-Μεκιάρης

.....Ο γερο Μεκιάρης ο μπακάλης αφού έκλεινε το ισόγειο μικρούτσικο μπακάλικο μαγαζάκι του στις μια το μεσημέρι ανέβαινε σπίτι για μεσημεριανό και ύπνο μέχρι τις τρεις και μισή. Καθημερινά έτσι το είχε κανονίσει να σηκώνεται εκείνη την ώρα να κατεβαίνει κάτω να ανοίγει το μαγαζάκι του όχι τόσο για τη δουλειά εκείνη την ώρα - αφού οι πιο πολλοί κοιμώσαντε τέτοια ώρα – αλλά να διαβάσει την εφημερίδα που ποτέ δεν αγόραζε.

Κάθε απόγευμα με το τρανό, την οτομοτρίς των τέσσερις εφθάναν στο χωριό οι αθηναϊκές εφημερίδες. Ο Παππούς του Θοδωρή φανατικός αναγνώστης της εφημερίδας έδινε στον εγγονό του δυο δραχμές να πάει στο πρακτορείο του Κωτσονιού για να αγοράσει την εφημερίδα που κόστιζε μιάμιση δραχμή. Ο δωδεκάχρονος Θοδωρής για τον κόπο του κρατούσε τα ρέστα, ένα πεννηνταράκι, όλο και όλο δηλαδή, που το έριχνε μέσα στον κουνουπαρά του που δεν ήταν άλλο από ένα άδειο κουτί από γάλα Βλάχας μαχαιρωμένο στην κορυφή έτσι για να χωράει ίσα-ίσα το πεννηνταράκι. Τα μάζευε ο Θοδωρής τα πεννηνταράκια να γίνουν καμιά-δεκαριά δραχμές και αφού και ο ξάδερφος του ο Θανάσης θα έβαζε άλλα τόσα θα μπορούσαν τα παιδιά να αγοράσαν μια μισιακά λαστιχένια μπάλα.

Όσο και να προσπαθούσε ο Θοδωρής να κρύψει την εφημερίδα κάτω από το μασχάλη του για να μην γίνεται έτσι ορατή στα αδύνατα μάτια του γέρου, ο πονηρός γέρος όμως ήξερε ότι ο μικρός κουβάλαγε την εφημερίδα στον παππού του.

«Έλα δω Θοδωρή να ρίξω μια ματιά στις επικεφαλίδες».

Ο Θοδωρής σαν απάντηση στην προσταγή του γέρου πολλές φορές του είχε πει από μέσα του να πάει εκεί που δεν γυρίζει. Να ξεστομίσει όμως δυνατά κάτι τέτοιο σε έναν γερο άνθρωπο, έστω και

αν αυτός ο γέρος πράγματι το χρειαζόταν, ο Θοδωρής δεν θα τολμούσε ποτέ. Όχι ο Θοδωρής. Ο σεβασμός του για τους μεγαλύτερους του και ειδικά για τους γέρους ήταν ιερή υπόθεση. Η Σταρούλα και η Ζαμάκενα ήταν εξαιρέσεις αφού έτσι είχε μάθει και έκανε όπως έκαναν τα μεγαλύτερα παιδιά της γειτονιάς.

Έτσι λοιπόν ποτέ δεν είχε αρνηθεί στην εντολή του γερο-Μεκιάρη όταν αυτός του ζητούσε την εφημερίδα. Πάντα υπομονετικά περίμενε τον γέρο να διαβάσει τις επικεφαλίδες της πρώτης σελίδας, μετά να συνεχίσει στα πιο μικρά γράμματα που φαινόταν να είχε κάποια δυσκολία στο διάβασμα τους αφού κάθε τόσο και λιγάκι προσπαθούσε να σιάξει τα γυαλιά του με τους μεγάλους φακούς αποτέλεσμα εγχείρησης από «καταράχες» όπως έλεγε. Υστέρα γύριζε στο επόμενο φύλο κάνοντας το μικρό παιδί να γείνεται ανεβάζταγο όσο περνούσαν τα λεπτά και να νιώθει αγανάκτηση μέσα του αφού ο γέρος-ψεύτης αντί για τις επικεφαλίδες είχε κιόλας φθάσει στην τέταρτη σελίδα με τα «κοινωνικά».

Μετά από δέκα δεκαπέντε λεπτά ο γέρος δίπλωνε την εφημερίδα και κάπως παριστάνοντας τον δυσαρεστημένο από τα νέα που δεν είχε ήδηθεν να προσφέρει η εφημερίδα έλεγε το συνηθισμένο «δεν αξίζουν οι εφημερίδες σήμερα» να το ακούσει και ο μπαρμπα Νικολ-Αντώνης που καθότανε δίπλα του και που περίμενε με ανυπομονησία να ακούσει κάποια σπουδαία είδηση από το γερο-Μεκιάρη. Έτσι απότομα έδινε στο παιδί χωρίς καν να του πει και ένα τυπικό «ευχαριστώ» η ένα «πήγαινε στο καλό». Ο Θοδωρής δεν περίμενε ευχαριστώ και ευχές από το «γερο-τσιγκούνη» όπως τον έλεγε στα άλλα παιδιά της ρούγας. Το μόνο που ήθελε ήταν να αποφεύγει την καθυστέρηση που του προκαλούσε ο γέρος κάθε απόγευμα.

Τα πάθαινε αυτά ο Θοδωρής για δυο-τρεις μήνες τώρα μέχρις ότου μια μέρα βρήκε τη λύση αυτής της καθημερινής σπατάλης του πολύτιμου χρόνου με τον «γερο-τσιγκούνη». Όχι δεν θα έκρυβε την εφημερίδα μέσα στο πουκάμισο του. Ο γέρος θα τον ρωτούσε αν αγόρασε την εφημερίδα και τότε τι θα του απαντούσε ο Θοδωρής; Τι θα έλεγε στο γέρο όταν αυτός τον ρωτούσε τι κρύβει στο πουκάμισο του και από ποιον; Δεν μπορούσε να πει ψέματα στον γέρο.

Αποφάσισε λοιπόν τη λύση με τη πιο λίγη φασαρία. Στο μέλλον θα αποφεύγει την επιστροφή στο σπίτι του από το συνηθισμένο δρόμο μπροστά από το σπίτι του γέρου. Θα έκανε φυσικά πιο μεγάλη απόσταση από του Τρουπάκη στα Τσαφουλέϊκα και συνέχεια από τα Ρουσέϊκα και τα Στεργέϊκα, αλλά άξιζε το επιπλέον περπάτημα αφού έτσι θα απέφευγε το γερο-Μεκιάρη.

Ο σκύλος της Λιακο-Στέργενας

Σκεφτόντανε τη λύση αυτή ο Θοδωρής αλλά ξέχασε ένα πιο σοβαρό πρόβλημα που θα αντιμετώπιζε στο μονοπάτι από τα Τσαφουλέϊκα και τα Ρουσέϊκα από το πρόβλημα που είχε με το γερο-Μεκιάρη. Και το πρόβλημα αυτό δεν ήταν παρά ο σκύλος της Λιακο-Στέργενας. Εκείνο το μεγάλο μαύρο κοπρόσκυλο που στο αντίκρισμα του Θοδωρή γινότανε πραγματικά άγριο θηρίο. Τις πιο πολλές φορές ήταν δεμένο κάτω από την μεγάλη κληματαριά στο πίσω μπαλκόνι του σπιτιού που ήταν μπροστά στο μικρό μονοπάτι που ερχότανε από τα Ρουσέϊκα. Πάνω δηλαδή σ' αυτό το μονοπάτι που ο Θοδωρής σκεφτότανε να παίρνει για να αποφεύγει το γερο-Μεκιάρη.

Μερικές φορές όμως η Λιακο-Στέργενα ξέχναγε να δέσει το αγριόσκυλο. Τότε εκείνο περίμενε πως και πως τον Θοδωρή να περάσει από το μονοπάτι αυτό για του δείξει τα κοφτερά δόντια του, να τον τρομάξει με το άγριο γάβγισμα του και να ορμίσει επάνω του λες και ο Θοδωρής ο καημένος θα έκλεβε τα κέρνα σταφύλια που κρεμόντουσαν κάτω από το μπροστινό μπαλκόνι του σπιτιού. Όσο και αν ο Θοδωρής προσπαθούσε να περπατήσει σιγά-σιγά δίπλα από το σπίτι το αγριόσκυλο τον έπαιρνε χαμπάρι. Το 'βαζε τότε ο Θοδωρής στα ποδιά και εκείνο με το ανατριχιαστικό και τρομακτικό γαβγίσμα τον έπαιρνε από πίσω κυνηγώντας τον μέχρι το σπίτι του που ήταν δεν ήταν εκατό μέτρα μακριά από το σπίτι της Λιακο-Στέργενας.

Ποτέ δεν είχε δαγκώσει ο σκύλος τον Θοδωρή άλλα αυτό δεν μετρίαζε την κατάσταση αφού ο Θοδωρής πάντα θυμόταν τότε που πριν δυο περίπου χρόνια το θηρίο αυτό είχε βάλει τα κοφτερά δόντια

στο πόδι της Μηλίτσας. Από τότε στο αντίκρισμα και μόνο του σκύλου ο Θοδωρής πάγωνε από το φόβο του.

Όχι αυτή δεν είναι η λύση του προβλήματος με το γερο-Μεκιάρη, αλλά είναι δέκα φορές μεγαλύτερο πρόβλημα από μόνο του. Όχι, ο Θοδωρής δεν θα κουβαλήσει την εφημερίδα του παππού του από τα Τσαφουλέϊκα και τα Ρουσεϊκα. Θα περάσει μπροστά από του γερο-Μεκιάρη το σπίτι ακόμη και αν ο «τσιγκουνό-γερος» του ζητήσει να διαβάσει στην εφημερίδα και τις μικρές αγγελίες η ακόμη και τα αθλητικά που ούτε καν τον ενδιαφέρουν.

Ο Ντορής στα χωράφια

Ήταν δεν ήταν οκτώ χρονών ο Θοδωρής. Ήταν γύρω στις έντεκα το πρωί μιας πανέμορφης καλοκαιρινής μέρας του Ιουλίου με τον συνηθισμένο καταγάλανο ουρανό πάνω στην ηλιοκαμένη φύση με τα κουρεμένα μετά το θέρος σπαρτά να απλώνονται χρυσαφένια δυτικά από το σπίτι του στη ρίζα του λόφου του Αϊ-Γιάννη και με τους καταπράσινους σταφιδότοπους στα ανατολικά να αγκαλιάζουν τα πόδια του λόφου του Στυλάρι.

Ο Θοδωρής στο κατώφλι της σκάλας περίμενε την Αρετή που μόλις είχε βγάλει τα ψωμιά από το φούρνο είχε πάει να φέρει τον Ντορή, το άσπρο και πανέξυπνο άλογο τους, που στάλιζε την σκιά κάτω από τη μεγάλη βελανιδιά στο χωράφι πίσω από το σπίτι. Θα πήγαιναν με τη μητέρα του στην Αγριλιά για κάτι δουλείες που είχαν να κάνουν στο σπίτι του μπαρμπα Βασίλη του Γκούντρα. Κάτι με γάλατα, αυγά και χυλοπίτες είχε ακούσει να λέει η μητέρα του, αλλά οι λεπτομέρειες δεν ενδιέφεραν τον Θοδωρή. Αρκεί που θα πήγαινε βόλτα στην Αγριλιά και που θα ξόδευε δυο ολόκληρες μέρες εκεί. Περίμενε πως και πως και πως τη στιγμή που θα συναντιότανε με τη Τασία και το Γιάννη τα δυο ξαδέλφια του όπως τα αποκαλούσε ο Θοδωρής που στην πραγματικότητα αν σχεδόν όλα τους ήταν συνομήλικα, τα είχε ανιψάκια μιας και ο Διόνιος ήταν ο πió μικρός από όλα τα αδέλφια της οικογένειας των παππούδων του, του Τάση και της Μαγδάλης Γκούντρα από την Αγριλιά.

Η Τασία και ο Γιάννης, παιδιά της ξαδέρφης του της Μαρίας του Μίμη-Ψαρά ζούσαν στην Καλαμάτα, αλλά για δυο-τρεις βδομάδες τώρα θα έμεναν στο σπίτι του παππού και της γιαγιάς τους της θείας Τασίας και μπαρμπα-Βασίλη στην Αγριλιά. Χαιρότανε ο Θοδωρής και δεν περίμενε τη στιγμή που θα συναντούσε τα παιδιά αυτά που τα αγαπούσε ιδιαίτερα και που μαζί με τα άλλα παιδιά του χωριού θα χόρταιναν παιχνίδι στο προαύλιο της εκκλησιάς του Αϊ-Νικόλα κάτω από τον μεγάλο πλάτανο και σε μια μικρή αλάνα γύρο από την πέτρινη βρύση του χωριού που με το κρύο της και κρυσταλλένιο νερό της ξεδιψούσε τα παιδιά.

Ο Ντορής είναι ένα πανέξυπνο άσπρο άλογο. Δυνατό, ημερότατο, πολύ υπάκουο σ' όλους στην οικογένεια. Τόσο ήμερο που πολλές φορές ο Διόνιος βάζει στη ξεσαμάρωτη ράχη του Ντορή όλα τα παιδιά, τον Θοδωρή, τον Θανάση, την Μηλίτσα και την Τούλα και τα αφήνει να κάνουν καβαλαρία στο χωματόδρομο της γειτονιάς. Και ο Ντορής ήσυχος όπως είναι αργο-καλπάζει ήρεμα για να μη φοβίσει τα παιδιά που χαρούμενα γελούν, τσιρίζουν και ευχαριστιούνται παριστάνοντας τους έμπειρους καβαλάρηδες.

Τον Διόνιο τον σέβεται πολύ ο Ντορής αλλά και ο Διόνιος αγαπά το άλογο του που είναι ο πιο πιστός και ακούραστος τετράποδος φίλος του. Με τον Ντορή πηγαίνει καβάλα στα χωράφια και σ' αυτόν φορτώνει τα τσουβάλια με το σιτάρι ή τη βρώμη. Με τον Ντορή κουβαλάει τις ελιές στο λιτρουβιό και με αυτόν πηγαίνει το σιτάρι και φέρνει το αλεύρι από τον αλευρόμυλο του Μπούσιου. Με το ένα τσουβάλι αλεύρι δεμένο δεξιά στο σαμάρι το άλλο αριστερά και με το τσουβάλι με τα πίτουρα από πάνω στο σαμάρι. Αυτή τη δουλειά κάνει κάθε δυο μήνες περίπου ο Ντορής. Κουβαλάει αλεύρι και πίτουρα, φαγητό για την οικογένεια και για τα ζώα.

Αλλά ο Ντορής είναι και εκείνος που κάνει και τις πιο δύσκολες και κουραστικές από όλες τις αγροτικές δουλειές όπως το καμάτεμα και το όργωμα των χωραφιών. Βάζει ο Διόνιος τον Ντορή μπροστά από το αλέτρι, του φοράει στην ράχη του λαιμού το αλετρομαξίλαρο, που έχει φτιάξει με μαεστρία ο Τασ-Σιούτης ο σαμαρτζής, δένει σ' αυτό τις δυο τριχίες από του αλετριού και το όργωμα αρχίζει.

Υπομονετικά ο Ντορής τραβάει το αλέτρι. Ο Διόνιος κρατώντας το αλέτρι από το χερούλι με το δεξί του χέρι ακολουθεί το αυλάκι που χαράζεται εμπρός του. Στο αριστερό του χέρι βαστάει το ραβδί με το σιδερένιο ξυάλι για να καθαρίζει κάπου-κάπου τις λάσπες από το αλέτρι. Στο πάνω μέρος του ραβδιού είναι δεμένο το καμουτσί για να δίνει οδηγίες στο ζωντανό χωρίς βέβαια να το κτυπάει δυνατά. Οργώνουν και σπέρνουν από το πρωί μέχρι το βασίλειμα του ήλιου. Η Αρετή ακολουθάει με την στενή αξίνα. Σπάζει τους μεγάλους χωμάτινους σβόλους που αφήνει από πίσω του το αλέτρι κάνοντας το οργωμένο χωράφι να μοιάζει φρεσκοσκαλισμένους μπαξές.

Το μεσημέρι ξαποσταίνουν. Πρώτα πηγαίνει ο Διόνιος το Ντορή δίπλα στη Δρίζα που είναι η γάργαρη νεροπηγή με τα πολλά βότσαλα και τις πλακουδερές πέτρες κάτω από τις οποίες φωλιάζουν καβούρια.. Γεμίζει μια μπικιόνα νερό. Τη φέρνει κοντά στο Ντορή. Γεμίζει ένα μπουγέλο με νερό. Το πίνει ο Ντορής. Ξαναγεμίζει το μπουγέλο ο Διόνιος δυο ακόμη φορές μέχρι να ξεδιψάσει ο Ντορής. Έπειτα επιστρέφουν στο χωράφι. Κρεμάει ο Διόνιος τον λινατσένιο τορβά με τη βρώμη στο κεφάλι του ζώου πίσω από τα αυτιά του και εκείνο με τη μούρη του μέσα στο λινατσένιο πιάτο του τρώει ορεξάτα το μεσημεριανό φαγητό του.

Πηγαίνει η Αρετή κάτω από την βελανιδιά που βρίσκεται στην άκρη του χωραφιού. Βρίσκει ένα ομαλό μέρος. Ανοίγει και απλώνει χάμου ένα μεγάλο κόκκινο κελίμι για τραπεζομάντιλο. Ξεκρεμάει το υφαντό πολύχρονο σακκούλι με το φαγητό και κάθεται στην μια άκρη του κελιμιού και αρχίζει να κενώνει το μεσημεριανό φαγητό. Βγάζει το καπάκι από το αλουμινένιο κατσαρόλι και με το μεγάλο κουτάλι βάζει ένα μεγάλο κομμάτι μπακαλάο γιαχνί στο πιάτο του Διόνιου μαζί με να κομμάτι τυρί, μισό ξερό κρεμμύδι. Βάζει μια μεγάλη φέτα ψωμί δίπλα στο πιάτο, πιάνει και την πλεκτή ψάθινη κρασοντραμουτζάνα γεμίζει ένα κύπελλο ξανθό βαρελίσιο κρασί και το τοποθετεί μπροστά από το πιάτο του Διόνιου. Η Αρετή βάζει μπροστά της το κατσαρόλι με το λίγο μπακαλάο που έχει μείνει μέσα, παίρνει το άλλο μισό κρεμμύδι και το υπόλοιπο τυρί, γεμίζει και ένα κύπελλο νερό από το παγούρι και φωνάζει τον Διόνιο που ξυαλίζει ακόμη τις αρβύλες του, να έρθει για να κάνουν τον σταυρό τους και να «φάνε ψωμί».

Μασουλάει ο Διόνιος με όρεξη και κοιτάζοντας το φρεσκοκαματεμένο μέρος του χωραφιού λέει με σιγουριά στην Αρετή: «Σήμερα πρέπει να τελειώσουμε εδώ στα Παλιάμπελα. Καλά που δεν μας έβρεξε τις περασμένες μέρες και τελειώσαμε με τη Λούτσα, του Παρασπόρι και του Προκούτσι. Αν θα βαστήξει ο καιρός κάνα δυο βδομάδες ακόμα θα ξεμπλέξουμε και με τα σπαρτά στη Βαμπακιά, στου Στράλθι και στη Δαμνέζα».

«Τι θα κάνουμε με του Γούλι εφέτος ;» Ρώτησε η Αρετή και συνέχισε. «Πέρυσι δεν έβγαλε σπειρί. Τίποτε δεν φυτρώνει σ' αυτό το παλιοχώραφο εκτός από χορτάρια. Είναι γεμάτο πέτρες. Καλύτερα να μη το σπείρουμε. Άδικα πετάμε τον σπόρο. Και άλλο η κούραση! Καλύτερα να το δώσουμε στο Σκούρο να βοσκήσει τα πρόβατα του. Θα μας δώσει και κανένα ντενεκέ με τυρί και έτσι καλύτερα θα είναι».

«Το χωράφι θέλει καθάρισμα από τις πέτρες και τις κοτρώνες» είπε ο Διόνιος. Το ερχόμενο καλοκαίρι ας πάμε για δυο τρεις μέρες εκεί και ας προσπαθήσουμε να βγάλουμε καμιά πέτρα από μέσα και τότε να δεις, θα κάνει σιτάρι» είπε ο Διόνιος με σιγουριά.

Ο Ντορής έχει τελειώσει με τη βρώμη στο τορβά. Ανεβοκατεβάζει το κεφάλι του κουνώντας τον τορβά έτσι για να μαζέψει με τη γλώσσα του ακόμη και το τελευταίο σπυρί που είχε τυχών απομείνει εκεί κάπου στις ραφές του τορβά. Σε πέντε έξι ώρες θα βρίσκεται στο σπίτι. Θα είναι στο στάβλο κοντά στο παχνί του και θα ξεκουράζεται τρώγοντας ξερό σανό από τριφύλλι.

Όπου να' ναι σε μερικές ακόμη μέρες θα τελειώσει αυτή η σκληρή δουλειά με τα σπαρτά. Δυο, τρεις το πολύ ακόμη βδομάδες. Το ξέρει αυτό ο Ντορής. Χρόνια τώρα κάνει αυτή τη σκληρή δουλειά. Ξέρει όμως πως ο Διόνιος και η Αρετή τον αγαπάνε και τον προσέχουνε. Έτσι και αυτός υπομένει χωρίς παράπονα τις δύσκολες και κουραστικές μέρες του Φθινοπώρου με τα οργώματα, τα σπαρτά και το λιομάζεμα. Εξάλλου δεν κουράζεται μόνο αυτός. Και τα αφεντικά του κουράζονται. Η δουλειά πρέπει να γίνει. Άλλως τε όλοι τους είναι αγρότες εκεί. Και ο Ντορής αγρότης είναι. Δεν δουλεύει

στο Φάληρο στον ιππόδρομο! Στο Κοπανάκι βρίσκεται. Εκεί αγρότης γεννήθηκε και αγρότης θα ψοφήσει.

Ο Ντορής δακρύζει

Η Αρετή αφού πρώτα κρέμασε στο ένα μπροστινό κολιτσάκι του σαμαριού το κοκκινόμαυρο υφαντό σακούλι με ένα καρβέλι φρεσκοψημένο ψωμί και στο άλλο τον λινατσένιο ντορβά του Ντορής γεμάτο με βρώμη, έσφυξε το κολάνι του σαμαριού, τράβηξε τον Ντορής δίπλα στη σκάλα του σπιτιού και ανέβηκε στο καλοστρωμένο με το κόκκινο κελίμι σαμάρι του αλόγου. Σκαρφάλωσε και ο Θοδωρής στο άλογο πισωκάπουλα και με μια κίνηση της Αρετής ο Ντορής σαν να ήξερε που πηγαίνουν πήρε το δρόμο για την Αγριλιά.

Πλησίαζαν στα Παλιάμπελα κοντά στου Ράμμου το χωράφι. Εκεί ήταν δεμένο με ένα μακρύ σχοινί ένα καφετί μοσχάρι που έβοσκε, τρόπος του λέγειν, στη βρωμίστρα του χωραφιού κοντά στο δρόμο κάτω από μια αγκοριτσιά. Ο Ντορής πήγαινε με σταθερό γρήγορο περπάτημα στο χωματένιο δρόμο. Το κεφάλι του ανεβοκατέβαινε ρυθμικά κοιτάζοντας πάντα το έδαφος μπροστά στα πόδια του.

Ξαφνικά έτσι τελείως απροσδόκητα το μοσχάρι κάνει ένα σάλτο σαν μάλλον να το τσίμπησε αλογόμυγα και βρέθηκε έτσι απότομα και από το πουθενά δίπλα ακριβώς στο δρόμο σε απόσταση αναπνοής από τον Ντορής. Ο Ντορής ο χωρίς καν να έχει αντιληφθεί το μοσχάρι, ξαφνιασθηκε, και βγάζοντας ένα χλιμίντρισμα τρόμου έτσι από αντίδραση έκανε και αυτός ένα σάλτο προς τα δεξιά σηκώνοντας τα μπροστινά του πόδια στον αέρα ξεχνώντας ότι είχε την Αρετή και το Θοδωρή στη ράχη του.

Με την απότομη κίνηση του Ντορής οι δυο καβαλάρηδες παίρνουν ένα απότομο πέταγμα στον αέρα και πέφτουν μαζί με ένα γδούπο ανάσκελα πάνω στις καλαμιές του φρεσκοθερισμένου χωραφιού, ένα-δυο περίπου μέτρα μακριά από τις φραγκοσυκιές δίπλα στη γράνα του δρόμου. Ο Θοδωρής ούτε καν κατάλαβε τι είχε συμβεί και βρέθηκε έτσι ανάσκελα στις καλαμιές της βρώμης. Ούτε και αυτός όπως και ο Ντορής δεν είχε προσέξει του Ράμμου το

μουσχάρι στην αγκοριτσιά πίσω από τις φραγκοσυκιές. Ξάπλα όπως ήταν ακόμη στις καλαμιές ένιωσε την παλάμη της Αρετής να του αγγίζει το πρόσωπο και να του λέει σχεδόν ψιθυριστά:

«Είσαι καλά Θοδωρή; Χτύπησες πολύ αγόρι μου; Αχ αυτό το μουσχάρι τι μας έκανε!»

Ο Θοδωρής χωρίς καν να ξέρει τι του λέει η μητέρα του, ανασηκώθηκε, κάθεται στις καλαμιές και κοιτάζει γύρο του.

Η Αρετή ξαπλωμένη στη στην δεξιά της πλάτη ξεσκονίζει με το αριστερό της χέρι κάτι ξερόχορτα και ξύλα από το πόδι της που φαίνεται να είναι ματωμένο.

Ο Ντορής έρχεται με αργά βήματα δίπλα τους και με σκυφτό το κεφάλι σχεδόν πάνω στο πρόσωπο της Αρετής φαίνεται σαν κάτι να της γνεύει. Το μεγάλο καστανό δεξί μάτι του δακρυσμένο ανοιγοκλείνει δίπλα σχεδόν στα μάτια του Θοδωρή. Τη ρουθούνια του και τα μεγάλα χείλη του τρέμουν. Ο Ντορής έκλεγε πάνω από την πεσμένη στο χώμα Αρετή. Ήθελε να απολογηθεί για το τι κακό έκανε αλλά δεν είχε ανθρώπινη λαλιά.

Η Αρετή έτσι ξάπλα που ήταν ένιωσε την ανάσα του και τον ψυχικό πόνο του αλόγου. Γυρίζει το βλέμμα της αντικρίζει κατάματα τον Ντορή. Σταμάτησε τη φροντίδα του ποδιού της, σηκώνει το χέρι της και άρχισε να χαϊδεύει στοργικά και καθησυχαστικά τη μούρη του ζώου. Είχε καταλάβει τα αισθήματα του Ντορή που ένιωθε τύψεις για την συμπεριφορά του που προκάλεσε ποιος ξέρει τι, στην Αρετή και το Θοδωρή. Ο Ντορής ένιωσε τη γλυκιά χειρονομία της Αρετής και κατάλαβε πως ότι και αν είχε συμβεί πριν λίγο ακόμη τον αγαπούσε. Βγάζει ένα χαρούμενο χλιμίντρισμα, τριγυρίζει δυο-τρεις φορές εκεί που στεκόταν σαν να έλεγε ότι είναι έτοιμος να συνεχίσει το δρόμο του για την Αγριλιά.

Σηκώθηκαν η Αρετή και ο Θοδωρής, ξεσκονίστηκαν καλά-καλά και ήταν έτοιμοι να ξανανεβούν στον Ντορή. Ο τραυματισμός στο πόδι της Αρετής δεν ήταν παρά ένα μικρό γρατσουνίσμα. Δεν τους είχε συμβεί τίποτε το σοβαρό εκτός από το τράνταγμα του πεσίματος

που για τύχη τους έγινε πάνω στις πυκνές καλαμιές της φρεσκο-θερισμένης βρώμης. Ο ντορβάς με τη βρώμη του ζώου και το σακούλι με το καρβέλι ψωμί ήταν ακόμη στη θέση τους έτσι καλά δεμένοι με τη διπλοθελιές στα κολιτσάκια του σαμαριού.

Πιάνει η Αρετή τον Ντορρή από το καπίστρι και τον οδηγεί μέσα στη γράνα του δρόμου και από εκεί αφού πιάστηκε με το ένα χέρι από το μπροστινό κολιτσάκι του σαμαριού και με το άλλο από το πισινό, βάζει το δεξί της πόδι στη σκάλα το σαμαριού και με ένα σάλτο και στρέφοντας τη μέση της και ανεβαίνει γυναικεία στο άλογο. Δίνει το χέρι της και στον Θοδωρή που και αυτός με μια εύκολη κίνηση σκαρφάλωσε στα πισωκάπουλα του Ντορρή και συνέχισαν το δρόμο του για την Αγριλιά.

Παιγνίδια στους μπαξέδες

Από μικρό παιδάκι πριν ακόμα αρχίσει να πηγαίνει στο σχολειό ο Θοδωρής, τον έπαιρνε ο πατέρας του και καβάλα και δυο τους πάνω στον Ντορρή πήγαιναν στους μπαχτσέδες στα χωράφια της Μπάλτιζας. Τα μικρούτσικα χεράκια του Θοδωρή έσφιγγαν τα σιδερένια κολιτσάκια του σαμαριού και έτσι ασφαλής ακούμπαγε με την μικρή του πλάτη στην κοιλιά του πατέρα του που καθόταν ακριβώς πίσω του καβάλα στον Ντορρή πάνω στο σαμάρι το μαλακοστρωμένο με το κοκκινόμαυρο κιλίμι. Ο Ντορής αργοκάπαζε, ο Διόνιος σιγοτραγουδούσε και ο Θοδωρής απολάμβανε το τραγούδι του πατέρα του και χαιρότανε που ασφαλής καβαλάρης πήγαινε βόλτα στους μπαξέδες της Μπάλτιζας, στην εξοχή. Εκεί βρίσκονταν ο μπαξές τους. Σαν έφθαναν εκεί ξεκαβαλούσαν, έδενε ο Διόνιος τον Ντορρή από το καπίστρι του στον κορμό μιας κυδωνιάς. Μετά έμπαιναν στον κήπο και άρχιζαν να μαζεύουν τομάτες, μελιτζάνες φασόλια και άλλα λαχανικά γεμίζοντας το καλαμένιο κοφίνι για το σπίτι. Ακριβώς δίπλα στον κήπο βρισκότανε ένα καλοχτισμένο πηγάδι με αλογοκίνητο αναβατόριο νερού. Ξεσαμάρωνε τον Ντορρή ο Διόνιος, τον έζευε στο οριζόντιο κυπαρισσένιο δοκάρι που ήταν στερεωμένο στο αναβατόριο και το πότισμα του κήπου άρχιζε. Γύριζε γύρο από το πηγάδι ο Ντορής, ανέβαιναν τα μπουγέλα του αναβατορίου, χυνότανε το νερό σε ένα αυλάκι που έφθανε στον κήπο

και έτσι ο Διόνιος πότιζε τα λαχανικά ανοιγοκλείνοντας τα παράπλευρα αυλάκια του κήπου. Πήγαινε και ο Θοδωρής πίσω από τον Ντορή, πήδαγε ψηλά έφθανε το κυπαρισσένιο δοκάρι με τα δυο του χέρια και έτσι αιωρούμενος που ήταν τον γύριζε ο Ντορής γύρω από το πηγάδι μέχρι ότου δεν άντεχαν άλλο τα μικροσκοπικά μπρατσάκια το Θοδωρή για να συνεχίσει. Άφηνε τα χέρια του από το δοκάρι, έπεφτε στο έδαφος, ακολουθούσε τον Ντορή μέχρι να ξεκουραστούν τα χέρια του για λίγο και μετά πάλι και πάλι το ίδιο παιγνίδι της βόλτας γύρω από το πηγάδι. Χαιρότανε ο Θοδωρής με αυτό το παιγνίδι στο πηγάδι χαιρότανε και ο Ντορής την παρέα του μικρού του αφέντη και έτσι ήρεμος όπως πάντα ήταν του έκανε τις χάρες και τον κουβαλούσε από πίσω του έτσι σαν να έπαιζε και αυτός μαζί του το «γύρω – γύρω» στο πηγάδι.

Πικάντικα φαγητά

Την άνοιξη πηγαίνουν και μάζευαν καρδιάματα, εκείνα τα αγριοσέλινα που φύτρωναν στην πηγή του Σανωβά με τα πολλά νερά που βρίσκονταν κοντά στο μεγάλο πλάτανο. Τα μαγείρευαν με χοιρινό παστό και έφτιαχναν ένα αυγοκομμένο λεμονάτο φαγητό γαστρονομικής μούρλιας.

Μάζευαν και λέχουρδες που μαζί με άλλα αγριόχορτα όπως τζοχά, αντίδια, ροϊδίκια και καυκαλήθρες τις μαγείρευαν με μικροκομματισμένη σκόρτσα παστού δημιουργώντας ένα άλλο χωριάτικο φαγητό, φτωχικό μεν αλλά πεντανόστιμο.

Και μετά από κάθε χειμωνιάτικη βροχή που σκάριζαν τα σαλιγκάρια στο χάραμα του ήλιου τα παιδιά πηγαίνουν στα χωράφια και γεμίζουν τα σακούλια τους με σαλίγκαρους και τους έφερναν στη μάνα τους. Η Αρετή τα ξεμάταγε πρώτα και ύστερα τα ξετσόφλιαζε τα καθάριζε και εν συνέχεια τα τσιγάριζε στο λιόλαδο μαζί με ψιλοκομμένα πράσινα κρεμμυδόφυλλα και εν συνέχεια τα γιάχνιζε με τοματόπαστα σπιτίσια και με μπόλικο κρασί βαρελίσιο. Έβαζε και βάγια, δεντρολίβανο και άλλα μπαχαρικά και ετοίμαζε το πιο πικάντικο φαγητό. Σαλιγκάρια κρασάτα. Ετοίμαζε και το σπεσιαλιτέ της το άσπρο πιλάφι καρολίνας, έβαζε δυο μεγάλες κουταλιές πιλάφι

στο πιάτο έριχνε και μια κουταλιά σαλιγκάρια κρασάτα με σάλτσα πάνω από το ρύζι και το βραδινό γεύμα ήταν έτοιμο για να αρχίσουν όλοι να βουτάνε με όρεξη στο πικάντικο δημιούργημα της νοικοκυράς.

Μπουγάδες

Το μεγάλο μαύρο λεβέτι μισογεμάτο με νερό είναι τοποθετημένο στην φτιαγμένη με τρεις μεγάλες πέτρες σιδεροστιά δίπλα στο μικρό πέτρινο πεζούλι της αυλής δίπλα στην κυδωνιά . Η φωτιά από κάτω του καίει τα ξερόξυλα και τα κούτσουρα και το νερό σιγά-σιγά ζεστάνετε. Η Αρετή τοποθετεί στην τάβλα που είναι βαλμένη πάνω στο λεβέτι ένα μεγάλο μπουγέλο με 5-6 μικρές τρύπες στον πάτο γεμάτο με στάχτη. Ποτίζει την στάχτη σιγά-σιγά με νερό και σε λίγο οι στάλες της αλυσίβας πέφτουν στο λεβέτι και διαλύονται στο ζεστό νερό.

Τοποθετεί η Αρετή τη μεταλίκη σκάφη πάνω στο πέτρινο πεζούλι και σε λίγο αρχίζει την τελετή του πλυσίματος των ρούχων της οικογένειας. Μισογεμίζει τη σκάφη με ζεστό νερό από το λεβέτι και με μια μεγάλη πλάκα του σπιτίσιου της σαπουνιού σαπουνίζει, τρίβει και στύβει με μαεστρία ένα-ένα τα ρούχα στη σκάφη. Τα τοποθετεί έτσι σιγά-σιγά ένα-ένα στη μεγάλη λεκάνη δίπλα στη σκάφη. Αφού τελειώσει το πλύσιμο των ρούχων αρχίζει το ξεσαπούνισμα και ξέπλυμα τους με καθαρό ζεστό νερό.

Η Αρετή πάντα λουλακώνει τα λευκά ρούχα χρησιμοποιώντας μπλε λουλάκι και κρύο νερό να τα κάνει πιο λευκά. Σύντομα μετά από λίγο αρχίζει το άπλωμα των ρούχων για στέγνωμα. Τα πιο πολλά τα κρεμάει στα σχοινιά που είναι δεμένα μεταξύ στις δυο μουριές της αυλής και τα άλλα τα απλώνει πάνω στα ξερά κλαριά των καυσόξυλων που είναι τοποθετημένα στο κάτω μέρος της αυλής.

Φως στο σπίτι.

Ήταν καλοκαίρι του 1963. Ο Χρήστος ο ηλεκτρολόγος από το Ψάρι, για μέρες τώρα παιδευόταν να εγκαταστήσει ηλεκτρικό ρεύμα στο σπίτι το Θοδωρή. Η οικογένεια του Θοδωρή ήταν από τις πρώτες στη γειτονιά που θα έκαναν ηλεκτρική εγκατάσταση στο σπίτι τους αφού το «κράτος» τελικά έβαλε ηλεκτρικές γραμμές μπροστά από το σπίτι τους. Γκρέμιζε σοφάδες, έσπαγε τοίχους, περνούσε καλώδια, έβαζε δίκopes, κρέμαγε λάμπες σε κάθε ταβάνι, σήκωνε σκόνες, έκανε θόρυβο αλλά τίποτα από όλα αυτά πείραζαν κανέναν στο σπίτι του Θοδωρή.

Όλη η οικογένεια περίμενε πως και πως για μέρες τώρα να τελειώσει ο Χρήστος για να πατήσουν τον διακόπτη του ηλεκτρικού για να γεμίσει φως το σπίτι τους. Μα πιο ανυπόμονος από όλους ήταν ο Θοδωρής. Περίμενε πως και πως το ηλεκτρικό στο σπίτι του. Δεν θα διάβαζε πλέον κάτω από το φως της μοναδικής λάμπας πετρελαίου που είχε το σπίτι και που κρεμόταν στον τον τοίχο της κουζίνας δίπλα στο τραπέζι που διάβαζε ο Θοδωρής.

Τα γιατροσόφια της γιαγιάς

Η λάμπα θα γινόταν πλέον παρελθόν για το Θοδωρή. Ναι, η λάμπα εκείνη του πετρελαίου που κάποτε παλιά όταν ήταν δεν ήταν τριών χρόνων μικρός ο Θοδωρής έμαθε τι πραγματικά σημαίνει η λέξη «καίει» όταν έτσι από περιέργεια αποφάσισε να βγάλει το στρουμπουλό λαμπόγυαλο από την αναμμένη λάμπα.

Πανικόβλητη η γιαγιά Αλεξάντρα από τα ξεφωνητά και κλάματα του Θοδωρή ανοίγει το μεγάλο βάζο με την αλμυρή τοματόπαστα που είχε φτιάξει από μόνη της την περασμένη χρονιά λιάζοντας παραγινωμένες τομάτες από τον κήπο και που την χρησιμοποιούσε τον χειμώνα στα κοκκινιστά φαγητά που μαγείρευε. Βγάζει δυο μεγάλες κουταλιές από το βάζο και πασαλείβει την μισάνοιχτη ξεφλουδισμένη από το κάψιμο παλάμη το Θοδωρή που με δάκρυα ποτάμια και τσιρίσματα που ξεκουφαίνουν, θωρούσε ικετευτικά τη γιαγιά του που εκείνη τη στιγμή είχε γίνει για τον Θοδωρή ο πρώτος

και ο πιο καλός έμπιστος γιατρός της μικρής ζωής του. Βγάζει και το μαύρο μπαμπακερό εξωτερικό τσεμπέρι από το κεφάλι της και με επιδέξιο τρόπο τυλίγει το χέρι του Θοδωρή που αν και ακόμη έκλεγε ασταμάτητα στο υγρό βλέμμα του φαινόταν ήδη να έρχεται η ηρεμία καθώς χωνότανε απαλά-απαλά στην αγκαλιά της γιαγιάς του σαν βαρκούλα αραγμένη ήρεμα σε λιμάνι ασφαλή από τις φουρτούνες.

Και όταν αργότερα μεγάλωνε ο Θοδωρής και κατά λάθος κλώσαγε σαν έπαιζε ξυπόλυτος αντί για τη μπάλα κανένα κοτρόνι που έξεχε πάνω στο χώμα και μαύριζε το μεγάλο νύχι του ποδιού του, πάλι η γιαγιά ήταν εκείνη που τρέχε να τον γιάνει.

Έβαζε τότε η Αλεξάντρα στο χαβάνι ένα μεγάλο ξερό καθαρισμένο κρεμμύδι, το στούμπαγε και το έκανε πολτό. Έβαζε μετά τον κρεμμυδοπολτό πάνω στο κτυπημένο δάκτυλο το Θοδωρή και το τύλιγε με γάζα που την έφτιαχνε μόνη της σκίζοντας κανένα παλιοπουκάμισο του Διόνιου. Ο δροσερός κρεμμυδοπολτός ανακούφιζε τον πόνο στο νύχι του Θοδωρή που αν και αηδίαζε με τη βρώμα του κρεμμυδιού που γινόταν πιο ανυπόφορη καθώς περνούσαν οι ώρες το κρατούσε έτσι δεμένο για μια δυο μέρες μέχρι που έφευγε τελείως ο πόνος, το πρήξιμο και η μαυρίλα. Ήξερε η γιαγιά τι έκανε. Και ο πόνος έφευγε και το πρήξιμο αλλά και το νύχι ποτέ δεν έβγαινε.

Έτσι και το κρεμμύδι όπως και η τοματόπαστα, και το αλάτι, και το λάδι, και το κρασί, και το ούζο και τα χαμωμιολούλουδα, και το ρόδι και η πατάτα ακόμη και ξυσμένη σκόνη από το εσωτερικό της δερμάτινης λουρίδας του παππού ήταν όλα τα καθημερινά γιατρικά που χρησιμοποιούσε η γιαγιά και έγιαινε οτιδήποτε προβλήματα υγείας και τραυματισμών και πόνων που παρουσιάζονταν εδώ και εκεί στην οικογένεια.....

Διακόπτες και φωσφορικά κουμπιά

Ανυπομονούσε λοιπόν ο Θοδωρής για το ηλεκτρικό στο σπίτι του. Αυτός ο ηλεκτρολόγος ο Χρήστος αργούσε πολύ. Ήξερε άραγε τι έκανε; Και οι μέρες περνούσαν και περνούσαν μάλλον πολύ αργά. Μια, δύο, πέντε, έντεκα μέρες τώρα και ηλεκτρικό πουθενά. Τις

μετρούσε τις μέρες ο Θοδωρής αφού ο έμπειρος του χωριού ηλεκτρολόγος όπως όλοι τον θεωρούσαν είχε πει στον παππού του Θοδωρή, τον Θοδωρή-Τράκο, που τον είχε προσλάβει να κάνει την εγκατάσταση, ότι θα τελείωνε τη δουλειά σε καμιά-δεκαριά μέρες. Το έβαλε σημασία αυτό ο Θοδωρής. Καμιά-δεκαριά μέρες είπε. Δεν είπε πάνω από δέκα μέρες, δεν είπε έντεκα η δώδεκα, είπε καμιά-δεκαριά μέρες. Είναι ψεύτης συλλογίζotan ο Θοδωρής. Δεν είναι κατάσταση αυτή. Πάει πολύ σιγά. Ξέρει άραγε τι κάνει; Τι έμπειρος και παραμύθια. Είναι αμαρτία να υπάρχουν διακόπτες στον τοίχο και λάμπες κρεμασμένες από το ταβάνι που δεν ανάβουν.

Ο Θοδωρής δοκίμαζε και ξαναδοκίμαζε τους διακόπτες, στα κρυφά όμως και μακριά από τα φλέματα του ηλεκτρολόγου. Ήξερε ότι δεν είχε ηλεκτρικό ακόμη, αλλά δεν μπορούσε να περιμένει. Του άρεσε να ανοίγει τους διακόπτες του ηλεκτρικού όταν πήγαινε στο σπίτι της θείας του Έλενας, φυσικά στα κρυφά. Όχι, δεν έπαιζε με τα φώτα όπως τον είχε κατηγορήσει η θεία του όταν τον είδε για πρώτη φορά να ανοιγοκλείνει στριφογυρίζοντας τους μαύρους διακόπτες. Στο σπίτι του τώρα δεν θα στριφογυρίζει διακόπτες. Ο ηλεκτρολόγος στο σπίτι του τοποθέτησε του νέου τύπου διακόπτες. Είναι φωσφορικά κουμπιά που θα τα πατάς και θα ανάβει το φως. Στο σκοτάδι φωσφορίζουν στον τοίχο. Τι όμορφα που είναι είχε συλλογιστεί πολλές βραδιές ο Θοδωρής καθώς τα αντίκριζε ξαπλωμένος καθώς ήταν στο κρεβάτι πριν τον πάρει ο ύπνος.

Όχι. Ήξερε τι έκανε. Ήξερε να γυρίζει τους διακόπτες στις θείας του το σπίτι και έμαθε να πατά τα καινούργια κουμπιά τώρα στο δικό του. Το ηλεκτρικό γ' αυτόν δεν ήταν παιχνίδι. Παιχνίδια ήταν το κρυφτό, το κυνηγητό, τα ζντρόλια, τάλια-ταλιόξυλο, η караβάνα, η γουρουνίτσα, τα πεντόβολα, το σχοινάκι, και φυσικά η μπάλα, η θεά όλων των παιχνιδιών. Αυτά τα παιχνίδια έπαιζε ο Θοδωρής, δεν έπαιζε με διακόπτες ηλεκτρικού. Αυτό δεν ήταν παιχνίδι. Αυτό ήταν επιστήμη. Είχε επιθυμήσει το ηλεκτρικό, την μεγάλη εκείνη τεχνολογία και μαγεία για τον Θοδωρή που θα του έδινε την ευκαιρία να διαβάζει άνετα τα βράδια όχι μόνο στην κουζίνα που ήταν η λάμπα του πετρελαίου, αλλά και σε αλλιά μέρη του σπιτιού, ακόμη και στην ταράτσα.

Έφθασε η δωδέκατη μέρα, εννιά η ώρα το πρωί της Παρασκευής και ο Χρήστος δεν είχε έρθει ακόμη για δουλειά. Μα τέλος πάντων τι κάνει, συλλογίζόταν ο Θοδωρής. Τι άλλη δουλειά μπορεί να κάνει τέτοια ώρα πιο σπουδαία από αυτή τη δουλειά που έπρεπε να είχε τελειώσει πριν δυο ολόκληρες μέρες τώρα. Κατέβαινε τις σκάλες του σπιτιού, έβγαινε στην αυλή κοντά στο δρόμο και αγνάντευε προσμένοντας τον «ψεύτη» ηλεκτρολόγο. Ανέβαινε πάλι επάνω στο σπίτι, πατούσε τους διακόπτες πότε στο ένα δωμάτιο πότε στο άλλο, ξανακατέβαινε κάτω αγνάντευε πάλι, πάλι επάνω, πάλι διακόπτες, μα πουθενά ο Χρήστος. Η ώρα έφθασε δέκα και μισή. Ο Θοδωρής τελικά το πήρε απόφαση. Απογοητευμένος έπαψε να ανεβοκατεβαίνει τις σκάλες περιμένοντας τον ηλεκτρολόγο.

Μπισκότα και χαρτάκια

Δεν θα δουλέψει σήμερα συλλογίστηκε και πήγε να πάρει το κουτί με τα χαρτάκια για να τα βάλει στη σειρά έτσι ξεχωρίζοντας τους παίχτες και βάζοντας τους μαζί σύμφωνα με την ποδοσφαιρική ομάδα που ανήκουν. Είχε αρκετά χαρτάκια, έτσι έλεγαν τα παιδιά τις χάρτινες κάρτες με τις φωτογραφίες ποδοσφαιριστών που ήταν πακεταρισμένες στα τετράγωνα μπισκότα που αγόραζαν τα παιδιά από τα μπακάλικά του Αλεβιζόπουλου η του Χατζή για ένα πενηνταράκι το καθένα. Ήταν αρκετά μεγάλα και νόστιμα τα μπισκότα και γεμιστά με κρέμα βανίλιας. Μα πιο πολύ χαρά έδινε στα παιδιά όταν στο πακέτο με τα μπισκότα που αγόραζαν τους τύχανε να είναι κανένας πολύ διάσημος και σπουδαίος ποδοσφαιριστής όπως ο Νεστορίδης, Δομάζος, η ο Σιδέρης η ο Παπαϊωάννου που τον έδειχνε να βάζει γκολ κάνοντας κεφαλιά ψαράκι και που ήταν το πιο αγαπημένο χαρτάκι στη συλλογή του Θοδωρή.

Παιδική περιέργεια

Ο Χρήστος ήρθε τελικά στις 11:10. Βγάζει από το πίσω κάθισμα το μικρού αυτοκινήτου το σταχτί ρολόγι του ρεύματος και το άφησε έξω κοντά στη βορειοανατολική γωνία του σπιτιού κοντά εκεί που

προφανώς θα το τοποθετούσε πάνω στον εξωτερικό τοίχο του σπιτιού. Άρχισε να κτυπά τον πέτρινο τοίχο κρατώντας ένα κοντόχοντρο καλέμι στο αριστερό χέρι και μια μικρή βαριοπούλα στο άλλο. Δεν τον πήρε και πολύ ώρα μέχρι να τοποθετήσει τις μεταλλικές βάσεις που θα στήριζε το ρολόγι. Αφού κρέμασε και βίδωσε το ρολόγι παίρνει την ξύλινη μακριά σκάλα που είχε από μέρες τώρα αφημένη δίπλα στα σκαλιά του σπιτιού, την τοποθέτησε στον τοίχο του σπιτιού πάνω από το ρολόγι. Το πάνω μέρος της σκάλας έφθανε σχεδόν μέχρι τα κεραμίδια του σπιτιού. Παίρνοντας ένα μακρύ σιδερένιο λοστό στο χέρι ανέβηκε σιγά-σιγά στα μέσα της σκάλας και στάθηκε μπροστά σε μια τρύπα γύρω στα είκοσι -τριάντα εκατοστά βαθιά από παλιά σκαλωσιά που είχε αφεθεί ακόμα ανοιχτή από τότε που πρώτο έχτισαν το πέτρινο σπίτι. Αυτή η τρύπα που ήταν ήδη στον τοίχο θα του έκανε τη δουλειά πιο εύκολη αφού από εκεί θα περνούσε το χοντρό καλώδιο από το ρολόγι στο εσωτερικό του σπιτιού για να ηλεκτροδοτήσει όλο το σπίτι. Σπάζοντας άλλα τριάντα - σαράντα εκατοστά από τον τοίχο από την ήδη υπάρχουσα τρύπα θα έφθανε στο εσωτερικό του σπιτιού σε όχι και πολλή ώρα.

«Μπαμ-μπουμ» κτυπούσε με το λοστό, έσπάζε μικρά κομμάτια άσπρης πέτρας, σταματούσε έβαζε το δεξί του χέρι κάθε τόσο και έβγαζε τα σπασμένα πετραδάκια από την τρύπα και πάλι το ίδιο και το ίδιο για μια ώρα τώρα!

Ο Θοδωρής παρακολουθούσε με αγωνία. Κοίταγε τον ηλεκτρολόγο που κτυπούσε τον λοστό στην τρύπα και ακόμη να γίνει τίποτα. Η πέτρα σκληρή, και ο ιδρώτας από το μέτωπο του Χρήστου ποτάμι. Ανέβαινε και κατέβαινε ο Θοδωρής τις σκάλες πηγαίνοντας στο σημείο το δωματίου που έπρεπε να ανοίξει η τρύπα μα τίποτα εκεί. Ούτε το παραμικρό ράγισμα στο σοφά του τοίχου. «Μπαμ-μπουμ» συνέχιζε ο Χρήστος, σταματούσε, έβγαζε τα σπασμένα τρίμματα τις πέτρας το ίδιο και το ίδιο για μιάμιση τώρα ώρα.

Κάτι δεν πάει καλά συλλογιζόταν ο Θοδωρής. Μήπως η τρύπα δεν είναι να βγει ακριβώς εκεί που περίμενε να δει το ράισμα του τοίχου στο σαλόνι. Μα ήταν σίγουρος ότι το ράγισμα έπρεπε να είχε γίνει τώρα. Ο Χρήστος είχε βγάλει από την τρύπα χούφτες και χούφτες από σπασμένα πετραδάκια. Η παιδική του περιέργεια και η

μεγάλη του ανυπομονησία δεν είχαν όρια. Για να σιγουρευτεί ότι δεν κάνει λάθος υπολογισμό πλησιάζει το βλέμμα του στο σημείο του τοίχου που νόμιζε ότι ακούει το χτύπημα του λοστού. Και για να διαπιστώσει εκατό τις εκατό ότι δεν κάνει λάθος στον υπολογισμό του ακούμπισε αυτή τη φορά το δεξί του αυτί στον τοίχο να σιγουρευτεί. «Μπαμ... μπουμ.... μπουμ... μπαμ»...Τίποτα!

Ο Θοδωρής όμως είχε δίκιο! Η τρύπα πρέπει να είναι εκεί! Απομακρύνει το αυτί του από τον τοίχο και σε δέκατο του δευτερολέπτου χωρίς να έχει κάνει ένα βήμα από το σημείο που είχε σκύψει να ακούσει το χτύπημα ακούει ένα... γδούπο και βλέπει την άκρη του σιδερένιου λοστού να ξεπετιέται σπάζοντας το σοφά και να μπαίνει μισό μέτρο μέσα στο δωμάτιο περνώντας μπροστά από το στήθος του Θοδωρή μόλις κάτω από το σαγόνι του.

Ο Θοδωρής πάγωσε! Τα μάτια του άνοιξαν διάπλατα... και καθώς το κεφάλι του έτσι απότομα έγειρε προς τα κάτω ακουμπώντας το σαγόνι πάνω στο λαιμό του ...τα παιδικά εκείνα μάτια του ορθάνοιχτα καρφώθηκαν στον σιδερένιο λοστό που τώρα βρισκόταν οριζόντια μπρος του τόσο κοντά που και η πιο παραμικρή εισπνοή που θα έκανε ο Θοδωρής θα το άγγιζε με το στήθος του.

Αλλά ο Θοδωρής ούτε εισπνοή μπορούσε να κάνει ούτε να φωνάζει, ούτε καν να ανοιγοκλείσει τα βλέφαρα του να ξαναδεί αν πράγματι αυτό που είχε μόλις συμβεί είναι πραγματικά αληθινό. Το κόπηκε η ανάσα. Πάγωσε στα μέσα του καλοκαιριού. Έγινε άγαλμα που υπότιτλος «Το παιδί που είχε άγιο» θα του άρμοσε κάλλιστα. Ακόμη κουδούνιζε στο αυτί του το «μπαμ» εκείνο το τελευταίο που είχε αφουγκραστεί στον τοίχο πριν λίγα δευτερόλεπτα. Μα πιο πολύ ξεκούφαινε το μυαλό του εκείνος ο γδούπος που έκανε ο λοστός στο αντάμωμα του με το σοφά και τύφλωνε την σκέψη του η όψη του λοστού που με την πιο αργή κινηματογραφική κίνηση ξεπηδάγε η μύτη του στο εσωτερικό του δωματίου κάτω από το σαγόνι του.

Πόση ώρα έμεινε στο ίδιο σημείο ο Θοδωρής παγωμένος δεν θυμότανε. Πόσο καιρό ήταν ο λοστός καρφωμένος και οριζόντια ακίνητος στον τοίχο το ίδιο. Για το Θοδωρή ήταν ώρες και ώρες. Ίσως μέρες. Μπορεί χρόνος ολόκληρος. Για τον ηλεκτρολόγο όμως

ήταν το τελειωτικό χτύπημα που έκανε στον τοίχο και βρήκε - ίσως τη ειρωνεία για τον Θοδωρή - τον στόχο του. Έτσι τελειώνοντας τράβηξε το σιδερένιο αντικείμενο προς το μέρος του και αμέσως έτσι σκαρφαλωμένος που ήταν στη σκάλα το πέταξε και το κάρφωσε σαν δόρυ το στο χώμα κοντά στη γωνία του σπιτιού.

Ο Θοδωρής πείρε μια βαθιά ανάσα και με αργά οπίσθια βήματα αργά απομακρυνόταν κοιτάζοντας την τρύπα στον τοίχο του δωματίου από όπου ανασηκωνότανε η σκόνη του σοφά που με τη πνοή του αέρα που τώρα έμπαινε από την τρύπα έμοιαζε σαν να είχαν πάρει φωτιά τα σωθικά του τοίχου. «Την γλίτωσα» συλλογιζόταν ο Θοδωρής που μην αντέχοντας άλλο από τον τρόπο του είχε πέσει τώρα μπρούμυτα στο ντιβάνι του σαλονιού σκεπάζοντας με τις παλάμες του τα αυτιά του και σφίγγοντας τα ματόφυλλα του. Προσπαθούσε να μην ακούει και να μη βλέπει τίποτε.

Ήταν η πρώτη φορά στη μικρή ζωή του που κατάλαβε το τι σημαίνει θάνατος πιο καλύτερα ίσως και από αυτούς που πράγματι παθαίνουν. Μέσα σε μερικά δευτερόλεπτα έμαθε πως συμβαίνουν τα δυστυχήματα και πως μερικοί άνθρωποι συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου είναι πράγματι τυχεροί. Τότε ήταν η πρώτη φορά που πράγματι πίστεψε σε φύλακα άγγελο. Σε εκείνον τον άγγελο που τον απομάκρυνε σε τόση δα μικρή απόσταση από τη μύτη του λοστού μέσα σε τόσο δα μικρό χρόνο από το τελευταίο μπουμ. Σε εκείνον τον άγγελο που χάρις στο αόρατο χέρι του ζει αυτή τη στιγμή ξαπλωμένος μπρούμυτα στο ντιβάνι. Η σκέψη του ήθελε να πάει στο αν δεν είχε απομακρύνει ο άγγελος το κεφάλι του από το σημείο της τρύπας την κατάλληλη στιγμή. Δεν ήθελε καν να φανταστεί τη στιγμή εκείνη. Τη στιγμή εκείνη που πολλές φορές στο μέλλον θα του έρχεται στο νου του ξαναζώντας πάλι και πάλι την αιώνια εκείνη άτυχη τυχερή στιγμή της ζωής του.

Ο Θοδωρής ξάπλωσε έτσι μπρούμυτα για αρκετή ώρα σκεπτόμενος και σκεπτόμενος τι μπορούσε να είχε συμβεί την μέρα εκείνη που τόσο πολύ περίμενε ανυπόμονα στη ζωή του. Αντί για φώτα και χαρές στο σπίτι λίγο έλειψε να ήταν αυτός η αιτία για πέσει πυκνό σκοτάδι συμφοράς, τραγωδίας και λύπης για πολλούς.

Σαν τις φτερούγες του λιαρού

Αλλά εκεί που απορροφιότανε στις σκέψεις του τι μπορούσε να είχε συμβεί ο ύπνος άρχισε να τον σκεπάζει με το πέπλο του έτσι για να τον ηρεμήσει λίγο.

Μα δεν πρόλαβε καλά-καλά να κοιμηθεί ο Θοδωρής όταν με τις πρώτες σκέψεις του ονείρου που του ήρθαν στο νου, πετιέται απότομα τινάζοντας τα χέρια του σαν τις φτερούγες του λιαρού που μόλις το είχε γραπώσει το δόκανο.

Πήγε το πουλί στην αγκοριτσιά όπως συνηθίζει. Βλέπει με το διαπεραστικό του βλέμμα το άσπρο καλαμποσκούλικο κάτω από το δέντρο στο γυμνό χώμα να έρπετε αλλά να μην πηγαίνει πουθενά. Τυχερό το λιαρό σήμερα! Ανοίγει τα φτερά βουτάει προς το χώμα, γραπώνει το καλαμποσκούλικο με το ράμφος του και χωρίς να καταλάβει πως βρίσκεται πιασμένο από τα πόδια μαγκωμένο από το δόκανο που ξεπετάχτηκε από το χώμα που ήταν σκεπασμένο. Η σκόνη που αναστηκωνόταν από την αναμπουμπούλα αυτή κάτω από την αγκοριτσιά με το ξεπέταγμα δηλαδή που έκανε το δόκανο και το μάταιο φτερούγισμα του λιαρού στο πουθενά έφεραν στο μυαλό του Θοδωρή την ίδια εικόνα με τη σκόνη που σηκώθηκε σαν το σιδερένιο λοστάρι τρύπησε το σοφά.

Οι μικροί κυνηγοί

Τόσες ώρες είχαν ξοδέψει ο Τάσος, ο Γιώργος, ο Θανάσης και ο Θοδωρής σε ετοιμασίες για να πιάσουν λιαρά. Με τσίτες δεν μπορούσαν να τα πιάσουν. Οι τσίτες ήταν πέτρινες πλάκες, παγίδες για σπουργίτια μόνο. Έβρισκαν τα παιδιά τις πλάκες έξω στα χωράφια. Τις στήριζαν μισόγειρτα με καλαμένια ξυλάκια έτσι ούτως ώστε όταν το πουλί θα πήγαινε να φάει τα σπόρια από σιτάρι που έβαζαν τα παιδιά κάτω από τη γειρτή πλάκα θα πατούσαν τα ευαίσθητα ασταθή ξυλάκια και έτσι η πλάκα θα έπεφτε και θα πλάκωνε το πουλί.

Όχι οι τσίτες δεν είναι καλές για κυνήγι λιαρών. Οι τσίτες είναι μόνο για σπουργίτια. Τα λιαρά τρελαίνονται για καλαμποσκούλικά και όχι πολύ για σπόρια. Ούτε με πεταχτάρες κυνηγούσαν τα παιδιά τα liarοπούλια. Τα λιαρά φοβόνται και απομακρύνονται στο πλησίασμα των παιδιών. Πετούν συνήθως στις ερημικές αγριαχλαδιές τις γνωστές στην περιοχή και σαν αγκοριτσιές. Για αυτό τα παιδιά πρέπει να απλωθούν ένα εδώ και άλλο εκεί ημικυκλικά και μακριά από το δέντρο που βλέπουν το λιαρό και σιγά-σιγά όλα μαζί να το πλησιάσουν και να το φοβίσουν για να πάει προς την αγκοριτσιά που έχουν τοποθετήσει τα καμουφλαρισμένα με χώμα δόκανα τους. Άπαξ και το λιαρό πάει στην αγκοριτσιά με τα δόκανα σίγουρα δεν το χάνουν τα παιδιά. Ένα από τα δόκανα τους θα τα πιάσει.

Λοιπόν τις προάλλες τα τέσσερα παιδιά ετοίμασαν τα δόκανα. Δεν ήταν μόνο καλοί κυνηγοί πουλιών αλλά και καλοί τεχνίτες επιτήδειοι για δόκανα και πεταχτάρες. Είχαν μάθει να φτιάχνουν ελατήρια από ατσάλινο σύρμα βγαλμένο από παλιές ρόδες καουτσούκ. Καθάριζαν το σύρμα και με φινέτσα το στριφογύριζαν στρυφτά στο μακρύ καρφί που είχαν διαλέξει για αυτή και μόνον τη δουλειά. Δέκα - δεκαέντε περίπου εκατοστά από ατσάλινο σύρμα ήταν αρκετό να φτιάξουν ένα δόκανο. Πήραν λοιπόν τις προάλλες χοντρό σύρμα, το λύγισαν σε σχήμα μισόκυκλου και γυρίζοντας το υπόλοιπο σύρμα προς τη βάση του μισόκυκλου έφτιαξαν το χερούλι του δόκανου έτσι που το σχήμα της μικρής τους παγίδα να μοιάζει με μικρή βεντάλια. Έφτιαξαν και άλλο συρματένιο μισόκυκλο στο ακριβώς ίδιο μέγεθος του προτού, ένωσαν το πάνω και κάτω με το λεπτό αλλά δυνατό ατσάλινο ελατήριο που είχαν ετοιμάσει και με μικρές ακόμη διορθώσεις όπως το σιδεράκι που θα τοποθετούσαν το δόλωμα και θα κρατά το δόκανο ανοιχτό και τεντωμένο, η παγίδα ήταν έτοιμη για liarο-κύνηγο.

Πεταχτάρες και σπουργίτια

Κάθε παιδί είχε και τα δικά του δόκανα, δυο-τρία τουλάχιστον, όπως είχε και τις δίκες του λαστιχένιες πεταχτάρες. Έφτιαχναν τις πεταχτάρες τα παιδιά χρησιμοποιώντας χοντρά μαύρα λάστιχα. Τα έδεναν στη μια μεριά σε διχάλα από λιόξυλο κομμένο στα μέτρα του

χεριού τους έτσι για να σημαδεύουν καλά. Το πίσω μέρος τοποθετούσαν πετροπιαστράκι κομμένο συνήθως από δερμάτινα παλιοπάπουτσα. Ήταν καλά στο σημάδι τα παιδιά.

Με τις πεταχτάρες του είχαν κυνηγήσει πολλά σπουργίτια. Μόνα τους τα ξεπουπούλιαζαν, τα καθάριζαν, τα έπλεναν, τα αλάτιζαν, τα πιπέρωναν και μετά τα τηγάνιζαν με λιόλαδο . Έστυβαν και λίγο λεμόνι μέσα, έβαζαν και λίγο ρίγανη, έσπαζαν στο τέλος και ένα δυο αυγά μαζί στο τηγάνι, έκοβαν και δυο φέτες ψωμί για να το βουτάνε στο ριγανολεμονάτο λαδί που ανακατευόταν με το μελάτα αυγά και τελικά είχαν τον πιο πικάντικο μεζέ και φαγητό.

Παιδικές διαβολιές.

Αλλά έκαναν και διαβολιές τα παιδιά με τις πεταχτάρες. Που έμαθαν άλλωστε να σημαδεύουν τόσο καλά. Πότε σημαδεύοντας άδεια κονσερβοκούτια, κάπου-κάπου τα πισινά της γαϊδούρας της θεια-Καϊμάκαινας, αλλά πολλές φορές κόκεβαν και τα κούπια στις τηλεγραφονοκολόνες. Δεν είχαν αφήσει άσπαστο κούπι στις κολόνες που βρίσκονταν κατά μήκος του δρόμου μπροστά στο σπίτι του Θοδωρή που πάει για του Λάπι.

Σταμάτησαν μόνο να κοκέβουν τα κούπια όταν μια μέρα καθώς ο Θανάσης σημαδεύοντας ένα κούπι, χτύπησε κατά λάθος τη κολόνα και η πέτρα έτσι με δύναμη ξαναγύρισε προς το μέρος του Θανάση και όπως είχε έτσι το κεφάλι σηκωμένο να δει τον στόχο του χτύπησε η πέτρα τον Θανάση στο αριστερό μάτι. Φωνές, κλάματα, αίματα ο Θανάσης, πανικός και φόβος για πια τιμωρία θα υποστούν τα παιδιά από τους γονείς τους για τα τέτοιου είδους παιχνίδια τους.

Το κράτησε το μάτι δεμένο για δυο βδομάδες ο Θανάσης. Ο γιατρός είπε πως «είναι πιθανόν να χάσει το μάτι του. Μόνο ο χρόνος θα δείξει. Θα ξέρουμε σε δυο βδομάδες». Τελικά είδε ο Θανάσης, δεν «έχασε» το μάτι του. Έμαθαν όμως έτσι και τα παιδιά να αφήνουν τις τηλεγραφονοκολόνες ήσυχες και μαζί με αυτές και την καπερή γαϊδούρα της θεια-Καϊμάκαινας που της είχαν μαυρίσει τα πισινά.

Το ηλεκτρικό στο σπίτι

Η εικόνα αυτή της σκόνης κάτω από την αγκοριτσιά που έβλεπε τώρα στο λαγοκοίμισμα ο Θοδωρής τον τρόμαξε. Λες και ο ίδιος να είχε πιαστεί στο δόκανο άνοιξε τα χέρια διάπλατα και μπρούμυτα ως ήταν τα χτύπησε και δυνατά πάνω στο ντιβάνι προσπαθώντας σαν δοκανομένο λιαρρό να πετάξει και να ελευθερωθεί. Το ντιβάνι ταρακουνήθηκε ολόκληρο. Ο Θοδωρής ξύπνησε. Κοίταξε δεξιά του προς το μέρος της τρύπας. Ένα χοντρό μαύρο καλώδιο που ξεκίναγε από το ταβάνι ήταν ήδη μπουρλιασμένο στην τρύπα και έβγαине έξω προς τη μεριά του ρολογιού.

Ο ηλεκτρολόγος συνέδεσε να εναπομείναντα καλώδια και γέμισε τις τελευταία σκαψίματα που είχε κάνει στον τοίχο του σαλονιού. Σφράγισε και την τρύπα με πετραδάκια και μπόλικο γύψο έτσι που σχεδόν δεν φαινόταν καθόλου ότι από εκεί πριν λίγο είχε περάσει ο χοντρός λοστός κάτω από το σαγόνι του Θοδωρή.

Δεν απόμενε τώρα τίποτε άλλο παρά μόνο το άνοιγμα του γενικού διακόπτη που θα έδινε ρεύμα στο σπίτι του Θοδωρή και θα πλημμύριζε με φως κάθε δωμάτιο και τη βεράντα. Ήταν 2:00 το μεσημέρι. Ο Χρήστος αφού μάζεψε τα τελευταία εργαλεία του που ήταν σκορπισμένα στο μικρό τραπέζι δίπλα στο αμπάρι στο ισόγειο, ανέβηκε γρήγορα πηδώντας δυο - δυο τα δέκα σκαλιά του σπιτιού και πήγε κατ'ευθείαν στο διάδρομο του σπιτιού που βρισκόταν ο γενικός διακόπτης. Και με μια έτσι κίνηση του δεξιού χεριού του γεμάτη σιγουριά γυρνά το τον διακόπτη και αμέσως με ένα «κρακ!» ο γλόμπος που κρεμότανε από το ταβάνι του διαδρόμου άστραψε από φως λαμποκοπώντας σαν το πιο φανταχτερό κρύσταλλο που είχε δει ποτέ του με τα μάτια ο Θοδωρής.

Το αντίκρισμα της φωτεινής εκείνης εικόνας του γυαλιστερού γλόμπου γέμιζε τον Θοδωρή με θαυμασμό και χαρά. Η ανυπομονησία του που πριν δυο ώρες σχεδόν του κόστισε το πιο πολύτιμο αγαθό που είχε σ'αυτόν τον κόσμο, Την ίδια του τη ζωή. Η αγωνία τέλος. Το ρεύμα ήρθε στο σπίτι του. Το φως θα χύνεται πλέον άπλετο σε κάθε δωμάτιο και στη βεράντα ακόμη ναι και στο κατώι. Τώρα όπου νάνε

σε μερικές ώρες θα σουρουπώσει και ο Θοδωρής θα απολαύσει τα φώτα του σπιτιού του καθώς το σκοτάδι θα αγκαλιάζει το σπίτι του από τα έξω.

Το απόγευμα εκείνο ο Θοδωρής δεν πήγε για ξάπλα όπως συνήθως κάνουν όλοι στη οικογένεια. Βγαίνει σιγά – σιγά από το σπίτι για να μη θορυβήσει και ξυπνήσει τους άλλους που ήδη του έχει πάρει ο μεσημεριανός.

Τρέχοντας έφθασε στου Θανάση το σπίτι για να του αναγγείλει τα χαρμόσυνα νέα. Ο Θανάσης δεν κοιμόταν συνήθως τα μεσημέρια. Σήμερα έκανε αρκετή ζέστη. Ο Θοδωρής λαχανιασμένος από το τρέξιμο που έκανε μέχρι να φθάσει εκεί με κατακόκκινο και καταμουσκεμένο από τον ιδρώτα πρόσωπο άρχισε να φωνάζει δυνατά χωρίς να υπολογίζει τον κόσμο που κοιμότανε με τα παντζούρια ανοιχτά στα σπίτια της γειτονιάς. «Θανάση, ε! Θανάση, ήρθε το φως ήρθε το φως».

«Πότε, πότε; αποκρίθηκε χαρούμενα ο Θανάσης». «Μόλις τώρα έφυγε ο Χρήστος. Άνοιξε τον διακόπτη. Δουλεύουν όλα! Τώρα έχουμε και εμείς φως στο σπίτι μας Θανάση. Έχουμε φως όπως έχετε και εσείς.

Χαρταετοί και βαρελότα

Ο Θανάσης που είναι τρία περίπου χρόνια μεγαλύτερος έχει δασκαλέψει πολλά πράγματα τον Θοδωρή. Του είχε μάθει πια ομάδα να υποστηρίζει και ποιοι παίκτες είναι οι καλύτεροι. Του έμαθε πως να φτιάχνει δόκανα, πεταχτάρες και τσίτες. Του είχε δείξει πως να φτιάχνει πελώριους χαρταετούς χρησιμοποιώντας την εφημερίδα για χαρτί, κάνοντας τον σκελετό από λεπτές βέργες καλαμιού μια και το καλάμι είναι και ευλύγιστο αλλά και πολύ ελαφρύ στο πέταγμα. Για κόλα χρησιμοποιούσαν αλεύρι ανακατεμένο με νερό που όταν το άσπρο αυτό μίγμα ξεραινόταν κόλλαγε σαν εκείνη την ψαρόκολλα που χρησιμοποιούσε ο Γιάννης και ο Γιώρ-Κατσουλόγιαννης ο τσαγκάρης της γειτονιάς τους.

Εφέτος το Πάσχα ο Θοδωρής ξοδέψει πεντέμιση δραχμές για να κατασκευάσει τον πιο όμορφο αετό που είχε κάνει μέχρι τότε. Αγόρασε λοιπόν μπλε χαρτί σαν το ίδιο με αυτό που έντυνε τα εξώφυλλα των βιβλίων του. Αγόρασε και εκατό μέτρα γερή παπουτσοκλωνά κάνοντας την κουβάρι τυλιγμένο σε ένα ξύλο που έμοιαζε με μακρόχοντρο μολύβι. Έκανε και μια μακριά ουρά με ασπρογάλαζα χαρτιά κομμένα σε ταινίες και την έδεσε στο κάτω μέρος του αετού. Μέτρησε και έδεσε και τα τριγωνικά ζύγια στο πάνω μέρος του αετού και την μεγάλη Παρασκευή πριν ακόμη σκοτεινιάσει τοποθέτησε έτσι συμμετρικά στο κέντρο του αετού μια ελαφριά στήλη από φακό με το γλομπάκι κολλημένο στους πόλους της μπαταρίας. Ο αετός του Θοδωρή οπωσδήποτε θα είναι πιο φανταστικός από τον φωτεινό αετό που είχε φτιάξει από χαρτί εφημερίδας και είχε υψώσει πέρσι τη Μεγάλη Παρασκευή ο Κωστα-Κάβουρας και πού όλα τα παιδιά πρωτο-θαύμασαν και συζητούσαν τις επόμενες μέρες στο διάλειμμα του σχολείου τους.

Ανέβασε λοιπόν στον αέρα τον πανέμορφο φωτεινό αετό του ο Θοδωρής και με περηφάνια τον θαύμαζε ατενίζοντας το βλέμμα του στον σκοτινιάζοντα ουρανό. Ο αετός είχε σκαρφαλώσει δίπλα στα αστέρια που είχαν ήδη βγει στον ανοιξιάτικο ουρανό του δειλινού. Με το γλομπάκι αναμμένο ο χαρταετός το Θοδωρή έμοιαζε και αυτός σαν αστέρι το πιο φετινό από όλα στον ουρανό. Ο αετός του Θοδωρή ήταν ζυγισμένος τέλεια. Καθόταν σχεδόν ακίνητος με την ουρά του μόνο να θροΐζετε στην πνοή του βραδινού ανέμου. Έδεσε την κλωστή ο Θοδωρής καλά σε ένα παλούκι με διχάλα που είχε βάλει για το σκοπό αυτό στη μέση της πίσω αυλής του σπιτιού του και τρέχοντας ανέβηκε τα σκαλιά του σπιτιού διότι ήταν ώρα να ετοιμαστεί για την εκκλησία.

Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι του χωριού του πηγαίνουν στην εκκλησία απόψε. Και αφού όλοι μαζί θα ψάλουν τους επιτάφιους θρήνους γύρω από τον καταστολισμένο με αγριολούλουδα, παπαρούνες και μαργαρίτες επιτάφιο θα αρχίσει η περιφορά του στους δρόμους του χωριού με προορισμό την κεντρική πλατεία του χωριού. Εκεί θα γίνεται και παραδοσιακή συνάντηση των επιταφίων των δυο εκκλησιών του χωριού, του Αϊ-Γιώργη και του Αϊ-Γιάννη. Όλοι, σκέφτεται ο Θοδωρής, βγαίνοντας από την εκκλησία και

ακολουθώντας τον επιτάφιο θα απολαμβάνουν τα κεριά που θα κρατούν στα χέρια τους, θα κουφαίνονται από τους κρότους των βαρελότων, και θα μπουχτίζουνε από τους καπνούς του μπαρούτι, αλλά αυτός θα έχει στραμμένα τα βλέμματα του στον σκοτεινό αλλά καθαρό ουρανό κατά τη μεριά του σπιτιού του, μπας και καταφέρει να διακρίνει τον φωτεινό χαρταετό του που πετώντας με το θρόισμα του νυχτερινού ανέμου να μοιάζει με λαμπερό κινούμενο αστέρι στον ουρανό.

Ήταν έθιμο το βράδυ εκείνο τα παιδιά να κάνουν θόρυβο κατά την περιφορά του επιταφίου. Όλοι την βδομάδα ετοίμαζαν τα βαρελότα τους που δεν ήταν άλλο από μπαρούτι διπλωμένο πολλές φορές με παλιά τραπουλόχαρτα σε σχήμα τριγώνου δεμένα σφιχτά με παπουτσοκλώνά. Άναβαν το μπαρουτο-φίτιλο το πετούσαν μακριά και ο κρότος τρόμαζε τους πάντες καθώς η έκρηξη διάλυε κυριολεκτικά το βαρελότο. Ο κρότος όμως άξιζε. Τα πιο μεγάλα παιδιά έφτιαχναν σαΐτες που κρατώντας τες στο ένα χέρι μακριά από το σώμα τους στριφογυρίζαν εκτοξεύοντας με θόρυβο που έμοιαζε με διαπεραστικό δυνατό σφύριγμα μπαρουτό-φλωγα και κειαφό-καπνο. Για βροντή όμως ήταν τα βαρελότα. Έτσι τα παιδιά γέμιζαν τις τσέπες τους με βαρελότα και ξεκίναγαν για την εκκλησιά.

Ποδήλατο, γκαζόζα, στραγάλια και «Ομάδα»

Όταν ο ξάδελφος του ο Όθωνας αποφοίτησε από το Γυμνάσιο και πήγε για σπουδές στην Αθήνα, δάνεισε το ποδήλατο του (που ήταν και το συκοινωνιακό του μέσο όταν πηγαينوερχότανε σαν μαθητής από Καμάρι – Κοπανάκι) στο Θοδωρή για το καλοκαίρι. Η χαρά του δεκατριαχρονου Θοδωρή δεν είχε όρια! Αφού έφαγε τα μούτρα του και τα γόνατα του αμέτρητες φορές στο χωματόδρομο τελικά με τη βοήθεια του Θανάση κατάφερε να μάθει να κάνει ποδήλατο.

Μια μέρα όμως ντάλα μεσημέρι και όταν όλοι στη γειτονιά και στο σπίτι του κοιμόνταν, ο Θοδωρήs προτίμησε κρυφά από τους δικούς του να πάει για ποδήλατο. Καθώς έτρεχε πάνω κάτω στο χωματόδρομο μπροστά από το σπίτι του πέφτει και το μεγάλο

μέταλλο που περιστρέφεται το πετάλι (το οποίο δυστυχώς έλειπε από τη θέση του) μπαίνει σαν καρφί στον αστράγαλο του Θοδωρή. Τρόμαξε ο Θοδωρής! Το αίμα ποτάμι! Τι να πει τώρα στους δικούς του χωρίς να του στερήσουν το ποδήλατο αλλά και ταυτόχρονα να αντιμετωπίσει κατάλληλα τον κίνδυνο μόλυνσης από τέτανο; Σκάρωσε λοιπόν το μεγάλο ψέμα ότι δήθεν πάτησε μια σκουριασμένη σιδερόβεργα ούτως ώστε να τον πάνε οι δικοί του στο γιατρό το Γκότση για να του κάνει μια ένεση για τέτανο και να φροντίσει την πληγή.

Με τον Θανάση επίσης έμαθε να προτιμάει την γκαζόζα αντί την πορτοκαλάδα γιατί όπως του είχε πει ο ξάδελφος του η πορτοκαλάδα έχει γλυκιά γεύση και είναι για τα κορίτσια ενώ η γκαζόζα έχει ανθρακικό και καίει στον λαιμό όταν την καταπίνεις και σε κάνει γερό και δυνατό άντρα. Έβαζαν από ένα πεννηνταράκι ο καθένας τους και αγόραζαν ένα μπουκάλι παγωμένη γκαζόζα και την μοίραζαν πίνοντας μια γουλιά τότε ο ένας και τότε ο άλλος. Το ίδιο έκαναν και με τις άλλες λιχουδιές που αγόραζαν κάπου-κάπου όταν μάζευαν κανένα πεννηνταράκι η καμιά δραχμή. Πότε καμιά πάστα την Κυριακή στο παζάρι από την παράγκα του Κώστα του γλυκατζή, πότε ένα χωνάκι στραγάλια από του Θεοδωρακόπουλου, η άλλοτε κανένα μαντολάτο από του Χατζή το μαγαζί.

Ακόμη κάθε Τρίτη που ερχόταν οι Αθηναϊκές εφημερίδες με το τρένο των τέσσερις τα δυο παιδιά αγόραζαν μισά – μισά την «Ομάδα», την αθλητική εκείνη έγχρωμη εφημερίδα των δύο δραχμών, που τους χάριζε όλα τα νέα του ποδοσφαίρου και περιέγραφε με λεπτομέρειες τους αγώνες που είχαν λάβει χώρα την περασμένη Κυριακή. Απολάμβαναν τις φωτογραφίες με τις φάσεις και τις στατιστικές από τους αγώνες τόσο ζωντανά σαν να είχαν παραβρεθεί και αυτά στα γήπεδα της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης την περασμένη Κυριακή. Από την εφημερίδα είχαν γνωρίσει τα πρόσωπα των αγαπημένων τους ποδοσφαιρικών ινδαλμάτων και από εκεί είχαν μάθει τα προτερήματα του ένα ποδοσφαιριστή από τον άλλο και ήξεραν να υποστηρίζουν την δική τους ομάδα και τους παίχτες της όταν μαζεύονταν με τα άλλα παιδιά της γειτονιάς κάτω από τις πόρτες στο μαγαζί του Μέγα και συζητάγαν ποδόσφαιρο, ομάδες η αντάλλαζαν χαρτάκια με ποδοσφαιριστές.

Λάμπες και λυχνάρια

Είχε αρχίσει να σουρουπώνει. Η Αλεξάντρα συνηθισμένη ακόμη στη καθημερινή της ρουτίνα, πηγαίνει στη κουζίνα που ήταν κρεμασμένη η λάμπα του πετρελαίου, την κατεβάζει, βγάζει το λαμπόγυαλο, το αφήνει πάνω στο τραπέζι, καθαρίζει το καμένο φιτίλι με τα γέρικα δάκτυλά της και αφού σιγουρευτεί ότι υπάρχει αρκετό πετρέλαιο στη λάμπα ανοίγει το συρτάρι του τραπεζιού, βγάζει το σπιρτόκουτο και ανάβει τη λάμπα και την ξανακρεμάει στο καρφί του τοίχου.

Η γιαγιά δεν ήταν ανυπόμονη όπως ο Θοδωρής για τη νέα τεχνολογία που ερχότανε στο σπίτι τους. Αυτή δεν ήθελε να μπλεχτεί τώρα στα γεράματα με κουμπιά, διακόπτες, γλόμπους και καλώδια. Αυτής της αρκούσε η λάμπα πετρελαίου που ήξερε να την χρησιμοποιεί για χρόνια τώρα από τότε που κάπου στα τριάντα της, ο Θοδωρή-Τράκος ο άντρας της, αγόρασε όταν είχε πάει μια μέρα στην Καλαμάτα την πρώτη λάμπα πετρελαίου για το σπιτικό τους. Η λάμπα πετρελαίου ήταν για την Αλεξάντρα η μεγάλη τεχνολογία εκείνη τη χρονιά όπως έλεγε και ξανάλεγε αργότερα στα εγγόνια της. Μέχρι τότε χρησιμοποιούσε λαδο-φάναρο η το λαδο-λυχναράκι με το βαμπακο-φιτίλι που το έστριβε η ίδια με τα δάκτυλα της. Ακόμη και που για χρόνια τώρα υπάρχει η λάμπα πετρελαίου, η Αλεξάντρα ποτέ δεν εγκατέλειψε το λιγναράκι της. Το καθαρίζει κάθε μέρα, το ξεφυτιλίζει, το γεμίζει με λάδι, το ανάβει και το κρεμάει σ' ένα καρφί μέσα στο τζάκι έτσι για να βλέπει και το φαγητό που μαγειρεύει στον τέντζερη που είναι τοποθετημένος στην τριγωνική σιδεροστιά πάνω από τη φωτιά στο τζάκι.

Το πετρογκάζ

Τη φωτιά την άναβε κάθε μέρα η Αλεξάντρα. Χειμώνα καλοκαίρι. Εκεί άλλωστε μαγείρευε για πολλά χρόνια. Από τότε όμως που ο παππούς της αγόρασε το πετρογκάζ ξεκουράστηκε λίγο η γιαγιά. Έμαθε να το χρησιμοποιεί σχεδόν σε δυο μέρες. Της έδειξε ο

παππούς σαν επιτήδειος τεχνίτης που ήταν. Άνοιγε λίγο την κάνουλα της μπουκάλας, και με ένα «τσακ» με του νέου τύπου αναπτήρα τσακμακόπετρας ειδικό για το πετρογκάζ άναβε το μάτι και μαγείρευε. Είχε πάει και στο μαραγκό, τον Γεωργόπουλο, ο παππούς και του είχε κάνει ένα μικρούτσικο τραπεζάκι μόνο και μόνο για το πετρογκάζ. Το τοποθέτησε στη γωνία της κουζίνας δίπλα στο νεροχύτη, έβαλε το πετρογκάζ από πάνω και την μπουκάλα από κάτω και από τότε άλλαξε η ζωή της γιαγιάς.

Ήταν η πρώτη τεχνολογία που είχε έρθει στη ζωή της κάνοντας την πιο ξεκούραστη και ευχάριστη. Που να πηγαίνει κάθε μέρα να κουβαλάει ξύλα και προσανάμματα από το κατώι να ανάβει τη φωτιά και να γεμίζει καπνούς πολλές φορές όταν φύσαγε ο αέρας δυνατά και δεν έπαιρνε τον καπνό το τζάκι και έκανε το μαγείρεμα της δύσκολο.

Δεύτε λάβετε φως!

Καθώς η Αλεξάντρα άναβε τη λάμπα μπαίνει στη κουζίνα, ο Θοδωρής. Με ένα ειρωνικό χαμόγελο στα χείλι του πλησιάζει τη γιαγιά. Βάζει το αριστερό του χέρι στην πλάτη της και της λέει με ήρεμη φωνή:

«Γιαγιά, η λάμπα δεν μας χρειάζεται πια. Η λάμπα είναι ιστορία για εμάς. Τώρα έχουμε ηλεκτρικό ρεύμα. Ηλεκτρικό γιαγιά! Να κοίταξε». Πλησιάζει τον διακόπτη στον τοίχο της κουζίνας τον πατάει και το δωμάτιο πλημμύρισε από φως. Τόσο δυνατό φως που το φως της λάμπας που κρατούσε ακόμα η γιαγιά στο χέρι της εξαφανίσθηκε και έμοιαζε να φέγγει σα μικρό κεράκι.

«Γιαγιά σωθήκαμε!» λέει με ενθουσιασμό ο Θοδωρής. «Βλέπεις τι κάνει η τεχνολογία σήμερα. Πατάς ένα κουμπί και γεμίζει το δωμάτιο φως της ημέρας. Γιαγιά έχουμε ανάσταση, καταλαβαίνεις, έχουμε ανάσταση σήμερα!». Και με φωνή δυνατή για να τον ακούσουν και οι άλλοι στο σπίτι άρχισε να φωνάζει χαρούμενα. «Δεύτε λάβετε φως! Δεύτε λάβετε φως!» και πατούσε τους φωσφορικούς διακόπτες στο σαλόνι. Γιόρταζε Πάσχα ο Θοδωρής μέσα στο καλοκαίρι.

Ο Δάσκαλοί του

Ξαναθυμήθηκε την πρώτη του δασκάλα την κυρία Αντωνία. Θυμήθηκε εκείνη την πρώτη μέρα που έφθανε έτσι φοβισμένος στο προαύλιο του σχολείου.

Στο ένα χέρι του κρατούσε την πρώτη σχολική μικρή του τσάντα κουβαλώντας μέσα της την μαύρη λίθινη πλάκα με το κονδύλι από γραφίτη και το κρεμασμένο με σπάγκο πάνω της το φυσικό σφουγγαράκι, το πρώτο αναγνωστικό βιβλίο του, ένα τετράδιο, και μια κασετίνα με το μολύβι και τη γομολάστιχα. Στο άλλο χέρι κρατούσε σφιχτά-σφιχτά το χέρι του παππού που τον έφερε στο σχολείο εκείνη τη μέρα και που με δάκρυα στα μάτια δεν ήθελε να τον αποχωριστεί με κανένα τρόπο.

Τον πλησιάζει χαμογελαστά η δασκάλα του και αφού τον χαϊδεύει στο μικρό προσωπάκι του πιάνει απαλά το χεράκι και με στοργή και λόγια σιγουριάς τον οδηγεί στην τάξη και στο πρώτο μαθητικό θρανίο του.

Ξαναθυμήθηκε το δάσκαλο του, τον Φώτη τον Παπαδόπουλο, εκείνο το σοφό άνθρωπο που τόσο θαύμασε στα πρώτα του μαθητικά του χρόνια και που ποτέ δεν θα τον ξεχάσει όσα χρόνια και αν περάσουν.

Τον ξανάκουσε να απαγγέλλει και να ξανα-απαγγέλλει πολλές, αμέτρητες φορές στην έκτη τεκείνα τα απλά αλλά πολύ άξια λόγια του ποιητή Γεωργίου Δροσίνη διδάσκοντας και παροτρύνοντας τα παιδιά να χαράξουν το δικό τους δρόμο στη ζωή τους. Το δρόμο των δικών τους δυνάμεων και προσπαθειών.

«Παιδιά μου εύχομαι και προσεύχομαι να κάνετε τούτα τα απλά λόγια του ποιητή οδηγό στη ζωή σας. Να έχετε πάντα σαν γνώμονα στη ζωή σας την ηθική και την αυτοεκτίμηση. Μπορείτε να καταφέρετε στην ζωή σας οτιδήποτε βάλετε σαν στόχο. Αλλά προσέξτε πολύ παιδιά μου! Όπου και αν φθάσετε, να φθάσετε με τις

δικές σας και μόνο δυνάμεις και με το μέτωπο σας πάντα καθαρό.
Ποτέ μα ποτέ μη ξεχνάτε το λόγια του ποιητή μας ».

Δε θέλω το κισσου το πλανο ψηλωμα
Σε ξενα αναστηλωματα δεμενο.
Θέλω να ειμαι ενα καλαμι, ενα χαμόδεντρο.
Μα οσο αναβαίνω, μόνος ν'ανεβαίνω.

Δε θέλω του γιαλού το λαμπροφέγγισμα,
Που δείχνει άστρο με του ήλιου τη χάρη.
Θέλω να δίνω φως από τη φλόγα μου,
Και ας είμαι ένα ταπεινό λυχνάρι.

Ο Διαγόρας

Του ήρθε ακόμα στο μυαλό του και η ποδοσφαιρική ομάδα του Κοπανακίου, το καμάρι του χωριού, ο Διαγόρας, που με προπονητή τον νεαρό και ακούραστο καθηγητή γυμναστικής Γιώργο Καρακαϊδό, προσέφερε τόσες και τόσες χαρές και περηφάνια στους κατοίκους του χωριού και της περιοχής.

Θυμήθηκε τα ονόματα των ποδοσφαιριστών εκείνων του Διαγόρα. Άξια ονόματα όπως... Κώστας Τζανετόπουλος (Τζανέτος), Τάκης Πανουσάκης (Μπαρμπέρης), Γιώργος Χατζής, Τάκης Σαραντόπουλος, Γιώργος Μεκιάρης (Μπολώνης), Γιάννης Πατσατζής (Κομήτης), Δημήτρης Αρβανίτης (Καπώρας), Θοδωρής Λαμπρόπουλος (Μανιαούρης), Νίκος Παπατσώρης, Νίκος Δημητρόπουλος (Νικολής), Τάσος Παπατσώρης (Τασάκης), Γιώργος Παπατσώρης (Γιωργούλης), Μ. Κοντοβουνήσιος, Δημοσθένης Πετρούλιας, Γρηγόρης Ηλιόπουλος, Αριστείδης Δήμιζας, Γιάννης Ρήγας, Γιάννης Αρβανίτης (Ζαν), Χρήστος Αρβανίτης (Μαέστρος), Μπάμπης Πατσούρης, Γιώργος Ράμμος, Γ. Δημητρόπουλος, Δήμος Παναγούλιας, Ηλίας Μπόρας, Νούλης Στασινόπουλος, Κώστας Λιόγας, Αλέκος Μπερεδήμας, Βασίλης Καραμπέλας (Βασίλ-Παπάς), Γιάννης Γιαννόπουλος, Μπάμπης Νίτσος (Καλατζής) και τόσα άλλα ονόματα που άθελα ξεχάστηκαν στην αναπόληση αυτή του νου.

Θυμήθηκε τους παλαίμαχους ποδοσφαιριστές του Διαγόρα στον αγώνα εκείνο των παλαίμαχων ποδοσφαιριστών το καλοκαίρι του 1966 με τους νέους της ομάδας που πρόσφεραν ένα αξέχαστο θέαμα με την ποδοσφαιρική τους τέχνη και μαεστρία. Παλαίμαχοι και μεγάλοι στην κλάση ποδοσφαιριστές όπως οι αδελφοί Δημήτρης και Παναγιώτης Βόγκας, Τάκης και Ηλίας Καραχάλιος, Δήμος και Χρήστος Τζανετόπουλος, Λάμπρος και Μίμης Πανουσάκης, Μάκης Παπαναγιώτου, Γιάννης Δριμής, Γιώργος Κωσμάς, Λεωνίδας Κατσούλης, Μήτσος Γραμματίκας,

Θυμήθηκε τους ακούραστους και αφοσιωμένους υποστηρικτές, σύμβουλους, και καθοδηγητές της ποδοσφαιρικής εκείνης ομάδας όπως οι Χριστόφορος Αρβανίτης, Ντίνος Αλεξόπουλος, Αριστείδης Σοφός (Λίλης), Λεωνίδας Κατσούλης, Ηλίας Κοτρουμπής, τον Γιάννη Ανναγνωστόπουλο, κ.α.

Θυμήθηκε το γήπεδο του Διαγόρα εκείνο τον χωματένιο και ανώμαλο χώρο που βρισκόταν νότια της σιδηροδρομικής γραμμής δίπλα στο κτίριο με τις αποθήκες του Τσατσούλη και βόρεια από τις φραγκοσυκιές που κάθε δυνατό σουτ προς το μέρος τους ήταν εφιάλτης για την ποδοσφαιρική μπάλα.

Θυμήθηκε που για αποδυτήρια οι ποδοσφαιριστές χρησιμοποιούσαν ένα παλιό με τέσσερις τοίχους ξέσκεπο και πολύ μικρό κτίριο που βρισκόταν πίσω από την βόρεια εστία του γηπέδου. Θυμήθηκε τις γυμναστικές επιδείξεις και τους αγώνες στίβου του γυμνασίου που κατά το τέλος της σχολικής χρονιάς λάμβαναν χώρα σε αυτό το χώρο του γηπέδου.

Πανμεσσηνιακοί αγώνες

Θυμήθηκε τότε που το γυμνάσιο του Κοπανακίου με τι επίπονες προσπάθειες και το μεγάλο σθένος του Γυμναστή και προπονητή Γιώργου Καρακαϊδού θριάμβευε στους Πανμεσσηνιακούς αγώνες στην Καλαμάτα το 1969 κατακτώντας την δεύτερη θέση στην βαθμολογία μετά αυτής του Γυμνασίου της Κυπαρισσίας που εκείνη

την εποχή είχε προπονητή τον Μιχάλη Καραγιάννη πρωταθλητή Ελλάδας στο τριπλούν και στο μήκος.

Η ομάδα του Κοπανακίου με πρωταγωνιστές τον Γιάννη Στρατίκη στα 1500 μέτρα, τον Λιά Μπόρα στα 800 τον Μπάμπη Πατσιούρη στα 400 μέτρα, τον Αχιλλέα Αλεξόπουλο στα 100 μέτρα, τον Θέμη Γκούντρα στο ύψος, τον Νίκο Κουρνούτο στο μήκος, τον Νούλη Αλεβιζόπουλο στο τριπλούν, τον Αλέκο Μπερεδήμα στο ακόντιο, τον Βασίλη Φωτόπουλο στη σφαιροβολία, τον Νούλη Παναγούλια στην δισκοβολία, πραγματικά θριάμβευσε σε εκείνους τους αγώνες.

Η επιτυχία αυτή τον δυο Γυμνασίων της Τριφυλίας είχε κάνει τους παρευρισκόμενους στο στάδιο της Καλαμάτας κατά την διάρκεια της απονομής των επάθλων να ξεσπά σε χειροκροτήματα και επευφημίες και οι αθλητές του Κοπανακίου και Κυπαρισσίας να χοροπηδούν και φωνάζουν ρυθμικά γύρο από τους προπονητές τους «Κυπαρισσία – Κοπανάκι, Καραγιάλης – Καρακαϊδός». Πραγματικά φανταστικές, συγκινητικές και αξέχαστες στιγμές!

Αντίο σχολική ζωή

Θυμήθηκε τη σκηνή τότε που, πριν ενάμιση περίπου χρόνο, οι συμμαθήτριες και οι συμμαθητές της Έκτης Τάξης του Γυμνασίου του αποχαιρετούσαν ο ένας τον άλλο την τελευταία μέρα τις μαθητικής τους ζωής και με μεγάλη συγκίνηση και δάκρυα άφηναν ένα μεγάλο κεφάλαιο της ζωής του στο προαύλιο του σχολείου τους και έπαιρναν τους διαφορετικούς δρόμους του μέλλοντος τους.

Η ώρα εκείνη το αποχωρισμού και του στερνού αντίο ήταν πραγματικά πολύ δύσκολη για όλους και όλες. Άφηναν πίσω τους μαθήματα, θρανία, καθηγητές αναμνήσεις καλές καθώς και κακές, φιλίες, και χρόνια ανάμελα. Όλες εκείνες οι στιγμές έρχονται έτσι ξαφνικά μαζί στο μυαλό τους με ένα περίεργο αλλά όμορφο τρόπο και παίρνουν τη μορφή της συγκίνησης και καταλήγουν σε δάκρυα

και κλάματα που θα τους συντροφεύουν για πάντα στο μέλλον τους για να τους θυμίζουν εκείνες τις γλυκιές στιγμές που πέρασαν και έζησαν μαζί τα σχολικά τους χρόνια.

Ο μαθητικός κατάλογος της τάξης εκείνης έμενε όμως για πάντα στο γραφείο και στα αρχεία του σχολείου τους με τα ονόματα τους και για την ιστορία του χωριού.... «Απόφοιτοι Έκτης Τάξεως Εξατάξιου Γυμνασίου Κοπανακίου – Έτος 1970» ... Βελλησαροπούλου Παναγιώτα, Γιαννόπουλος Δημήτρης, Γιαννόπουλος Ιωάννης, Γκούντρας Θεμιστοκλής, Δημογκότσης Παναγιώτης, Διακουμής Ιωάννης, Καλαντζόπουλος Σωτήριος, Καραμπελας Βασίλειος, Καραμπελας Κωνσταντίνος, Καραμπελας, Μήτρος, Κουρούβανη Γιαννούλα, Κωνσταντινίδης Χαράλαμπος, Κωνσταντόπουλος Παναγιώτης, Κωνσταντοπούλου Παναγιώτα, Μαραβελής Κωνσταντίνος, Μιχαλόπουλος Δημήτριος, Μιχαλοπούλου Φωτεινή, Μπάλτα Αγγελική, Μπερδούση Δήμητρα, Μυλωνάς Δημήτριος, Πανουσάκη Ευσταθία, Πανουσάκη Φωτούλα, Παπαδόπουλος Επαμεινώνδας, Παπαναγιώτου Γεωργία, Τζανέτου Παρασκευή, Στρατίκης Ιωάννης, Τζώρτζης Δήμος, Χρονόπουλος Κωνσταντίνος.

Οι καθηγητές επίσης εκείνου το του εξατάξιου Γυμνασίου (πιο πολλοί καταγόμενοι από διαφορετικά μέρη της Ελλάδας) θα βρίσκονται για πάντα στις καρδιές και τις σκέψεις εκείνων των μαθητών. Ονόματα άξιων καθηγητών όπως Αλυφαντής, Φωτοπούλου, Καρακαϊδός, Παπαδοπούλου, Διπλάρη, Κατραλή, Αναγνωστόπουλος, Γκίβαλος, Καρβέλας, Ιωακειμήδης, Κάκιση, Μελάς, Παπαδογιαννάκη, Χρισάλης, Ζάγγας, Σκαρμέα, κ.α., θα μείνουν στην ιστορία του Γυμνασίου Κοπανακίου και θα τιμώνται εγκάρδια για την μεγάλη προσφορά τους στην εκπαίδευση το τόπου από τους κατοίκους της περιοχής.

Ξανά στο τώρα

Όλα αυτά και άλλα πολλά του ξαναερχόντουσαν στο μυαλό του. Ήταν η πρώτη φορά μετά από δεκατέσσερις μήνες πού πάλι ξύπνιος μέσα στο σκοτάδι της νύχτας ξαναζωντάνευε το παρελθόν του Κοπανάκι. Εκεί κοντά στο σπίτι του, στους φίλους του στους συγγενείς του. Ναι εκεί κοντά στην μητέρα του. Ναι, νοσταλγούσε το παρελθόν του.

Πόσο πράγματι θα ήθελε να ήταν εκεί αυτή τη στιγμή! Κάθε θύμηση και κάποιο αίσθημα. Πότε έκλεγε, πότε ηρεμούσε, πότε τρώμαζε, και πότε ήθελε να γελάσει από κάποια αστεία θύμηση αλλά δεν μπορούσε. Πάντα ερχότανε στο τώρα. Η πικρή πραγματικότητα του δυσάρεστων νέων της άρρωστης μητέρας του.

Τι δεν θα έδινε Θεέ μου για να γίνει καλά η μητέρα του. Ακόμη και την ζωή του την ίδια. Ναι, θα έδινε όλο εκείνο το όμορφο παρελθόν του στο Κοπανάκι. Θα έδινε όλα αυτά και αμέτρητα άλλα που του είχαν ξανέρθει στο μυαλό του εκείνη τη νύχτα.

Ναι, για τη μητέρα του θα θυσιάζε το παρελθόν του στην πολυαγαπημένη του Ελλάδα. Θα έδινε, ότι τόσο πολύ νοσταλγούσε. Συγγενείς, φίλους, γνωστούς, γείτονες, κτίρια, σπίτια, μαγαζιά, βουνά, λόφους, δένδρα, πουλιά, λουλουδία, ευωδίες, έρωτες, ανατολές, σούρουπα, γιορτές, πανηγύρια και χίλια μύρια άλλα κομμάτια της ζωής του στα Κοπανάκι. Θα τα έδινε όλα. Ας μη το ξαναζήσει όσο και αν το νοσταλγεί το παρελθόν εκείνο, αρκεί η μητέρα του να γίνει καλά.

Και τότε μέσα στο συναισθηματικό εκείνο φόρτισμα της καρδιάς του, αφήνει την σκέψη του και την ελπίδα του να φθάσουν μαζί σαν προσευχή και τάμα στον Ύψιστο Γιατρό. Να φθάσουν στον Γιατρό εκείνον του οποίου τα θαυματουργά χέρια αφήνει τώρα ο Θεοδώρης τη ζωή εκείνης που είναι το ότι πιο αγαπημένο έχει στη ζωή του....

Θεέ μου δως της την υγεία
Και εγώ σ' εσένα κάνω
Όρκο υπόσχεση πικρή
Που θα κρατώ μες την καρδιά
Μέχρι που να πεθάνω.

Μη σου ζητήσω στη ζωή
Να μου χαρίζεις τις χαρές
Του γιου κοντά στη μάνα
Και ούτε να ζήσω άλλες φορές
Όπως εκείνες τις στιγμές
Που ζούσαμε αντάμα.

Θεέ μου εγώ σαν προσευχή
Τάμα βαρύ σου κάνω
Ότι θα μένω πάντα εδώ
Μέχρι που να πεθάνω
-και ας είναι αυτή εκεί-
Αρκεί να δίνεις της υγεία
Ν' ακούω την ότι είν' καλά
Κι ας είναι μοναχή....

Ξημέρωσε χωρίς να τον σκεπάσει το πέπλο του ύπνου. Τη νύχτα εκείνη ταξίδεψε νοερά όσο άλλοτε ποτέ στη ζωή του. Δεκαεννιά και μισό χρόνια όλα και όλα, αλλά τόσες και τόσες στιγμές. Όλες τις έζησε μια προς μια. Άλλες χαρούμενες, άλλες αστείες, άλλες λυπηρές. Όλες στο παρελθόν.

Από σήμερα όμως ανοίγει νέα ζωή για τον Θοδωρή. Από σήμερα αλλάζουν τα πάντα. Τα σχέδια του, το πρόγραμμα του θα άρχισαν να ακολουθούν μια νέα πορεία. Η ζωή του αλλάζει. Η ζωή του είναι πιο σκληρή από ότι την ήξερε μέχρι χθες.

Μεγάλωσε πολύ μέσα σε μια νύχτα ο Θοδωρής. Έμαθε ότι η ζωή είναι μεγάλη, πολύπλοκη, ευχάριστη μέχρις ότου να γνωρίσεις την κακιά της όψη. Και κάτι άλλο. Απόψε έμαθε ότι η ζωή είναι πράγματι πολύ μικρή. Τόσο δα μικρούτσικη με πολλές στεναχώριες και πικρά

βάσανα όπως μια ξύλινη σκάλα στο κοτέτσι,...πολύ κοντή και γεμάτη πολλές κοτσιλιές και βρωμιές.

Του μεγάλωσε όμως η ελπίδα. Τη νύχτα που μόλις έφυγε, όσο και αν φαίνεται περίεργο, ο Θοδωρής απέκτησε δύναμη. Τα είπε για καλά με τον εαυτόν του. Μίλησε με το παρελθόν του, και συμβούλεψε το μέλλον του. Ανάλαβε τις ευθύνες του και τις υποχρεώσεις του. Μίλησε στο Θεό. Προσευχήθηκε. Ζήτησε και έδωσε. Αισθάνεται δυνατός. «Μη στενοχωριέσαι Θοδωρή, όλα θα πάνε καλά» του είχε πει η μητέρα του.

30 Νοεμβρίου, 1971

«Αγαπητοί μου, προχθές σας έγραψα ότι η Αρετή πηγαίνει καλά και μέρα με τη μέρα καλυτερεύει. Έχουν περάσει ήδη δυο βδομάδες από το περιστατικό. Σήμερα που σας γράφω ήρθε και ο Διόνιος από τη Αθήνα και μας λέει ότι σύμφωνα με τις ιατρικές εξετάσεις πηγαίνει καλά και μετά παρέλευση ημερών θα αποκατασταθεί η υγεία της. Να μη στεναχωριέστε καθολοκληρίαν και να κάνετε τον σταυρόν σας που σώθηκε ως εκ θαύματος. Δεν θα σας έγραφα εάν δεν καλυτέρευε ποτέ. Αλλά προκειμένου όμως να μαθαίνετε νέα της από άλλους και αφού σώθηκε από τον πιο μεγαλύτερο κίνδυνο σας γράφω ότι πάμε καλά και να μην έχετε σας επαναλαμβάνω ουδεμίαν στεναχώριαν.

Προπαντός εσύ Θοδωρή ως μικρότερος όλων που είσαι να γνωρίζεις πως το πεπρωμένον φυγείν αδύνατον. Δεν είναι στο χέρι μας η τύχη και το τυχερό μας. Ότι είναι να γίνει θα γίνει. Μερικά σπίτια τα κτυπούν αλύπητα οι δοκιμασίες. Μη στεναχωριέσαι διότι η στεναχώρια γνωρίζεις τι μπορεί να προξενήσει. Ακόμη και σίδερα λυγίζει. Είσαι εγγράμματος και καταλαβαίνεις καλύτερα από εμάς. Δι' αυτόν τον λόγο να προσηλωθείς στις σπουδές σου και να προσέχεις την υγείαν σου.

Εμείς θα σας γράφουμε τακτικά να μαθαίνετε. Αφού όμως πηγαίνομε καλύτερα δεν νομίζω να έχουμε ουδεμίαν επιπλοκήν. Εγώ φοβόμουν μήπως δεν μπορέσει να ομιλήσει. Αλλά όπως μου λένε

άρχισε ήδη να λέει μερικές λέξεις εδώ και εκεί. Επίσης σηκώνεται, φυσικά με την βοήθεια άλλων και κάνει μερικά βήματα.

Ο πατέρας σου λέει ότι αφού καλυτερεύει η κατάσταση της από την άλλη εβδομάδα θα την μεταφέρουν σε ίδρυμα του ΙΚΑ που δεν θα κοστίζει και πολύ η παραμονή της εκεί. Την είχαμε εισαγάγει σε ιδιωτική κλινική για καλύτερη φροντίδα υπό τη υποδείξη του θείου σου του Γιώργου του Νικολακόπουλου του ιατρού. Εκεί εξετάστηκε και φροντίστηκε από τους καλύτερους ιατρούς.

Πάντως όπως και σας προείπα, είμαστε τυχεροί και θέλω να πιστεύω ότι η υγεία της θα αποκατασταθεί. Η Μηλίτσα μας φροντίζει εμένα και τη γιαγιά. Και οι δυο μας είμαστε μια χαρά. Πάλι δεν πρέπει να στεναχωρείστε καθόλου και εμείς θα σας γράφουμε συνέχεια να μαθαίνετε. Με πολλά φιλιά ο παππούς σας και πατέρας σας Θεοδωρής».....

15 Δεκεμβρίου, 1971

Τις επόμενες δυο βδομάδες η κατάσταση της Αρετής είχε βελτιωθεί κάπως και με κάποια βοήθεια μπορούσε τώρα να σηκώνεται από το κρεβάτι και να κάνει μικρά βήματα. Είχε γνώση του περιβάλλοντος αλλά με δυσκολία άρχισε να προφέρει μερικές λέξεις εδώ και εκεί. Η ομιλία της είχε ελαττωθεί σχεδόν στο τίποτα. Το δεξί της χέρι σχεδόν ακίνητο. Το βάρος της είχε πέσει κατάκορφα, αλλά τώρα έστω και με δυσκολία είχε αρχίσει να τρώει πιο πολύ μέρα με τη μέρα και να δυναμώνει κάπως.

Μετά από τρεις βδομάδες παραμονής της στο νοσοκομείο στην Αθήνα, η Αρετή επιστρέφει στο σπίτι της στο Κοπανάκι. Εκεί ο γολγοθάς της γίνεται πραγματικά δύσκολος. Τα πάντα έχουν αλλάξει πλέον. Αυτή που ήταν ο στύλος του σπιτιού πριν από ένα περίπου μήνα, βρίσκεται πλέον στο έλεος των άλλων. Εξαρτάται από όλους και για όλα. Τα φάρμακα δίνουν και παίρνουν.

Μέχρι εδώ σχετικά καλά τα νέα για τον Θεοδωρή. Ελπίδες για καλυτέρευση υπάρχουν. Αφού άρχισε να λέει λέξεις είναι καλό

σημάδι στο ότι μπορεί να πάει προς το καλύτερο. Και το πιο σπουδαίο αφού σηκώνεται και κάνει βήματα τουλάχιστον δεν θα μείνει κατάκοιτη στο κρεβάτι. Με λίγη εξάσκηση και προσπάθεια μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση της και να κουνήσει και το χέρι της.

Μπορεί, είναι δυνατόν, θα γίνει κάτι τέτοιο; σκεφτότανε καθώς με υγρά μάτια ο Θοδωρή διάβαζε το γράμμα που είχε λάβει σήμερα. Δεν ήθελε να σκεφτεί κάτι το χειρότερο. Στο γράμμα έψαχνε για λέξεις ελπίδας και σ' αυτές έδινε σημασία μόνο. Συνεχίζει να διαβάσει το γράμμα.

Η ιατρική γνωμάτευση είχε ήδη γίνει. Οι γιατροί αποφάνθηκαν ότι η αιτία για την ημιπληγία της Αρετής ήταν μια στένωση της μιτροειδούς βαλβίδας της καρδιάς. Αν δεν γίνει εγχείρησης ανοιχτής καρδιάς για να διορθωθεί το πρόβλημα οι πιθανότητες είναι πολύ μεγάλες ότι στο μέλλον μπορεί να δημιουργηθεί κάποιο άλλο επεισόδιο με το κυκλοφορικό της που θα είναι πολύ χειρότερο από εκείνο που της προκάλεσε την ημιπληγία. Η επόμενη φορά θα είναι καταστροφική.

Εγχείρηση πρέπει να γίνει οπωσδήποτε. Δύσκολη εγχείρηση και πιθανότητες επιτυχίας πενήντα-πενήντα όπως λένε οι γιατροί. Τυχών αποτυχία σημαίνει να συμβεί το χειρότερο, το μοιραίο κατά την διάρκεια της εγχείρησης για έναν ασθενή με αδύνατη καρδιά. Οι γιατροί όμως ήταν ξεκάθαροι. Πρέπει να γίνει η εγχείρηση. Πρέπει όμως να περιμένουν έως ότου σταθεροποιηθεί η κατάσταση της Αρετής ούτως ώστε το σακατεμένο σώμα της να πάρει δυνάμεις αρκετές για να ξεπεράσει την δύσκολη εγχείρηση.

Πάντως μέσα σε πέντε έξι μήνες η χειρουργική επέμβαση πρέπει να λάβει χώρα όσο δυσάρεστο ακούγεται εκείνο το πενήντα-πενήντα.

2 Φεβρουαρίου, 1972

«Αγαπητοί μου σας χαιρετώ. Η Αρετή βαδίζει καλύτερα όσο περνάει ο καιρός. Τώρα άρχισε να κουνάει και το δεξί της χέρι.

Παραπονείται όμως ότι την πονάει. Όσο περνάει ο καιρός μπορεί να διαβάξει δυο τρεις σειρές αλλά σκοτίζεται και μπερδεύεται μετά. Τα λόγια της σιγά-σιγά τα λέει καλύτερα. πάντως έχει ακόμη δυσκολίες με τη ομιλία. Τα θυμάται όλα. Η μνήμη της δεν έχει επηρεασθεί από την ημιπληγία και αυτό είναι πολύ ευχάριστο και ενθαρρυντικό. Βγαίνει έξω στην αυλή μόνη της ανεβοκατεβαίνοντας σιγά-σιγά τις σκάλες κάνοντας έτσι και εξάσκηση».

31 Μαρτίου, 1972

« Η Αρετή πηγαίνει αρκετά καλά. Ο γιατρός ο Δημητρακόπουλος στην Κυπαρισσία που της έκανε και εξετάσεις αίματος λέει ότι πηγαίνει αρκετά καλά και κατά τα τέλη Μαΐου μπορεί να γίνει και η εγχείρηση. Ίσως μετά το Πάσχα ο Διόνιος θα την πάει στην Αθήνα για περαιτέρω εξετάσεις και να δούμε τι θα πούνε και οι γιατροί της εκεί».

15 Μαΐου, 1972

Η αγωνία συνεχιζόταν και όσο πλησίαζαν οι μέρες που θα γινόταν η εγχείρηση ο Θοδωρής γινόταν όλο και πιο ανήσυχος. Φοβόταν πως κάτι δεν θα πάει καλά και αυτό σημαίνει καταστροφή γι' αυτόν.

Το πενήντα-πενήντα δεν είναι μεγάλες πιθανότητες για επιτυχία. Είναι μάλλον κάποιος τρόπος να πεις ότι θα κάνουμε κάτι και ότι γίνει ας γίνει. Όχι δεν είναι έτσι. Εδώ μιλάμε για ανθρώπινη ζωή και όχι οποιαδήποτε ζωή. Είναι η ζωή της μητέρας του. Η ίδια του η ζωή.

Θεέ μου. Πόσο πράγματι ήθελε να ήταν κοντά της αυτές τις δύσκολες στιγμές. Να την αγκαλιάσει να της δώσει κουράγιο να της συμπαρασταθεί στις δύσκολες εκείνες στιγμές πριν την εγχείρηση.

Την Πρωτομαγιά ο Διόνιος πήγε την Αρετή στην Αθήνα. Θα την εξετάσουν οι γιατροί και θα αποφασίσουν τι πρέπει να κάνουν και

πότε. Πάντως όπως δείχνουν τα πράγματα η εγχείρηση θα γίνει σύντομα. Ο Θοδωρής διαβάζει:

«Αγαπητοί μου, σήμερα κατέβηκα από Αθήνα όπου είχα πάει με την Αρετή την πρώτη Μαΐου. Με μεγάλη δυσκολία και πολύ αγωνία βρήκαμε κρεβάτι στην κλινική. Περιμέναμε δέκα μέρες και τελικά εισήχθη στην κλινική που λέγεται Πολυκλινική και βρίσκεται στην οδός Πειραιώς 3 κοντά στην Ομόνοια. Άρχισαν τις εξετάσεις οι γιατροί.

Ο γιατρός που θα την εγχείρηση λέγεται Οικονόμου Νικόλαος και θεωρείται ένας από τους καλύτερους καρδιολόγους της Αθήνας. Μας διαβεβαίωσε δε ότι αναλαμβάνει και θα έχει επιτυχία. Όταν είναι να γίνει η εγχείρηση θα με ειδοποιήσουν και τότε θα ξανανέβω.

Μας γράψατε για να έκανε την εγχείρηση ευτού στην Αμερική. Εδώ μας λένε οι γιατροί ότι ο κίνδυνος και η επιτυχία είναι ίδιοι και εκεί όπως και εδώ. Λένε ότι χρησιμοποιούν την ίδια μέθοδο εγχείρησης εδώ όπως και οι Αμερικάνοι γιατροί. Τι να σας πούμε και εμείς. Έτσι μας λένε οι γιατροί έτσι λέμε και εμείς και ας βάλει ο Θεός το χέρι Του να πάνε όλα καλά. Ας καθίσει και ας την κάνει εδώ. Αυτή γύρισε από τον κάτω κόσμο. Τώρα δεν την φοβάμαι. Και οι γιατροί καλοί φαίνονται και τους έχουμε εμπιστοσύνη. Θα σας γράψω από την Αθήνα. Με πολλά φιλιά. Διόνιος».

Ήταν Δευτέρα, 15 του Μάη όταν διάβαζε το γράμμα αυτό ο Θοδωρής. Λοιπόν η μέρα και η στιγμή της εγχείρησης φθάνει όπου νάνε χωρίς ακόμη να ξέρει πότε ακριβώς. Μπορεί σε δέκα μέρες μπορεί σε μια βδομάδα, μπορεί σε τρεις μέρες μπορεί και αύριο.

Στο μυαλό του Θοδωρή για πέντε τώρα μήνες έχει μείνει και τον βασανίζει, μάλλον τον έχει τρομάξει η πικρόγλυκη πραγματικότητα εκείνης της φράσης του παππού στο γράμμα του περασμένου Δεκέμβρη: «Εγχείρηση πρέπει να γίνει οπωσδήποτε. Δύσκολη εγχείρηση και πιθανότητες επιτυχίας πενήντα-πενήντα όπως λένε οι γιατροί».

Διάβαζε και ξαναδιάβαζε ο Θοδωρής το γράμμα του πατέρα του που είχε λάβει σήμερα. Προσπάθησε να βρει λόγια σιγουριάς και όχι λόγια ελπίδας. Αυτό το «λένε ότι χρησιμοποιούν την ίδια μέθοδο εγχείρησης εδώ όπως και οι Αμερικάνοι γιατροί» όσο και ενθαρρυντικό του φαίνεται δεν του δίνει καθόλου σιγουριά. Το ίδιο και το: «θεωρείται ένας από τους καλύτερους καρδιολόγους της Αθήνας». Πολλές φορές είχε ακούσει φράση σαν αυτή ο Θοδωρής και σε άλλες περιπτώσεις. Φράση καλή για ελπίδα. Για σιγουριά όμως;

Παράκληση και προσευχή

Το βράδυ πήγε για ύπνο γύρω στις δέκα και μισή. Που να κοιμηθεί όμως. Η σκέψη μόνο ότι όταν κοιμάται αυτός μπορεί την ίδιες στιγμές είναι πολύ πιθανόν η ζωή της μητέρα του παίζεται σε κάποιο χειρουργικό τραπέζι. Δεν μπορεί να πάει έτσι για ύπνο χωρίς να κάνει κάτι. Θέλει να είναι δίπλα στη μητέρα του έστω και νοερά. Ο μόνος τρόπος που έχει δεν είναι άλλος από την προσευχή. Μια θερμή παράκληση στον Θεό για να είναι μαζί τους και να βοηθήσει τόσο την μητέρα του στις δύσκολες της στιγμές άλλα και τον ίδιο το Θοδωρή που τρέμει και φοβάται πολύ μην τη χάσει για πάντα.

Θεέ μου δώσε την υγεία στη λατρευτή μητέρα
που εκτυπήθηκε σκληρά με χίλιες δυο πληγές
σαν έφυγα εγώ μακριά, Οϊμέ! τη συμφορά!
Να νιώσει αυτή μαρτύρια, πόνους, καταστροφές.

Θεέ μου δώσε την υγεία σ' αυτή που υποφέρει
και υπομένει αφάνταστα σκληρές δοκιμασίες
σαν εποτίστηκε σκληρά με πόνους ποιος να ξεύρει
για να περάσει στη ζωή μαρτύρια και θυσίες.

Θεέ μου δως της την υγεία και εγώ σε θα δώσω
ότι σου έταξα πικρά εκείνη τη μαύρη νύχτα
που ξαγρυπνούσα κλαίγοντας και κόντευα να λιώσω
παρακαλώντας Σε θερμά με πόνο και με πίκρα.

Θεέ προς Σε την σκέψη μου σαν προσευχή υψώνω
για να χαρίσεις σε αυτή αυτό που σου ζητώ
και να περάσει τη ζωή ήσυχα δίχως πόνο
και εγώ Εσέ παντοτινά θα Σε ευχαριστώ.

Οι μέρες της βδομάδας περνούσαν αργά-αργά, πολύ αργά, και όλο με αγωνία για το Θοδωρή. Κάθε φορά που κτυπούσε το τηλέφωνο του σπιτιού η καρδιά του Θοδωρή πήγαινε να σπάσει. Ευτυχώς που τις πιο πολλές ώρες της ημέρας ήταν στο σχολείο και μακριά από το τηλέφωνο του σπιτιού. Ως συνήθως το τηλέφωνο δεν κτυπούσε πολλές φορές την ημέρα, αλλά αυτές τις μια δυο φορές την μέρα που κάποιος τηλεφωνούσε στο σπίτι εκείνη τη βδομάδα ήταν αρκετές να προξενούν δυνατά χτυποκάρδια στον Θοδωρή.

Ο Επίλογος

Η «Ψησταριά»

Ήταν Σάββατο, 20 Μαΐου, έντεκα η ώρα το πρωί. Μόλις είχε δεν είχε αρχίσει τη δουλειά μισή ώρα τώρα. Ο Θοδωρής εργαζόταν στην Ψησταριά σαν βοηθός σερβιτόρου συνήθως τα Παρασκευοσαββατοκύριακα την εποχή που είχε μαθήματα. Το καλοκαίρι και τις γιορτές που δεν είχε μαθήματα δούλευε και τις άλλες μέρες της βδομάδας.

Η Ψησταριά ήταν ελληνικό εστιατόριο, ταβέρνα και βραδινό κέντρο διασκέδασης στην καρδιά της νέας ελληνικής γειτονιάς στο βόρειο μέρος της πόλης του Σικάγο. Βρισκόταν στην πλατεία της διασταύρωσης των δρόμων Λίνκολν, Λόρενς και Γουέστερν και που η Έλληνες εκεί την είχαν ονομάσει «Ομόνοια» για να τους θυμίζει την κεντρική πλατεία της Αθήνας, και να νομίζουν ότι και αυτοί ζουν ακόμη στην Ελλάδα μια και σε αυτό το σημείο πράγματι κτυπούσε δυνατά η καρδιά του ελληνισμού στο Σικάγο.

Ήταν πολλά και διάφορα ελληνικά μαγαζιά στην περιοχή αυτή. Εκεί εύρισκε κανείς οτιδήποτε ελληνικό ήθελε. Υπήρχαν ζαχαροπλαστεία, φούρνοι, παντοπωλεία, μανάβικα, κουρεία, κομμωτήρια, ταξιδιωτικά γραφεία, καφενεία, ταβέρνες, εστιατόρια, βράδυνα κέντρα διασκέδασης, πρακτορεία εφημερίδων, βιβλιοπωλεία, και τόσα άλλα. Όλα ελληνικά. Κάθε βράδυ εκεί στα κέντρα διασκέδασης πάντα εμφανίζονταν αστέρια του ελληνικού τραγουδιού, του θεάτρου ή του κινηματογράφου παρουσιάζοντας πρόσφατα προγράμματα φερμένα από Ελλάδα. Η νυχτερινή ζωή στη γειτονιά αυτή πράγματι θύμιζε Ελλάδα. Κίνηση στους δρόμους, φωνασκίες, γέλια, τραγούδια, αστεία, πολυκοσμία που έκανε την μικρή αυτή πλατεία του Σικάγο να γίνεται ένα κοσμοπολίτικο κέντρο μέχρι τις πρωινές ώρες κάτι το ασυνήθιστο για αμερικάνικη πόλη.

Η «Ψησταριά» από τις 11 το πρωί μέχρι τις 6 το βράδυ ήταν ένα εστιατόριο με οικογενειακή ατμόσφαιρα. Ο σκοτεινός εσωτερικός

του χώρος με τα καφετιά τραπέζια, καρέκλες και τα σκούρα πλακάκια στο πάτωμα άλλαζε όψη στο αντίκρισμα των πελώριων τοιχογραφιών με εκείνες της φωτεινές όψεις των ελληνικών τοπίων που απεικόνιζαν την Μονεμβασιά, τα Μετέωρα και το Ποντικονήσι της Κέρκυρας. Τα φαγητά του νοστιμότατα και οι μερίδες που σερβιριζόνταν εκεί ήταν κάτι το άλλο. Για πιάτα εκεί χρησιμοποιούσαν κάτι μεγάλες ελλειψοειδείς πιατέλες που τις σέρβιραν τον πελάτη πάντα γεμάτες με αγνό, ζεστό και αυθεντικό ελληνικό φαγητό.

Μετά τις έξι το βράδυ και μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες της επόμενης μέρας, η Ψησταριά γινότανε ένα κέντρο ελληνικής μουσικής και χορού που σκορπούσε το κέφι σε Έλληνες και ξένους θαμώνες που μαζί με την νοστιμότατη Ελληνική κουζίνα έπαιρναν και μια μεγάλη γεύση ελληνικής διασκέδασης. Πραγματική ελληνική ατμόσφαιρα. Ελληνικά φαγητά, ποτά, ζωντανή ελληνική μουσική, Έλληνες τραγουδιστές φίρμες φερμένοι από Ελλάδα.

Πραγματική Ελλάδα, λοιπόν η Ψησταριά των αδελφών Γιώργου και Νίκου Λεμπέση που κατάγονταν από τον Άγιο Δημήτριο της Μονεμβασιάς.

Καλό το μαγαζί και για τον Θοδωρή που έβγαζε όλα τα έξοδα του και του περίσσευαν ακόμη χρήματα. Πληρωνόταν από το μαγαζί, έπαιρνε τυχερά από τους σερβιτόρους αλλά έβγαζε και τυχερά από του πελάτες που έχε μάθει να τους καλο-περιποιείται. Μέχρι τα Χριστούγεννα θα γίνει σερβιτόρος. Έτσι του είχε υποσχεθεί ο Νίκος αφού είχε μάθει πολύ καλά τη δουλειά και ας μην ήταν εικοσιένα χρονών που ήταν το όριο ηλικίας για να μπορεί κανείς να σερβίρει ποτά. Οι σερβιτόροι στην Ψησταριά έβγαζαν καλά χρήματα.

Η εγχείρηση επέτυχε!

«Θοδωρή, τηλέφωνο!» φωνάζει η Αθηνά, η γυναίκα του Νίκου τοποθετώντας το τηλέφωνο δίπλα στο ταμείο του μαγαζιού. «Κάποιος σε ζητάει». «Εμένα;» ρωτάει ο Θοδωρής με απορία. Περίεργο πράγμα να τον ζητούν στο τηλέφωνο στην ώρα της δουλειάς. Ποτέ δεν του είχαν τηλεφωνήσει στη δουλειά. Ούτε συμφοιτητές του, ούτε

φίλοι του, ούτε συγγενικά του πρόσωπα. Κανένας. Μάλλον λάθος τηλέφωνο σκέφτηκε ο Θοδωρής. Κάποιον άλλο θα ζητούν. Μάλλον δεν κατάλαβε η Αθηνά.

«Θοδωρή, η εγχείριση πέτυχε! Όλα πήγαν μια χαρά! Είναι καλά! Είναι μιά χαρά! Φώναζε και έκλεγε ταυτόχρονα η Έλενα στην άλλη άκρη του τηλεφώνου. «Μόλις μας μίλησαν από την Αθήνα. Έγινε η εγχείριση και όλα πήγαν καλά. Θα γίνει καλά!»

Πόσο πράγματι γλυκιές ακούγονταν αυτές οι λέξεις ! Τι ανακούφιση έφερναν στην καρδιά του Θοδωρή!

Ξεκούμπωσε ένα κουμπί από το άσπρο πουκάμισο του που φορούσε, και με το δεξί του χέρι πιάνει τον χρυσό σταυρό που του είχε χαρίσει για φυλαχτό η μητέρα του και σφίγγοντας τον στη γροθιά του πρόφερε χαμηλόφωνα σηκώνοντας το βλέμμα του προς τον ουρανό: «Θεέ μου Σε ευχαριστώ! Σε ευχαριστώ πολύ!» Τα μάτια του βούρκωσαν από δάκρυα χαράς και συγκίνησης.

Τι συμβαίνει Θοδωρή; Είσαι καλά; πρόλαβε να πει η Αθηνά πριν ο Θοδωρής την αγκαλιάσει και της δώσει ένα φιλί στο αριστερό της μάγουλο. «Αθηνά μου είμαι μια χαρά. Μια χαρά όσο ποτέ στη ζωή μου. Ο Θεός είναι μεγάλος. Η ζωή είναι ωραία και η χαρά μου δεν έχει όρια αυτή τη στιγμή. Η μητέρα μου αναστήθηκε. Η εγχείριση πέτυχε. Είναι καλά! Έγινε καλά!» έλεγε με μάτια βουρκωμένα και φορτισμένος με τα πιο όμορφα εκείνα συναισθήματα της χαράς και της ανακούφισης.

«Χαρούλα μου!» τον προσφώνησε η Αθηνά βλέποντας την συγκίνηση στα μάτια του Θοδωρή και τοποθετώντας το δεξί της χέρι στον ώμο του συνέχισε. «Να την έχει ο Θεός πάντα καλά για χάρη σου! Το βλέπω την αγαπάς αφάνταστα την μανούλα σου. Άντε αγόρι μου, άσε τη δουλειά και πήγαινε σπίτι. Πήγαινε στους δικούς. Είναι μέρα χαράς για όλους σας σήμερα».

Ο Θοδωρής βγάζει τη μαύρη γραβάτα της δουλειάς, ευχαριστεί και χαιρετά την Αθηνά και φεύγει γρήγορα για το σπίτι. Οι στιγμές εκείνες που ζούσε ήσαν οι πιο γλυκιές της ζωής του.

Η διαδρομή αυτή των είκοσι περίπου λεπτών που άπεχε το σπίτι από τη δουλειά του ήταν μαγευτική. Τα πάντα γελούσαν στα μάτια του Θοδωρή. Ο δρόμος, τα αυτοκίνητα, τα δένδρα, τα πουλιά, τα κτίρια οι άνθρωποι, όλα ήταν μια μαγεία. Τι όμορφος που φαινότανε ο κόσμος γύρω του! Τι ευτυχία που ένιωθε!

Είναι αλήθεια όλα αυτά που μου συμβαίνουν σκέφθηκε για μια στιγμή. Τσίμπησε το μπράτσο του με τόση δύναμη που το κοκκίνισε.

Πόνεσε άλλα δεν ξύπνησε! Ήταν ήδη ξύπνιος! Δεν ονειρευόταν. Ζούσε την γλυκιά πραγματικότητα.

Σκέψεις

Η Αρετή ίσως να είχε «τύχη» η ίσως να ήταν το ριζικό της να ζήσει και να ευτυχήσει μέχρι τα ογδόντα της. Απόκτησε, μεγάλωσε και χάρηκε εγγόνια. Η μόνη της επιθυμία όμως πάντοτε ήταν να έχει κάποια στιγμή το Θοδωρή κοντά της. Είχε την ελπίδα ότι αυτό κάποτε θα γίνει.

Πολυάριθμες φορές στο παρελθόν της είχε ρωτήσει τον Θοδωρή το πότε θα βγει σε σύνταξη και πότε θα γύριζε στην Πατρίδα του. Ποτέ όμως άμεσα δεν του ζήτησε να γυρίσει μόνιμα στην Ελλάδα. Πάντα του έλεγε πως θα ήταν καλά να επιστρέψει αλλά του έλεγε ταυτόχρονα να κάνει ότι είναι καλό για την οικογένεια του. Ήλπιζε όμως στον μόνιμο γυρισμό του Θοδωρή. Ήλπιζε να τον έχει κοντά της κάποτε στα τελευταία χρόνια της. Κοντά της για πάντα. Όσο και μεγάλο η μικρό και αν ήταν αυτό το «πάντα».

Ο Θοδωρής είπε το τελευταίο αντίο στην Αρετή μια Πέμπτη βράδυ. Ήταν 18 του Αύγουστου του 2005. Της έδωσε το τελευταίο φιλί και την σφιχταγκάλιασε. Του έδωσε την ευχή της και ο Θοδωρής έφυγε για Αμερική.

Δυο μέρες αργότερα, **Σάββατο πρωί της τρίτης βδομάδας του Αυγούστου έφυγε και η Αρετή.** Έφυγε χαρούμενη. Ναι, του το είχε πει μόλις πριν λίγες μέρες. «Θοδωρή, αγόρι μου, ήρθε ο καιρός να φύγω και εγώ χαρούμενη για το μακρινό μου ταξίδι. Θα φύγω! Θέλω να γιορτάσεις το ταξίδι μου αυτό».

Η Αρετή έφυγε. Έφυγε όμως παίρνοντας μαζί της, η μάλλον αφήνοντας πίσω της στο κατώφλι του τελευταίου αποχωρισμού, εκείνη την πανάκριβη ελπίδα που κουβάλαγε στη ζωή της. Ζούσε με εκείνη την ελπίδα. Μάλλον η ελπίδα εκείνη της έδινε ζωή. Η ελπίδα της εκείνη που ποτέ δεν έσβησε αλλά και που ποτέ δεν πραγματοποιήθηκε.

Δυο χρόνια ακριβώς αργότερα το ίδιο **Σάββατο πρωί της τρίτης βδομάδας του Αυγούστου έφυγε και ο Διόνιος.** Γιατί άραγε διάλεξε την ίδια ημέρα εκείνη του Αυγούστου με το γεμάτο και χρυσαφένιο

σαν μέλι φεγγάρι στον ουρανό να ξανασυναντήσει την Αρετή του; Αυτό μόνο αυτοί οι δυο τους και ο Θεός γνωρίζουν.

Οι επιθυμίες μας πολλές φορές πραγματοποιούνται όπως ελπίζουμε. Πολλές φορές όμως μερικές από αυτές τις επιθυμίες μας εξελίσσονται όπως τις κανονίζει ο Μεγαλοδύναμος. Αυτό είναι το θέλημα του Του. Αυτή είναι η ζωή μας. Ας μη ψάχνουμε για να βρούμε τα πολλά «γιατί» της.

Ίσως η Αρετή να μην έμαθε ποτέ τον λόγο που ο Θεός δεν της εκπλήρωσε την μεγάλη της επιθυμία. Ο Θεός όμως είναι μεγάλος και γνωρίζει τα πάντα. Έτσι τακτοποίησε τα πράγματα διότι **έτσι έπρεπε να γίνουν**.

Και ο Θεοδωρής Του είναι ευγνώμων γι' αυτό.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

«Θυμάμαι»

Θέμης Δ. Γκούντρας

Αποχωρισμός

Και ο χρόνος με το άρμα του κυλούσε βιαστικά
για να έλθει αυτή η εποχή του μαύρου χωρισμού,
που με κομμάτια την καρδιά και χρόνια παιδικά
έπαιρνα ένα πρωινό το δρόμο του ξενιτεμού.

Σεπτέμβρη μήνα παίχθηκε του χωρισμού το δράμα,
που όταν μικρός και ανήλικος άφηνα το χωριό μου
με δηλητήριο στην καρδιά και μάτια όλο κλάμα
εχαιρετούσα θλιβερά κάθε γνωστό δικό μου.

Ήταν μια μέρα ολόλαμπρη, πανηγυριού ημέρα
τότε που έλεγα πικρά το έχε γεια με δάκρυα,
για μένα όμως ήτανε μια τρομερή φοβέρα
και η καρδιά μου η άμοιρη γινότανε κομμάτια.

Η πέτρινη πεδιάδα

Όρνια πολλά περίμεναν ανθρώπους για ν' αρπάξουν
σε μια πεδιάδα πέτρινη ολόισια μακρινή
ήτανε οι γύπες και οι αετοί έτοιμοι να πετάξουν
σαν ρίξουν μες τα σπλάχνα τους ανθρώπινη τροφή.

Και ένας αετός μου όρμισε για να με φάει με πείσμα
μουγκρίζοντας σαν το θεριό που τρέχει λυσσασμένο
σαν αντικρίσει μακριά το άμοιρό του θύμα
που περιμένει θάνατο το μαύρο τρομαγμένο.

Και με κατάπτε μονομιάς και άρχισε να φεύγει
ανοίγοντας πλατιά φτερά στην άγονη πεδιάδα
και είχε με στα σπλάχνα του που με καρδιά να καίει
το παρελθόν μου άφηνα στην όμορφή μου Ελλάδα.

Η Νοσταλγία

Οι ηλιαχτίδες λούζουνε μαγευτικά τη φύση
που απλώνεται πανέμορφη σε χώμα Ελληνικό,
μα εγώ ο μαύρος και έρημος τις έχω νοσταλγήσει
κ' όταν κοιτώ τον ουρανό τον βλέπω σκοτεινό.

Κοιτώ δεξιά, κοιτώ ζερβά, κοιτώ εμπρός και πίσω,
ποιό μακριά και ποιο κοντά, ποιο κάτω και ποιο πάνω,
μήπως σε δω Πατρίδα μου, να σε γλυκοφιλήσω
και το ωραίο χώμα σου ας πιάσω και ας πεθάνω.

Ελλάδα μου γλυκιά

Σε άφησα Ελλάδα μου γλυκιά κι έφυγα για τα ξένα
τα μέρη τ' άγνωστα για με τούτου του νέου κόσμου,
μα σ' έχω ακόμη στην καρδιά και σαν θυμάμαι εσένα
την πίκρα διώχνω τ' αποχωρισμού και του βαρύ του πόνου.

Είσαι για μένα Ελλάδα μου φάρος ελπίδας φωτεινός
σαν ταξιδεύω μακριά μες της ζωής τη θάλασσα την μαύρη,
και όταν εσένα σκέφτομαι γαλάζιος γίνεται με μιας ο ουρανός
και ήλιου αχτίδες λαμπερές ζεσταίνουν το καράβι.

Σε είδα εχθές

Πανώρια ολοζώντανη πανέμορφη νεράιδα
σε είδα εχθές στο ύπνο μου και σκίρτησε η καρδιά μου
σαν πέταξα με τα φτερά τ' ονείρου στην Ελλάδα
και ήρθα κοντά σου να σε δω να πάρεις τα φιλιά μου.

Παλιάς ζωής κομμάτια

Κι ο ύπνος ο ξεκούραστος μου έκλεινε τα μάτια
για να μου φέρει το όνειρο που τόσο με γλυκαίνει
σαν βλέπω ο νοσταλγός εγώ παλιάς ζωής κομμάτια
όταν την άμοιρη καρδιά η ξενιτιά μαραίνει.

Μα σβήνει ξαφνα αυτό και χάνεται και πάει
στου παρελθόντος τις γλυκιές κ' ολόδροσες στιγμές
και μου αφήνει το παρών και λύπη μου σκορπάει
πάλλοντας γ' άλλη μία φορά του νόστου τις χορδές.

Ελληνική νοσταλγία

Ανθήσαν οι τριανταφυλλιές, εβγάλανε λουλούδια.
Ο ουρανός ξαστέρωσε και λιώσανε τα χιόνια
και στην Ελλάδα τη γλυκιά χαρές κ' όλο τραγούδια,
μα εδώ εμέ αλίμονο μου λιώνουνε τα χρόνια.

Τα μαύρα δάκρυα κυλούν καυτά στο πρόσωπο μου
βουίζει το κεφάλι μου σαν το θολό ποτάμι,
εκόπηκε η ανάσα μου και χάθηκε το φως μου
σαν μάγισσα να μου έδωσε το μαγικό βοτάνι.

Βαριά αναστενάγματα βγαίνουν απ' την καρδιά μου
όμοια με κοπετούς πουλιών αγρίων και ήμερων
που θέλουν να ξεσκίσουνε βαθιά τα σωθικά μου
και μένα να με κάνουνε σκουπίδι των ανέμων.

Και όπως τι χιόνι το λευκό πέφτει στα μαύρα δένδρα
και τους παγώνει τα κλαδιά και τα πουλιά φοβίζει,
έτσι μαυρίλα και χιονιάς επλάκωσε κ' εμένα
και την καημένη μου καρδιά ο πόνος τη ραγίζει.

Κοιτώ δεξιά, κοιτώ ζερβά, κοιτώ εμπρός και πίσω,
πιο μακριά και πιο κοντά, πιο κάτω και πιο πάνω
μήπως σε δω Ελλάδα μου να σε γλυκοφιλήσω
και το ωραίο χρώμα σου ας πιάσω και ας πεθάνω.

Θυμάμαι

Σαν κάθομαι και σκέφτομαι την όμορφη Ελλάδα
γεμίζω τη φτωχή καρδιά πόνο και νοσταλγία
κ' εικόνες φέρνω μες το νου που είναι όλο φρεσκάδα
που πλημμυρίζουν την ψυχή με δέος και μαγεία.

Θυμάμαι αυτά τα δειλινά της όμορφης Ελλάδας
που ο ήλος κατακόκκινος έγερνε προς τη δύση
και ο ουρανός εγέμιζε με χρώματα μυριάδες
και εμηνούσε ολότρانا λαμπρή νυχτιά θ' αρχίσει.

Θυμάμαι που edιάβαζα δίπλα στο παραθύρι
και ρέμβαζα πολλές φορές το μπλε του ουρανού
που με τ' αστέρια στολιστός και στέμμα το φεγγάρι
έπαιρνε χρώμα πορφυρό αυτό του δειλινού.

Θυμάμαι τα Χριστούγεννα τις άγιες κείνες μέρες
που γιόρταζα χαρούμενος στο πατρικό μου σπίτι
και τη γλυκιά ατμόσφαιρα που σκόρπαγαν οι χάρες
της όμορφης πρωτοχρονιάς και του Αγιο-Βασίλη.

Θυμάμαι αυτή την εποχή που οι αμυγδαλιές ανθίζουν
και προμηνούσαν χαρωπά της Άνοιξης το θαύμα
και χελιδόνια απ' τον νοτιά ξανά πάλι γυρίζαν
για να στολίσουν μαγικά της φύσεως το άρμα.

Το αεράκι το γλυκό που θρόιζε τα φύλλα
σε κάθε δένδρο όμορφο κ' όλο ζωή γεμάτο
και τραγουδούσε πάνω του χωρίς ανατριχίλα
κάθε πουλί μελωδικό χαρούμενο κεφάλτο.

Θυμάμαι αυτή την εποχή τις όμορφες στιγμές μου
τα ηλιοβασιλέματα, τις βόλτες στο σχολείο,
τις εκδρομές τις σχολικές και τις καλές σκηνές μου
που έζησα σαν μαθητής επάνω στο θρανίο.

Εκείνα μου τα όμορφα και αμέριμνα βραδάκια
που εκαθόμουν ήσυχος επάνω στα σκαλιά
σαν το χαρούμενο πουλί που' τρεχε στα δεντράκια
και δεν το ένοιαζε ποτέ να πάει στη φωλιά.

Τι όμορφες που ήτανε της χαραυγής οι ώρες
που ο ήλιος χρυσοπόρφυρος ανέτελλε γοργά
φωτίζοντας στο διάβα του βουνά και κατηφόρες
και άρχιζε η μέρα χαρωπή ολόλαμπρη ξανά.

Τι μαγικά που ήτανε εκείνα τα δρομάκια
που κάθε τόσο έπαιρνα να πάω στο σχολείο
και με γνωρίζαν φιλικά φυτά και βοτσαλάκια
και με καλωσορίζανε βράδυ και πρωινό.

Ζωή στο σχολείο

Ήτανε μια αλλιώτικη ζωή εκείνη του σχολείου
χωρίς σκοτούρες σοβαρές κ' όλο ζωή γεμάτη
για έναν νέο σαν και με παιδί του Γυμνασίου
που δεν το ένοιαζε ποτέ κι αν του συμβεί το κάτι.

Μια οικογένεια αγαπητή και με χαρές πλασμένη
ήμασταν όλα τα παιδιά σαν πήγαινα σχολείο
χωρίς να είναι οι μισοί ξένοι κι αδικημένοι
αλλά οι πάντες ήμασταν παντοτινά το ίδιο.

Βουρκώσανε τα μάτια μας ξεχείλισε η καρδιά μας
όταν εγκαταλείπαμε δειλά-δειλά την τάξη
κ' όλοι μαζί πηγαίναμε μακριά από τη φωλιά μας
για να αρχίσουμε απ' εκεί αγώνα για τη δράση.

Σαν άλλος Οδυσσέας

Τέσσερις μήνες είμαι εδώ στα ξένα τούτα μέρη
χωρίς να βλέπω μακριά καπνούς απ' την Ελλάδα
μήτε το άγιο χώμα της να πιάνω με το χέρι
παρά μονάχα καρτερώ του γυρισμού τη δάδα.

Ελληνική νοσταλγία

Ανθήσαν οι τριανταφυλλιές, εβγάλανε λουλούδια.
Ο ουρανός ξαστέρωσε και λιώσανε τα χιόνια
και στην Ελλάδα τη γλυκιά χαρές κ' όλο τραγούδια,
μα εδώ εμέ αλίμονο μου λιώνουνε τα χρόνια.

Τα μαύρα δάκρυα κυλούν καυτά στο πρόσωπο μου
βουίζει το κεφάλι μου σαν το θολό ποτάμι,
εκόπηκε η ανάσα μου και χάθηκε το φως μου
σαν μάγισσα να μου έδωσε το μαγικό βοτάνι.

Βαριά αναστενάγματα βγαίνουν απ' την καρδιά μου
όμοια με κοπετούς πουλιών αγρίων και ήμερων
που θέλουν να ξεσκίσουνε βαθιά τα σωθικά μου
και μένα να με κάνουνε σκουπίδι των ανέμων.

Και όπως τι χιόνι το λευκό πέφτει στα μαύρα δένδρα
και τους παγώνει τα κλαδιά και τα πουλιά φοβίζει,
έτσι μαυρίλα και χιονιάς επλάκωσε κ' εμένα
και την καημένη μου καρδιά ο πόνος τη ραγίζει.

Κοιτώ δεξιά, κοιτώ ζερβά, κοιτώ εμπρός και πίσω,
πιο μακριά και πιο κοντά, πιο κάτω και πιο πάνω
μήπως σε δω Ελλάδα μου να σε γλυκοφιλήσω
και το ωραίο χώμα σου ας πιάσω και ας πεθάνω.

Ελλάδα μου Πατρίδα μου

Ελλάδα μου γλυκιά, Πατρίδα μου μεγάλη
μες την ψυχή μου βρίσκεσαι, στο νου μου φτερουγίζεις
και σαν θυμάμαι εσένα με τα όμορφα σου κάλλη
σε νοσταλγώ και σε ποθώ και ελπίδα με γεμίζεις.

Γυρισμός

Πατρίδας γλυκείς μου νόστος.
Μα όπου να' ναι φθάνει η μέρα....
οι καπνοί τον ουρανό φιλούν.
Φάροι γίνονται στο καράβι του γυρισμού μου....
Τα καρδιοχτύπια μου εμβατήρια κατευόδωσης,
προϋπάντησης, ταυτόχρονη γιορτή.
Το τότε γίνεται τώρα,
το τώρα πάντα,
το πάντα Ελλάδα
και η Ελλάδα εγώ....
Αγαλλίαση, πόθος, ανακούφιση,
καρδιάς φτερούγισμα,
ονείρου πραγματικότητα.

Νόστος

Όταν οι φωτιές του χθες καίνε την καρδιά
ο νόστος ο γλυκύς φουντώνει
παγόβουνο πελώριο σαν πλέει προς το νοτιά
φωτιά σφιχτά το αγκαλιάζει
στον ίδιο τόπο μένει
...του χρόνου περιμένει
να δοκιμάσει για άλλη μια φορά
το μακρινό το δύσκολο ταξίδι της επιστροφής.

Στερνή ανάπαυση

Και η καρδιά μου θα 'θελα
σαν φύγει και πετάξει,
εκείνο το πέταγμα ψηλά
που θαν' το πιο στερνό,
στης όμορφης πατρίδας μου
στους κάμπους και στα δάση,
να φθάσει να ξεκουραστεί...
....στο Κοπανάκι στο χωριό

να κοιμηθεί μακάρια
δίπλα στα δροσερά νερά,
κοντά στ' αγέρι της χαράς
στα χώματα τα άγια...

....που θα ανοίξουν διάπλατα...
χέρια μητέρας αγκαλιά
θα την κρατάνε με στοργή
και εκεί στα στήθια τα ζεστά
.....μέσα στη μάνα γη.....

μέρες χαράς θα γεύεται,
τις νύχτες θα ονειρεύεται

αιώνια εκεί θα ζει,
και ας είναι πεθαμένη
αφού ΕΚΕΙ π' αγάπησε πολύ
η κουρασμένη μου καρδιά
για πάντα πια θα μένει
με το Θεό μαζί.

Χωρισμός

Το δακρυσμένο πρωινό βουβό και πένθιμο
το τέλος σήμαινε κάποιας ελπίδας τρελής.
Βροχή δρόσιζε το πράσινο χορτάρι και προδοσίας
ήλιος έκαιγε την άμοιρη καρδιά με λόγια απονιάς.
Τα χείλη δίναν το φιλί το τελευταίο στα χείλη,
τα χέρια σμίγαν αγκαλιές σφιχτές
τα δυο κορμιά τα' κάναν σώμα ένα μιας καρδιάς
που κτύπαγε στον ίδιο σκοπό τ' αποχωρισμού.
Το αντίο θλιβερό στα χείλη σιγότρεμε
καυτά τα μάτια βούρκωναν
σαν οι καρδιές στο τέλος χίλια κομμάτια σπάζανε
καθώς τα μάτια από τέσσερα ξανά δυο γίνονταν.

Το τέλος σαν έλθει

Το τέλος σαν έλθει της τιποτένιας κ' ασήμαντης μικρής ζωής μου
ημέρα χαράς θα ήθελα το γεγονός να γίνει
γιορτή αγαλλίασης το ξεπροβόδισμα της ταπεινής ψυχής μου
και σ' όλων τα χείλη το γέλιο χαράς πάντα να μείνει.

Η γεμάτη μ' αγάπη καρδιά μου σαν πάψει τους κτύπους
χαρά θα νιώσει έστω και πεθαμένη
το γέλιο ανθρώπων, πουλιών, λουλουδιών στις φύσης τους κήπους
τραγούδια σαν λένε σαν τραγουδούνε και με αρώματα
πλημμυρισμένοι.

Ήσαν οι τρυφεροί βλαστοί του δέντρου της ελπίδας,
εκείνου του δένδρου που έταξε η μοίρα του ν' ανθίσει
Φθινόπωρο καιρό
να κάνει τους γλυκούς καρπούς και όλους να τους δώσει
στα τέκνα της Πατρίδας
γιατί ήταν ώρα πια ν' αρχίσουνε αγώνα ιερό.

Και αντρείψαν και θέριεψαν οι τρυφεροί βλαστοί
καμάρι της Ελλάδας
και γέμισαν από καρπούς τους πιο γλυκούς της γης
καρπούς που φέρνουν λευτεριά και διαιώνιση της δάδας
εκείνης της δάδας που η φωτιά θα μείνει πια για πάντα
καντήλι της φυλής.

Μα ήταν κρίμα και κακό άδικο και κατάρα
να έρθει αέρας δυνατός βροχή και καταιγίδα βαρύς χιονιάς
και να χτυπήσει τα κλαριά πολλούς καρπούς να ρίξει στο χώμα
τι λαχτάρα!
Χωρίς να νιώσει τίποτε ο τρομερός φονιάς.

Και σαν επέσαν αρκετοί καρποί κάτω στο χώμα
ένιωσε ο άχαρος φονιάς χαρά και περηφάνια
γιατί δεν θα' βαζε ο λαός καρπούς της λευτεριάς στο στόμα
αλλά θα έμενε όπως πριν στο σκότος στην αφάνεια.

Τυφλός πια στο μεθύσι του ο τρομερός φονιάς
δεν πρόσεξε τους κλάδους τ' όμορφου δέντρου της χαράς
που'χε κ' άλλους καρπούς,
καρπούς που μείναν κ' έζησαν φοβέρες παγωνιάς
για να μηνύσουν Άνοιξη λαμπρές αχτίδες λευτεριάς
στους άμοιρους Γραικούς.

Πολυτεχνείο λέγονταν το δέντρο της ελπίδας
που η φήμη του ξεπέρασε τα πέρατα της γης
σαν κλείστηκαν στα σπλάχνα του τα τέκνα της Πατρίδας
λαμπροί βλαστοί που γίνανε τα θύματα της άδικης σφαγής.

Και πρόβαλαν τα στήθη τους γι' άμυνα και θυσία
εμπρός στον εχθρό που ήτανε οι ίδιοι τους οι πατέρες
πατέρες που είχαν τυφλωθεί με μίσος και κακία
για τα παιδιά τους που ήθελαν ελεύθερα να ζήσουν χαρούμενα τις
μέρες.

Κύπρος 74

Καμπάνες κτυπούσαν δυνατά!
Μα αυτός κοιμόταν σαν νεκρός!
Δεν άκουγε τις μάνες
που έκλαιγαν με σπαραγμό για τον άδικο χαμό των γιών των.
Ήταν βουβός, πολύ βουβός σαν πέτρα.
Και ο κόσμος χάλαγε από ντροπή,
τέτοια ντροπή που έλεγες να μην υπήρχες καν.
Πέφταν κορμιά, πολλά κορμιά
αιμόφυρτα το χώμα κοκκινίζαν
αφήνοντας ένα βογκητό που έσκιαζε τον ήλιο.
Μα αυτός κοιμόταν σαν νεκρός,
με το ένα μάτι του ανοιχτό και τ' άλλο του κλεισμένο.....
λες και κορόιδευε.
Καίγονταν σπίτια ...
και μαζί μ' αυτά ανθρώπινα κορμιά...
Δεν περιμέναν το κακό να δευτερώσει,
Αλίμονο! Προδόθηκαν σκληρά,
πολύ σκληρά και άδικα!

Η Εισβολή

Στάλες βροχής το κρύσταλλο της κάμαρας
της σκοτεινής κτυπούσαν με μανία
να ραγίσουν και να μπουν μέσα
το πάτωμα να βρέξουν το στεγνό....
κ' εγώ στεκόμουν εκεί άπρακτος
φορώντας για μάσκα την αγωνία της εισβολής,
την ντροπή εκείνης της άχαρης κατάστασης
ομπρέλα έκανα
προφύλαξη της συνείδησης μου....
εγώ ...ο άνθρωπος του εικοστού αιώνα ...
διότι δεν θέλησα να κλείσω τα παντζούρια
στο αντίκρισμα της θύελλας που από το Βοριάι ερχόταν
μήνα Ιούλιο εκείνες τις μαύρες μέρες
της προδοσίας και της συμφοράς.

Το καράβι της Κερύνειας

Βαριά ατσαλένια άγκυρα γίνεται η καρτέρια.
Τίποτε δεν σαλεύει το καράβι της επιστροφής
αν και οι άνεμοι του Αιόλου το κτυπούν με μανία...
βράχος μένει στο πέλαγος της αδικίας.
Την Κύπρο αντικρίζει στον ορίζοντα τη χιλιο-ματωμένη
και στην Κερύνεια να φθάσει για να αράξει δεν μπορεί.
Τα μαύρα πανιά του στα κατάρτια κουρέλια γέννηκαν
Τέσσερα χρόνια τώρα....
βουβά προσμένοντας τ' αγέρι...
που θα φέρει
το σπάσιμο της άγκυρας της ατσαλένιας ...
και τη λευτεριά.

Ελληνική γη

Γη της ηλιόλουστης γαλάζιας και χρυσαφένιας αμμουδιάς
χιλιοπλώκαμη μορφή της θάλασσας με ομορφιά νεράιδας
παίζεις παιγνίδια έρωτα γλυκού της νιότης της αγνής και της δροσιάς,
με τους αφρούς τους γάργαρους σαν ανταλλάξεις τα φιλιά στο σάλεμα
της αύρας.

Ευχή Ειρήνης

Του κόσμου σαν αντικρίσω την όψη για τελευταία φορά
και ιδώ τους ανθρώπου όλης της γης αγαπημένους κι αδελφικά να
ζούνε πλημμυρισμένος με ανακούφιση και λυτρωμό θα φύγω απ' τη ζωή
γεμάτος χαρά
κι όλα τ' αδέλφια μου τούτης της γης μας πάνω στο μνήμα μου ύμνους
ειρήνης ας τραγουδούνε.

Κι αν τύχει και είναι ανοιξιάτικη εκείνη της αποχώρησης και
λυτρωμού μου μέρα στεφάνια του Μάη παιδιά ας πλέκουν μ'
αγριολούλουδα της ανθισμένης γη μας
κι ας τα δωρίζουνε αντί σε μένα σ' αυτή που αγάπη σκόρπισε σε
ετούτον τον κόσμο η όλων μητέρα
προσωποποίηση Ειρήνης του ιδανικού εκείνου του ακριβότερου
μες' τη ζωή μας.

Και τα πουλιά τ' Απρίλη, τ' αηδόνια, τα χελιδόνια και τα σπουργίτια
σαν φτερουγίζουν στον ουρανό
ύμνους αγνής αγάπης ειρήνης και νότες αδελφοσύνης ας κελαηδούνε
Και σαν ακούω για τελευταία φορά την μελωδία της νίκης τον θρίαμβο
πολύ θα χαρώ
αφού τ' αδέλφια μου οι άνθρωποι τούτης της γης παιδιά ειρήνης μ'
αγάπη ζούνε.

Το κάδρο

Πράσινα, μπλε και μοβ
μα πιο πολύ τα γκρίζα είναι
τα χρώματα που βάφουν μονότονα
το κάδρο της κοινωνίας...
...το τετράγωνο κείνο
που στο καρφί του τοίχου
είναι στραβά κρεμασμένο
για να θυμίζει την άδικη ανισότητα
της ανθρώπινης τάξης
στραβά σα γέρνει όταν το βάρος
της άχρωμης κατάστασης
μονόπλευρα τραβάει.

Θεία Δύναμη

Ανθρώπινο φτωχό κορμί ποτέ μη νιώθεις μόνο
και να μην απελπίζεσαι, μη λες πως θα πεθάνεις,
ούτε να κάνεις φίλους σου τη λήπη και τον πόνο
αλλά ελπίδα πάντα στο Θεό και προσευχή να κάνεις.

Διότι ο καλός Προστάτης σου και στοργικός Πατέρας
δε θα σ' αφήσει μοναχό, κουράγιο θα σου δώσει
να προχωρήσεις θαρρετά να φθάσεις ως το πέρας
και πάντα να είσαι σίγουρος πως δε θα σε προδώσει.

Και πάντα να προσεύχεσαι όλο μ' ευγνωμοσύνη
με τα υψωμένα χέρια σου επάνω σαν κοιτάζεις
διότι είναι εκείνος πάντοτε γεμάτος καλοσύνη
και συ μικρέ μου άνθρωπε Εκείνον να δοξάζεις.

Ζεστές αχτίδες

Ηλίου αχτίδες ζεστασιάς
υπάρχουν πάντα
για να ζεσταίνουν τις καρδιές μας
σαν παγώνουν στη βαρυχειμωνιά της λύπης.
Ζεστές αχτίδες σιγουριάς υπάρχουν πάντα
σαν μας θυμίζουν...
πως ότι αγαπήσαμε πολύ
(σε τούτη τη μικρή ζωή)
έφθασε εκεί που όλοι μας
σκοπεύουμε μια μέρα για να πάμε....
στου Ύψιστου Δημιουργού
τον κόσμο τον αιώνιο της γαλήνης.

Λύτρωση

Θύρες της χαράς ανοίξτε
Δεχτείτε καρδιές λυπημένες, καρδιές πληγωμένες
και χρόνια χαμένα περασμένα πικρά.

Της χαράς ουρανοί ανοίξτε
δεχθείτε αχτίδες ηλίου, αχτίδες ζεστές
φωνές αηδονιών μελωδίες γλυκιές.

Ανοιξης χαρές προφθάστε
Ελάτε και διώξτε τα χιόνια
και διώξτε τα κρύα, τους πάγους σπάστε.

Στεφάνια φορέστε του Μάη λουλούδια
και βάλτε σε όλων τα χείλη χαρές ευτυχίες
και ειρήνης τραγούδια.

Αυτά που μένουν

Τα δένδρα θαυμάζω
σαν τα σύννεφα φιλούν
τα έλατα και τις οξιές, τα κυπαρίσσια...
που πάντα μένουν ...σαλεύοντας τις ράχες τους
αιώνια τους ανθρώπους χαιρετούν
που φεύγουν.

Τα πέτρινα τα σπίτια τα θαυμάζω
ουρανοξύστες ατσαλένιους
που ακίνητοι στου ανέμου τα κτυπήματα
άφοβα στέκουν.

Παρθενώνες, πύργους, και κάστρα Μεσαιώνων
και πυραμίδες Φαραών και Ατζέκων
θαυμάζω...μάλλον ζηλεύω
... που μένουν
και αιώνια τους δημιουργούς ανθρώπους τους
ειρωνικά κοιτάζουν
... που πάντα φεύγουν.

Μα ποιό πολύ ζηλεύω σαν θαυμάζω
τους αειθαλείς κήπους των λουλουδιών
που σήμερα ετοίμασα στο πέρασμά μου το μικρό
του κόσμου τούτου.
Θα ανθίζουν δίχως εγώ να τους φροντίζω πια...
είμαι ήδη παρελθών.
Εκείνοι πολύχρωμο παρών το μέλλον κάνουν
στο αντίκρισμα της κάθε Άνοιξης ...
...και πάντα μένουν.

Το ρυάκι

Της πηγής το γάργαρο νερό
στο κατρακύλισμα του
παιγνίδι με τα βότσαλα του ανοιξιάτικου χείμαρρου γίνεται
τραγούδι, μουρμούρισμα και προσευχή ανοιξιάτικη
δροσιά κρυστάλλινη
και ξάνοιγμα ψυχής
δέος και απόλαυση πνεύματος.
Πανάκριβο αγαθό εικόνα ζωντανή
και χαρισμένη από τη φύση για τα πλάσματά της.
Θέαμα γεμάτο θαύμα, μυστήριο και αγαλλίαση.

Φθινοπωρινό πρωινό

Με πρασινοκίτρινα και χρυσαφιά
πορφύρας χρώματα μυριάδες
τα δέντρα στόλισε λαμπρά
του Φθινοπώρου η εποχή
σαν λούζουνε με τη δροσιά
το δάσος οι λιακάδες
που βγαίνουνε στον ουρανό
σαν σταματήσει η πρωινή
της σιγαλιάς βροχή.
Και η πρωινή πολύχρωμη
και μ' έκσταση γεμάτη
ουράνια ζωγραφιά
που η μαγική της δύναμη
περίσσια αγαλλίαση
και ξεγνοιασιά χαρίζει,
σαν κάθε ανθρώπινη ψυχή
στ' αντίκρισμα της το λαμπρό
γεμίζει μ' ομορφιά,
και η αρμονία αυτού τ' ουράνιου πρωινού
Τον Ύψιστο Δημιουργό ενθυμίζει.

Θαλασσοπαίγνιδα

Αλμύρα της θάλασσας στα χέρια του πιάνει
του νοτιά τ' αεράκι
τη βαρκούλα την κόκκινη ραντίζει
που δεμένη στα ρηχά του λιμανιού
χορεύει ασταμάτητα
όταν το κύμα παιχνιδιάρικα
τη ράχη του σαλεύει.

Το μυρωδάτο γαρίφαλο της γλάστρας

Όταν της ανατολής το φως
κοκκινίζει τον γαλάζιο ορίζοντα
και τις σταγόνες της δροσιάς διαμάντια κάνει
για να στολίζει το κόκκινο μυρωδάτο γαρίφαλο της γλάστρας.
Τότε γεμίζει η καρδιά μ' ομορφάδα
και η ζωή πιο περίσσια γίνεται
καθώς τα ήσυχα δευτερόλεπτα της ώρας ατελείωτα γίνονται
σαν η πρωινή πάχνη μουσκεύει την ανάσα
με το μύρο τ' ατελείωτο της φύσης.

Ρεμβασμός

Όταν η μουσική της κιθάρας στις χορδές
απαλά-απαλά ταλαντεύεται
τις καρδιές μεθάει με το κρασί της μελωδίας
και τότε η φαντασία σαν περιστέρι
ολόλευκων ονείρων γίνεται ..
όμοια με θάλασσας αφρούς
που τα χαλάζια κύματα της νότας και της γαλήνης
τα άσπρα βότσαλα σκορπούν
τις ράχες τους σαν ξεδιπλώνουν
στην ακτή του ξέγνοιαστου ρεμβασμού
...και σε ταξίδια ατελείωτα πηγαίνει.

Το δειλινό

Ενός Σεπτέμβρη το δειλινό
καθώς το περίπλεκε η αγαλλίαση
και το νανούριζε η μούσα
προσμένοντας το βράδυ...
Βγήκε το φεγγάρι! που
 πιο ακριβό γινόταν
σαν το σκοτάδι έφθανε στ' αντικρινό βουνό.
Καράτια δεκατέσσερα χρυσά
 στον ουρανό στεκόταν
τ' αστραφτερό μετάλλιο της νύχτας.

Μητέρα φύση

Γάργαρο νερό δροσιάς πρωινής
 γένηκε ποταμός,
 μικρός χείμαρρος,
αυλάκι φτιαγμένο με κατάξανθη άμμο
και ολόλευκα πολύχρωμα χαλίκια.
 Μουσική έγινε,
 πρωινή προσευχή
στον Ύψιστο δημιουργό της πλάσης,
 του δάσους και του ποταμιού.
Ξεκούραση ανθρώπινης ψυχής
που αγαλλιάζει στο ατένισμα της ζωντανής εικόνας
και στην απόλαυση της νότας της μητέρας φύσης
 που συνδυάζει το πλαίσιο
 με το φτερούγισμα και τη λαλιά
των πετούμενων μικρών αγγέλων
του δάσους και του ποταμιού
 καθώς μελωδικά δοξάζουν
 τον Ύψιστο δημιουργό
εκείνου του ζωντανού, πολύχρωμου
 κάδρου της φύσης.

ΤΟΠΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΟΠΑΝΑΚΙΟΥ

- Α -

αγάλια = σιγά

άγαρπος = χοντροκομμένος

αγκομαχάω = βογκάω από κόπο ή από πόνο

αγκωνάρι = ακρογωνιαίος λίθος

αγκωνή = μικρό κομμάτι ψωμί από άκρη καρβελιού

αγρικαώ = ακούω, αντιλαμβάνομαι, νιώθω

αδειάζω = ευκαιρώ.

αδρασκελάω = διαβαίνω, περνώ κάποιο εμπόδιο

αδράχτι = εξάρτημα της ρόκας, όπου μαζεύεται το γνέμα

άϊ, άιντε, = πήγαινε

ακαμάτης, ο = ο τεμπέλης, ο οκνηρός

ακόνι = ειδική πέτρα που ακονίζουν κοφτερά εργαλεία

ακουμπάω = στηρίζομαι

άκουρος = ακούρευτος

αλαφιασμένος = τρομαγμένος

αλισίβα, η = απόσταγμα στάχτης, ποτάσα χρήσιμη για πλύσιμο

αλάργα = μακριά

αλέτρι = άροτρο

αλωνάρης = ο Ιούλιος μήνας

αμολάω = αφήνω κάποιον ή κάτι ανεμπόδιστο, ελεύθερο

αμπαρώνω = κλειδώνω

αμποδάω –εμποδίζω

αναγούλα, η = τάση για εμετό, αποστροφή

ανάκαρος = αδύναμος

ανακαψίλα = κάψιμο στο στομάχι, καούρα

αναπάντεχα = απρόσμενα

ανάργια = αραιά

ανασταίνω = ανατρέφω κάποιον από μικρό παιδί

ανεβάσταγος, = ανυπόμονος, ασυγκράτητος

ανακλαριέμαι = τεντώνωμαι

ανάρτιγο = φαγίτο χωρίς λάδι

ανερώτηγα = χωρίς άδεια

αντάμα = μαζί

αντερί = εσωτερικό ράσο ιερέων

αντράκλα, η = η γλυστρίδα (χόρτο)

απάγκιο, το = μέρος χωρίς αέρα

απαντάω = συναντάω

απίκο = προσοχή
απόκανα = παρακουράστηκα
αποκορεμένος = καταραμένος
αποκορεμένο, το = ο καρκίνος
αποπαίδι = το αποκηρυγμένο, αποκληρωμένο παιδί
αποπαίρνω = επιπλήττω, κατσαδιάζω
απόρριξε = απέβαλλε
απόσκιο = ο ανήλιος τόπος
αποσπερού = απόψε
αποσταίνω = κουράζομαι
άρατος = άφαντος
άραχνος = κακομοίρης
αργιολόϊ, αρίλογος = είδος κρησάρας για δημητριακά
αρίδα, η = το πόδι
αρλούμπα, η = κουταμάρα, ανοησία σε κουβέντα
αρούκατος = απεριποίητος, ατημέλητος, άτσαλος
αρουλιέμαι = ουρλιάζω
αρτήθηκα = έφαγα μη νηστίσιμο φαγητό
αρτσίδι = μούσκεμα, ο βρεγμένος
ασίκης = λεβέντης, νέος αξιέραστος, γενναίος
ασκέρι = παρέα, οικογένεια, σύνολο ανθρώπων
ασουλούπωτος = ατημέλητος, απεριποίητος
αστρίτης = αρσενική οχιά, είδος οχιάς
άταρος = ανώριμος, αδύναμος, νωθρός
αυγατάω = αυξάνω
αφαλαρίδα, η = είδος χορταριού με αγκάθια
αφιονίζω = ναρκώνω
αφόρμισα = μολύνθηκα
αχαΐρευτος, ο = ο ανεπρόκοπος
αχαμνά, τα = οι όρχεις
αχαμνός = αδύνατος
άχερο = άχυρο
άχνα, αχνιά = μυλιά
αχορταγίλα, η = αχορταγιά, λαιμαργία
άχτι, το = ή εκδίκηση

- Β -

βαγένι = βαρέλι

βαλαντώνω = στενοχωριέμαι, φλέγομαι από ερωτικό πάθος

βάνω = βάζω

βασίλεμα = δύση ηλίου

βασταγούρι = γάιδαρος

βαστάει ο καιρός = δεν βράχει

βελάνι = βελανίδι βελέντζα, η μάλλινο υφαντό σκέπασμα

βίκα = στάμνα για νερό

βίτσα, η = μαστίγιο, καμουτσί.

βίτσα, την έκανα βίτσα = χώρτασα

βολά, η = φορά

βολύμι = μολύβι

βορβιά = άγρια κρεμμύδια

βούτα = ξύλινος κάδος για αλεύρι

βρωμίστρα, η = το χωράφι απ' όπου θερίστηκε μόλις βρώμη

- Γ -

γαϊδουρογουστέρα, η = η μεγάλη πράσινη σαύρα

γατιλάω = γαργαλάω

γδυτός, = γυμνός

γέννημα, το = γενικώς τα δημητριακά αλλά κυρίως το σιτάρι

γεντέκι = εύσωμος και γερός άνθρωπος

γιόμα = απόγευμα

γιούκος = σκεπάσματα στοιβαγμένα το ένα πάνω στο άλλο

γκάβαλο, γκαβαλήνα = κοπριά του γάιδαρο η αλόγου

γκαβός = αλλήθωρος

γκανιάζω = δειψώ

γκαρδιακός = φίλος αληθινός, αγαπημένος και έμπιστος

γκλαφουνάω = ζητάω με κλάματα

γκουργκούνι = αστράγαλος

γκούσια, η = το σαγόνι

γκοτζιάμ = τόσο μεγάλος

γκώνω = μπουχτίζω από το πολύ φαγητό

γλάρα, η = νύστα

γλέπω = βλέπω

γνέθω = φτιάχνω νήμα για ύφανση στη ρόκα
γνέμα, το = το προϊόν του γνεσίματος, το νήμα
γούβα = λακούβα
γούπατο = χαμήλωμα του εδάφους, το βαθύπεδο
γούρνα, η = λακκούβα φυσική ή τεχνίτη όπου μαζεύεται νερό
γουστέρα = σαύρα
γράνα = βαθύ χαντάκι, αυλάκι
γραπώνω = πιάνω δυνατά
γρέκι = μαντρί γιδοπροβάτων
γροθάρι = φυτώριο ελιών
γρουμπούλι, το = εξόγκωμα από κάποιο χτύπημα, σβόλος
γωνιά = εστία, τζάκι

- Δ -

δα = μόλις
δασιά, τα = πυκνά
δεκριάνι = ξύλινο αγροτικό εργαλείο για λίχνισμα αχύρων
δεμάτι = το χειρόβολο, μία χεριά στάχνα
δέμπλα, η = το μακρύ ραβδί για ράβδισμα
δημοσιά = δρόμος
διακονιάρης = ο ζητιάνος
διάσελο = ξέφωτο σε κάποιο ύψωμα
διάτανος = σατανάς
διμούτσουνος = ο διπρόσωπος
διφορίζω = καρπίζω για δεύτερη φορά
δόγα, η = η μία από τις πολλές τάβλες του βαγενιού
δόλιος = ο φτωχός και αξιολύπητος άνθρωπος
δυχατέρα, η = η θυγατέρα, η κόρη

- Ε -

εδιάκα = πήγα
ειτεμί = άλλως, διαφορετικά
έλαχε = έτυχε
εξαποδώ, ο = ο διάβολος
έφριγο, βγαίνω = ντροπιάζομαι, ρεζιλεύομαι
εφτού = εκεί
εφτούνος = αυτός

- Ζ -

ζα,τα = τα ζώα

ζαβλακωμένος = ζαλισμένος, αδιάθετος

ζαγάρι = κυνηγετικό σκυλί

ζαλιά, η = το φορτίο

ζαλώνω = φορτώνομαι

ζάρα, η = μεγάλο πήλινο δοχείο

ζαμάνι = μεγάλο χρονικό διάστημα

ζεμπερέκι, το = το πόμολο της πόρτας

ζερβός = αριστερός

ζευγολάτης = γεωργός που οργώνει με ζώα

ζουλάπι, το = το αγρίμι

ζουλάω = πιέζω με το χέρι η με τομδάκτυλο

ζουπάω = πιέζω με το σώμα

ζουνάρι, το = η ζώνη, ο ζωστήρας

ζουρλός = τρελός

ζυγώνω = πλησιάζω κοντά

ζωντόβολο = βλάκας, ζώνον

- Η -

ημιπληγία = εγκεφαλικό επεισόδιο

- Θ -

θαμπίζω = μόλις που βλέπω

θελός, ο = ο θολός

θεριστής, ο = ο μήνας Ιούνιος

θημωνιά, η = σωρός από στάχυα έτοιμα για αλώνισμα

θωρώ = κοιτάζω

-Ι-

ινάτι, το = το πείσμα, το καπρίτσιο

- Κ -

κα = κάτω

καγιανάς, ο = είδος φαγητού, παστό χοιρινό με αυγά και ντομάτα

καζάντια, τα = τα υπάρχοντα, τα πλούτη, τα κέρδη

κακαράντζα, η = η κοπριά των γιδοπροβάτων

κακαρώνω = πεθαίνω
καλιάζω = σκαρφαλώνω, γαντζώνομαι
καλιγώνω = πεταλώνω
καλικότσια = καβαλικευτά στην πλάτη άλλου
καλμπάτσα, η = αρρώστια των αιγο-προβάτων
καλντάω = κουράζομαι
καλντερίμι = λιθόστρωτο δρομάκι
καματεύω = οργώνω
καμουτσί = το μαστίγιο
κάπα, η = χοντρό μάλλινο επανωφόρι των βοσκών
καπάτσα, η = η πολύ δραστήρια και καταφερτζού γυναίκα
καπινός = καπνός
καπίστρι = χαλινάρι του αλόγου (η άλλου ζώου)
καπροδόντης = αυτός που έχει στραβά δόντια
καραμπουζουκλής = λεβέντης, με διάθεση αστειότητας
καραούλι, το = η σκοπιά, το παρατηρητήριο
κάργα = πολύ δυνατά
κάρδαμο = αγριοσέλινο
καρδαμώνω = γερεύω μετά από αρρώστια, γίνομαι εύρωστος
καρδάρα, η = ξύλινο δοχείο για να μέτρημα γάλατος κυρίως
καρλαύτης = αυτός που έχει μεγάλα αυτιά
κάρμα, το = το ψοφίμι, το ψόφιο ζώο
καρμίρης = τσιγκούνης, ο στυγνός ατομιστής
καταπίτης = οισοφάγος
κατσιαπλιάς = κλέφτης, λωποδύτης
κατσκοπόδαρος = γρουσουζης
κατσιμπούλα = πεταλούδα
κατσιούλα, η = η κουκούλα της κάπας
κατσιφάρα = ομίχλη, καταχνιά
κατσούλι = γιατί
κατώϊ = το ισόγειο στις παραδοσιακές κατοικίες, αποθήκη
κάφυρο, το = το ρουθούνι
καψάλα, η = τόπος καμένος από πυρκαγιά
καψερός = καϊμένος, έκφραση συμπάθειας σε κακότυχο
κερατούκλης = κατεργάρης

κελίμι = φλοκάτο χαλί για σαμάρια αλόγων
κενώνω = σερβίρω
κιβούρι = μνήμα
κιούπι, = πήλινο σταμνί που μέσα παστώνουν το χοιρινό κρέας
κιώνω = τελειώνω
κλιτσινάρα = το πίσω μέρος του γόνατου
κλωνά, η = η κλωστή
κολάζω = κάνω κάποιον αμαρτωλό
κοκέβω = σημαδεύω
κοκκινογούλι = ραπανάκι
κολιτσάκι = μεταλλικός γάντζος στο σαμάρια
κολάνι, το = δερμάτινος ιμάντας με κρίκο στο σαμάρια
κολορίζι = φύτευμα από ρίζα δέντρου
κολώνω = εμποδίζω, δειλιάζω
κονάκι = το σπίτι, το νοικοκυριό, το κατάλυμα
κοντύλι = κομμάτι σχιστολίθου για γράψιμο στην μαύρη πλάκα
κοπιάζω = έρχομαι
κοπρίτης = ο βρομιάρης, ο ανεπρόκοπος και τεμπέλης
κορακιάζω = υποφέρω πολύ από δίψα
κορδονούρα, η = η υπερήφανη
κόρτας = ξύλινο δοχείο για τάισμα γουρουνιών
κορώνω = βρομάω
κοτάω = τολμάω
κοτρώνι = μεγάλη πέτρα
κοτσιλιά = κόπρο κότας
κότσαλα = τα ξερά τσαμπιά της σταφίδας
κότσι = αστράγαλος
κούγελο = ο χαζός, ο ξεμωραμένος, ο αφελής
κούκλα = καλαμπόκι
κουλούκι = το κουτάβι, τυφλό
κουκουλώνομαι = χώνομαι στα σκεπάσματα
κουκούτσι = ξεροκόμματο ψωμί
κουμούτσι = κομμάτι ψωμί
κουνουπαράς = κουμπάρας που μαζεύουμε χρήματα
κουρεμπάτσια = κουρεμένος σύρριζα
κουρκούτι = ο χυλός από σιτάλευρο μτφ.το θολωμένο μυαλό

κούρνια, η = το κοτέτσι, φώλιασμα για ύπνο
κουρούνα, η = η καρακάξα
κούτελο = μέτωπο
κουτουλάω = νυστάζω
κουτούπι = μαλλί κεφαλής
κουτουρού = τυχαία
κούτρα, η = το κεφάλι
κουτρούλι = ανάχωμα δίπλα στο κλήμα με το σκάλισμα
κοτσιώνομαι = παίρνω δύναμη, καμαρώνω
κουτσούνα, η = η κούκλα
κόφα = μεγάλο καλάθι
κοφίνι = καλάθι
κοψοχολιάζω = ανησυχώ για κακό που τελικά αποφεύχθηκε
κραίνω = λέγω, μιλώ, απαντώ
κροσοκανάτας = μπεκρής
κρικέλι = ο κρίκος
κρησάρα = λεπτό κόσκινο
κωλοφωτιά = πυγολαμπίδα

- Λ -

λάβρα, η = μεγάλη ζέστη
λαγκουνίζω = γυαλίζω
λάκα, η = επίπεδο τμήμα εδάφους, ισιάδα
λακάω = φεύγω κυνηγημένος τρέχοντας, το βάζω στα πόδια
λάκκος = ο αργαλειός
λαλαγγίδες = τηγανίτες
λαλιά = φωνή, ομιλία
λαμπίκο = πολύ καθαρά, αστραφτερά
λαναρίζω = ξαίνω μαλλί με τα λανάρια
λατανάω = βυζαίνω
λαύρα = ζεστός αέρας
λεβέτι = μεγάλο χάλκινο καζάνι
λελέκι = πελαργός
λεφούσι = το πολύ πυκνό πλήθος από ανθρώπους ή ζώα
λεχρίτης = ο βρομιάρης και ρακένδυτος άνθρωπος
λησμονάω = ξεχνώ

λιαρός = ο παρδαλός, ο πλουμιστός, ο άσπρος και μαύρος
λιοπανίζω = δέρνω πολύ
λόγγος = δασώδης έκταση
λórdα, η = η πείνα
λουμώνω = λουφάζω, κρύβομαι
λούρα, η = η βέργα,
λουρώνω = κρυώνω
λουτσίζωμαι = καταβρέχομαι
λουβός = ο ελαττωματικός, ο καχεκτικός, ο αδύνατος

- Μ -

μαγάρα, η = η ακαθαρσία, το σκατό
μαγαρισμένος = ο ανήθικος
μαγκούφης = ο μοναχικός, ο έρημος, ο μόνος στον κόσμο
μαλαγάνης = ο διπλωμάτης, κατά μία έννοια ο κόλακας
μάμα, η = το στομάχι της κότας
μανάρι = το θρεφτάρι
μάνταλο = σύρτης ασφαλείας
μαντάτο = το νέο, η είδηση
μάντζα, η = κομμάτι χώμα
μαντρί = περιφραγμένος χώρος όπου κλείνουν τα πρόβατα
μαξούμι = μικρό παιδί
μαραγκιάζω = μαραίνομαι, ζαρώνω, καίγομαι από τον πάγο
μαραφέτι = μικρό εργαλείο
μαρτίνα = κατσίκια
μασιά, η = εργαλείο που χρησιμοποιείται στο τζάκι για τη φωτιά
μασάρι = μαστός
ματαράτσι = χοντρό σκέπασμα ύπνου
ματσούκι = το ρόπαλο, ξυλοδαρμός
ματσιουλάω = σιγο-μασάω
μαχαλάς = γειτονιά
μελεούνι, = αμέτρητο πλήθος
μερτικό = μερίδιο
μεσάντρα, η = καλαμένιος τοίχος εσωτερικής διαρρύθμισης
μετερίζι = οχύρωμα, η θέση μάχης
μιανού = κάποιου
μιτάρι = εξάρτημα αργαλειού που μέσα περνάει το νήμα
μινέσκω = μένω

μισοφόρι = εσωτερικό γυναικείο ένδυμα
 μόστρα = ομορφιά
 μολογάω = ομολογώ, συμφωνώ, διηγούμαι
 μολόχα = γεράνι (άνθος)
 μούλικο = νόθο, εξώγαμο παιδί
 μουλωχτός, ο = ο μαζεμένος, ζαρωμένος από φόβο
 μουνουχάω = ευνουχίζω, κόβω τους όρχεις
 μουνούχι = αυτού που του έχουν κόψει τους όρχεις
 μουντζαλιά, η = κηλίδα από μελάνι
 μούργα = κατακάθι λαδιού
 μουσαφίρης = ο φιλοξενούμενος
 μουστρίζομαι = πασαλείβομαι
 μουτσουνιάζω = μουτρώνω, σκυθρωπάζω
 μπαγλαρώνω = δένω πισθάγκωνα κάποιον
 μπάκα, η = η κοιλιά
 μπακακάνι =βατράχι
 μπακανιάρης = αυτός που έχει μεγάλη κοιλιά
 μπάντα = μεριά, πλευρά, άκρη
 μπαντανία, η = μάλλινο υφαντό κλινοσκεπάσμα
 μπαξές = κήπος
 μπασκαφούτα = μεγάλος βάτραχος
 μπικιόνα,η = ο ντενεκές
 μπίτι = καθόλου
 μπιτ = ολότελα
 μπιχερίζω = κτυπώ, τελειώνω\
 μπλεξενιά = καρπούζι
 μπιρμπιλομάτα, η = η γυναίκα με τα παιχνιδιάρικα μάτια
 μπιγλιμπίδια, τα = μικροκατασκευάσματα,κοσμήματα
 μλατσουράω = πατάω στα νερά
 μπόγιας = αυτός που φοβίζει τους αδύναμους
 μπόγος = δέμα, δεμάτι
 μποριά, η = πόρτα, είσοδος
 μπόζα, η = στάση κακιωμένου
 μπολιάρης = αυτός που γυρίζει στους δρόμο
 μπουγέλο, το =ο κουβάς
 μπουλούκι, το = ασύνταχτο πλήθος ανθρώπων ή ζώων
 μπου-που! = πω-πω!
 μπουμπουλώνομαι = φοράω πολλά ρούχα

μπουρλιάζω = περνάω την κλωστή
μπουρμπούνι = σκαθάρι
μπουρνέλι = κορόμηλο
μπουσουλάω = κινούμαι με τα τέσσερα, κυρίως για παιδάκια
μπούζι = πολύ κρύο
μπουχός = σκόνη από χώμα
μπόχα, η = η κακοσμία, η βρώμα
μπρίσκαλο = άγουρο
μώκος = σιωπή

- N -

νάκα, η = φορητή δερμάτινη κούνια μωρών
νεροκάηλα, η = ανυπόφορη δίψα
νιτερέσιο = επαγγελματική σχέση, δοσοληψία
νίλα, η = η συμφορά, η καταστροφή
νομάτοι = άτομα, πρόσωπα
νουρά, η = η ουρά
νταβάνι το = ο σκούρκος
νταβαντούρι = φασαρία, ο θόρυβος
νταβάς = χάλκινο ταψί
νταβλαράς = μεγαλώσωμος
νταβριτσώνω = χορταίνω
ντάκος = υποστήριγμα
ντάλα μεσημέρι = καταμεσήμερο, όταν ο ήλιος μεσουρανή
νταμιτζάνα, η = μεγάλο γυάλινο μπουκάλι από ψαθί πλεγμένο
νταραβέρι = επαγγελματική σχέση
νταφίνες = αερολογίες
ντερέκι = πολύ ψηλός
ντέρτι = καημός, κατά μία έννοια το μεγάλο παράπονο
ντιλάρι = δυνατός και ψηλός
ντιπ = τελείως
ντόνω = αφήνω, λασκάρω
ντρινιάζω = κάνω φασαρία
ντριτσινάω = κουνάω χέρια και πόδια
ντράβαλα = φασαρίες
ντριβάλα, η = ημικυλινδρική μεγάλη και λεία πέτρα για σπάσιμο
χοντρού αλατιού η για άλεσμα δημητριακών

ντόρος = φασαρία, οχλαγωγία
ντουβάρι = ο τοίχος, ο χαζός
ντουβρώνω = δυναμώνω
ντουνιάς = όλος ο κόσμος

- Ξ -

ξαίνω = επεξεργάζομαι το μαλλί
ξεγερεύω = αναλαμβάνω στην υγεία μου
ξεθερμάει = καίει πολύ
ξεκουμπίζομαι = φεύγω κακήν κακώς
ξεκωλώνω = ξεριζώνω
ξελακκώνω = βγάζω το χόμα γύρω από τη ρίζα δέντρου
ξελημεριάζω = περνάω όλη τη μέρα μου
ξεμπινιάζομαι = εξαντλούμαι
ξηνηστηκωμάρα, η = η πείνα
ξεπεταρούδι = πουλί που μόλις πέταξε από τη φωλιά του
ξέρα, η = η ανομβρία
ξεσυνέρια, η = ο ανταγωνισμός, ζήλια
ξεχλιαίνω = ξεσκάω, ανακουφίζομαι
ξυάλι = γεωργικό εργαλείο για ξελάσπωμα/καθαρισμό αρότρου

- Ο -

όγοιος =όποιος
ολάκαιρος = ολόκληρος
όμπυο=πύον
όξω = έξω
ορίζω = διατάζω
ούλος = όλος
ουλούθε = παντού
όχτος = όχθη
οχτρός = εχθρός

- Π -

παιδοκομάω = γεννάω παιδί, φροντίζω, περιποιούμαι παιδί
παλούκι = πάσσαλος
παραγώνι = χώρος γύρω από το τζάκι

παράς, ο = το χρήμα
παρακά = πιο κάτω
παραλογάω = παραληρώ
παραλοϊζω = χάνω το νου μου
πατικώνω = συμπιέζω
πατίκωσα = χόρτασα
πατικά = γεμάτο
παχνί = το μέρος στο οποίο τρώνε τα ζώα
πελεκούδι, = κομμάτι ξύλου που πετάγεται από το πελέκημα
περίδρομος, ο = το χείλος του πιάτου, πολυφαγία
περονιάζει = διαπερνά
πέσε μου = πες μου
πεσκίρι, το = πετσέτα φαγητού, σκέπασμα για το ζυμάρι
πέτσωσα, την = έφαγα πολύ, χόρτασα
πίγκωσα = βούλωσε η μύτη μου
πιλαλάω = τρέχω
πλανεύω = ξεγελάω
πλαστήρι, το = ξύλινη τάβλα που πάνω της πλάθουν το ψωμί
πλατσιουράω = τσαλαβουτάω στα νερά
πλατσιουρό = παραγινωμένο
πλοχεράω = πλάθω το ζυμάρι
πινιάτα = μικρό πήλινο σκεύος
πολυώρα = προηγούμενος
ποργειά, η = το πέραςμα, διάβαση
πουντιάζω = ξεπαγιάζω
πουρνό, το = το πρωί
πούσι = ομίχλη, καταχνιά
προγκάω = διώχνω κάτι με φωνές, φοβίζω
προκάνω = προφταίνω
προσμπούκι = κολατσιό
προσώρας = προσωρινά

- Ρ -

ρεντίκουλο = ρεζίλι, γελοίο
ρέγουλα, η = με το μέτρο, μέτρια
ριζάφτι, το = η ρίζα του αφτιού
ριζικό, το = το πεπρωμένο

ροβολάω = κατηφορίζω
ρογοβύζι, το = η πιπίλα
ρόκα = εργαλείο για γνέσιμο μαλιού
ρούγα, η = η γειτονιά
ρουκουλάω = κυλώ
ρούντζα, η = κατήφεια, μούτρωμα
ρουπώνω = τρώγω και χορταίνω
ρεντάω = ραντίζω

- Σ -

σάϊσμα, το = υφαντό στρωσίδι από μαλλί γίδας
σαλαγάω = οδηγάω τα ζώα με φωνές
σάματις = σάμπως, μήπως
σαράβαλο το = το χαλασμένο
σαρίδι = σκουπίδι
σάρωμα, το = η σκούπα
σαρώνω = σκουπίζω
σάψαλο = σάπιο
σάμπως = μήπως
σάρωμα, το = η σκούπα
σβαρνίζω = ανακατεύω το χώμα
σγαρλίζω = ξύνω το χώμα
σγουμπαίνω = καμπουριάζω
σγούφτω = σκύβω
σγούμπα, η = η καμπούρα
σγούφτω = σκύβω
σειριά = σόι
σεντούκι = μπαούλο
σεργιάνι, το = ο περίπατος
σεργούνι, το = το ρεζίλεμα, ο εξευτελισμός
σιαδώ, σιακεί = από εδώ, από εκεί
σιακάτου = προς τα κάτω
σιαπάνου = προς τα επάνω
σιάξε = ταχτοποίησε, φτιάξε
σιαπέρα = προς τα πέρα
σιδεροστιά, η = τρίποδας που μπαίνει πάνω στην εστία
σιλαρώνω = ηρεμώ

συμπάω = αναθαλώ τη φωτιά
σιμώνω = πλησιάζω
σιουράω = σφυρίζω
σιουρίχτρα = σφυρίχτρα
σκάλος, ο = το σκάλισμα
σκαλούνι, το = το σκαλοπάτι
σκαπετάω = πηγαίνω μακριά, φεύγω
σκαπουλάρω = διαφεύγω
σκαρίζω = εμφανίζομαι, βγαίνω να πάω κάπου
σκαρφίζομαι = επινοώ, μηχανεύομαι
σκαφίδι, το = η σκάφη που ζυμώνουν το ψωμί
σκερβελές, ο = ο αχαϊρευτος, ο ανεπρόκοπος άνθρωπος
σκιάζομαι = τρομάζω, φοβούμαι
σκλήθρα = πελεκούδι
σκόντος, ο = η έκπτωση στην τιμή
σκορδοκαΐλα = ένδειξη μη ενδιαφέροντος
σκοτούρα, η = σκοτοδίνη, ζάλη με πρόβλημα
σκουντουφλάω = σκοντάφτω
σκουτί, το = το ένδυμα. ρούχο
σοϊλίτικος, ο = από σόι καλό, από καλή ράτσα
σοροβολιάζομαι = πέφτω
σούγελο = υδρορρόη
σουγλί, το = το σουβλί σουλούπι, το = η εμφάνιση
σούσουρο, το = ο διασυρμός με την κακογλωσσία, η κακολογία
σπειρί = σπόρος
σπερνά, τα = τα κόλλυβα
σταθιμός= σταθμός
σταλίζω = στέκομαι ακούνητος
στειλιάρι, το = ξύλινη ράβδος για τσαπί η τσεκούρι
στερνό, το = το τελευταίο
στέρφα = στείρα
στυχερό = το κάθετο χοντρό ξύλο στη μέση του αλωνιού
στραβόξυλο, το = ο αναποδιάρης άνθρωπος
στράτα, η = μικρό και στενό δρομάκι
στράφτι = άδικα, ανώφελα, στα χαμένα
στρεκλάω = παραπατάω
συλαρώνω = συνηθίζω

στρέγει = βγαίνει φανερό
στρίγγλα = ο κακιά και δύστροπη γυναίκα
στροφιάζομαι = πέφτω για ύπνο
στροφή = λαιμαργία
συγκέσιο, το συνοικέσιο
συλαρώνω = συνηθίζω
συμπράγκαλα = διάφορα είδη οικιακής ή ατομικής χρήσης
συχάρικι = φιλοδώρημα που σ'αυτόν που φέρνει καλή είδηση
σφαλάχι, το = είδος ακανθώδους θάμνου
σφάρδακλας, ο = ο βάτραχος
σφέλα, η = φέτα το τυρί
σώγαμπρος, ο = ο άνδρας που συγκατοικεί με τα πεθερικά του
σώνει = φτάνει

- T -

τάβλα, η = σανίδι
ταβούλι = πρίξιμο
ταρακουνάω = ταραζώ δυνατά, συγκλονίζω
ταράτσα = τσιμεντένια βεράντα
τάχα = μήπως
ταχιά = αύριο
τέντα = ανοιχτά
τέντζερης, ο = κατσαρόλα μαγειρέματος
τέσα, η = χάλκινο δοχείο για γάλα
τεψί = ταψί
τζερεμές, ο = ο δύστροπος, η άδικη ποινή
τζιουράπι = κάλτσα
τηλώνωμαι = χορταίνω
τηράου = βλέπω
τηντηλάω = τρέμω από αδυναμία
τομάρι, το = δέρμα ζώου, ο κακός και αναποδιάρης άνθρωπος
τορβάς, ο = ταγάρι με το οποίο ταΐζουν τα ζώα καρπό
τουλούπα = μαζεμένο μαλλί που μπαίνει στη ρόκα
τραβολογάω = σέρνω κάποιον παρά τη θέλησή του
τρανός = μεγάλος
τρεμοκουκουρίζω = τρέμω πολύ από το κρύο
τροκάνι = κουδούνι για ζώα

τρουπώνω = κρύβομαι
τουρλόκολα = ανάποδα
τρικέρης = άτιμος
τριχιά = σχοινί
τριπιάνα, η = τριμμένο ψωμί στο γάλα
τρουπώνω = κρύβομαι
τράμπα, η = ανταλλαγή είδος με είδος
τρυγητής = ο Αύγουστος μήνας
τσαλαπατάω = πατάω άτσαλα
τσαλίμι = νάζι
τσαμπουνάω = φλυαρώ χωρίς να λέω τίποτε
τσαντίλα, η = πάνα για το στράγγισμα του τυριού
τσαντίλα, η = κατάσταση εκνευρισμού
τσαπερδόνα, η = η πανέξυπνη νεαρή κόρη που τα καταφέρνει όλα
τσεμπερί, το = γυναικείο κεφαλομάντιλο
τσιγκλάω = ενοχλώ, πειράζω, σπρώχνω ελαφρά
τσιγκλί = εργαλείο με το οποίο κόβουν τα φραγκόσυκα
τσινάω = κλοτσάω
τσιράκι, το = ο πληρωμένος καλοθελητής
τσουκάλα, η = πύλινο σκεύος μαγειρικής
τσοκανάω = σπάζω
τσότρα = δοχείο κρασιού
τσουκλώνω = στριμώχνω
τσουλουφρίζω = καίω τις άκρες των μαλλιών, καψαλίζω
τσιούπια, η = το κορίτσι
τσουτσορώνομαι = ορθώνω το ανάστημα, παίρνω θάρρος
τυλώνομαι = χορταίνω φαγητό, γεμίζω πολύ το στομάχι μου

- Φ -

φανάρι = ντουλάπα φαγητών με σήτα
φελάω = αξίζω, οφελώ
φιλεύω = προσφέρω με αγάπη
φιράδα, η = η χαραμάδα
φιρί-φιρί = γύρω-γύρω, επίμονα, προκλητικά
φιτιλιά, η = η υποκίνηση σε τσακωμό
φλέσιουρα = σκουπίδια από ξύλα
φλομώνω = μαχαιρώνω

φούγα = οργή, ορμή
φούρκα, η = ξύλινος διχαλωτός πάσσαλος
φουρκίζω = γκρεμοτσακίζω
φούρλα, η = φιγούρα στο χορό, στροφή γύρω από τον εαυτό
φουρμάτσι, το = το πίσω μέρος της εστίας στο τζάκι
φούσκα, η = παιδικό παιχνίδι με την κύστη του γουρουνιού
φούρια = οργή, βιασύνη
φούφουτος = ανύπαρκτος
φτενός = λεπτός
φυραίνω = ελατώνομαι, ζαρώνω
φτούνα = αυτά εκεί
φτουράω = επαρκώ
φώλος, ο = το αυγό που βάζουν στη φωλιά για να γεννήσει η κότα

- X -

χαβάνι = μπρούτζινο γουδί
χαβάς, ο = η συνήθεια
χαβιά, η = χαλινάρι περασμένο στο στόμα σε ατίθασο άλογο
χαγιατί, το = η βεράντα
χαϊβάνης, ο = ο αφελής, το παιδί
χαϊρι, το = η προκοπή, πρόοδος
χαλκωματένιος = από χαλκό
χαλκός = γαλαζόπετρα
χάμου, χάμω = κάτω
χαμπέρι, το = αγγελία, μήνυμα, είδηση, μαντάτο
χαμπηλά = χαμηλά
χάνω το μάτι = τυφλώνομαι
χαντρολέμι = κολιέ
χαράμι = άδικα
χαρανί = καζάνι
χαραμοφάης, ο = αυτός που τρώει χωρίς να προσφέρει
χαράβαλο το = το ετοιμόρροπο
χαράρι = ξύλινο πλέγμα, για τη μεταφορά άχυρου
χάφτω = καταπίνω λαίμαργα

χαψιά, η = η μπουκιά
χειρόβολο, το = μια χεριά θερισμένα στάχυα, όσα πιάνει το χέρι
χεριά, η = ποσότητα όσο πιάνει ένα χέρι
χιονίστρα, η = αρχική μορφή κρυοπαγημάτων
χλιαίνω = ζεσταίνω
χόβολη, η = η θράκα, τα αναμμένα κάρβουνα
χολιασμένος, ο = ο θυμωμένος, ο σκυθρωπός
χοντρολιές, οι = οι βρώσιμες ελιές
χορήδι = ασβέστης
χουγιάζω = φωνάζω δυνατά και διώχνω
χουλιάρι, το = το κουτάλι
χούϊ = ελάττωμα
χουνέρι, το = ζημιά, βλάβη, πάθημα
χρυσή, η = ο ίκτερος
χτικιό, το η = φυματίωση
χτικιάρης, ο = ο φυματικός
χυλός, ο = πρόχειρο φαγητό από αλεύρι και νερό
χωρατό, το = το αστείο

- Ψ -

ψαγνίδα = πιτυρίδα
ψαρής = άσπρο αλογο
ψένω = ψήνω
ψες = χθές

